

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

เอกสารประกอบการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ
ศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 1/2562
เรื่อง

“สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก : พลกระทบต่อไทยและอาเซียน”

ระหว่างวันที่ 17 – 19 ธันวาคม 2561
ณ โรงแรมอิงธารรีสอร์ท จ.นครนายก

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เอกสารประกอบการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 1/2562

เรื่อง “สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก : ผลกระทบต่อไทยและอาเซียน”

พิมพ์ครั้งที่ 1 – กรุงเทพฯ จำนวน 100 เล่ม

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2560, 80 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ. 2537

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทย เป็นของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ	: พลอากาศตรี ภูมิใจ	เลขสุนทรากร
บรรณาธิการเล่ม	: พันเอก ประเทือง	ปิยะกะโพธิ์
ที่ปรึกษา	: พันเอก กิตติ	คงสมบัติ
	: นาวาอากาศเอก ชนินทร	เฉลิมทรัพย์
	: นาวาอากาศเอกหญิง พัฒน์จิตา	ธีรารอดมวิทย์
	: พันโท อารังชัย	हनุนักดี
ผู้เรียบเรียง	: เรืออากาศตรีหญิง ศิวลีย์	สิริโรจน์บริรักษ์
บรรณาธิการประจำกอง	: เรือเอกหญิง จิตราภรณ์	จิตรธร ร.น.
	: นาย กนกกฤษณ์	รักษาพรหมณ์
	: นางสาว นิตยา	งานไว
ศิลปกรรม	: สิบโทหญิง กนกธดา	คล้ายธานี
พิสูจน์อักษร	: นางสาว จุฑารัตน์	บุญประเสริฐ

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

62 ถนนวิภาวดี แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทร./โทรสาร. 0 2275 5716 เว็บไซต์ www.sscthailand.org

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

เอกสารประกอบการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ
ศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 1/2562
เรื่อง

“สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก : ผลกระทบต่อไทยและอาเซียน”

ระหว่างวันที่ 17 – 19 ธันวาคม 2561
ณ โรงแรมอิงธารรีสอร์ท จ.นครนายก

คำนำ

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (ศอศ.สปท.) ได้จัดการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ครั้งที่ 1 เรื่อง “สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน และ อินโด-แปซิฟิก: ผลกระทบต่อไทยและอาเซียน” ขึ้น เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความมั่นคงและวิชาการจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสื่อมวลชน ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยน องค์ความรู้และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นในประเด็นของสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยและภูมิภาค ผลของการประชุมฯ จะนำมาซึ่งข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์ของกองทัพไทย และประเทศไทย ต่อเรื่องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารประกอบการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศนี้ เป็นการรวบรวมเอกสารสำคัญ รวมทั้งบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน และ อินโด-แปซิฟิก ที่มีผลกระทบต่อไทยและอาเซียน ซึ่งศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (ศอศ.สปท.) ในฐานะเลขานุการศูนย์อาเซียนศึกษาฯ ได้สรุปประเด็นสำคัญ และจัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลในการเผยแพร่ ในการประชุมของศูนย์อาเซียนศึกษาฯ ในครั้งนี้

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน และ อินโด-แปซิฟิก ให้แก่หน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมการประชุมฯ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป เพื่อจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาท และทำที่ที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ดังกล่าว อันเป็นประโยชน์ โดยรวมของประเทศไทยและประชาคมอาเซียนต่อไป

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ฝ่ายเลขานุการฯ ศอศ.สปท.

ธันวาคม 2561

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล	3
1.2 ประเด็นที่สนใจ/ สมมติฐาน	5
1.3 วัตถุประสงค์	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน

2.1 บรูไนดารุสซาลาม	9
2.2 ราชอาณาจักรกัมพูชา	11
2.3 สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	13
2.4 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	15
2.5 มาเลเซีย	18
2.6 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา	21
2.7 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	23
2.8 สาธารณรัฐสิงคโปร์	27
2.9 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	28
2.10 ราชอาณาจักรไทย	30

ส่วนที่ 3 อินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific)

3.1 แนวคิดอินโด-แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific)	35
3.2 ยุทธศาสตร์อเมริกา-ยุทธศาสตร์โลก ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ไทย	38
3.3 อินโด-แปซิฟิก : มุมมองผลประโยชน์ต่อภูมิภาค	42
3.4 “ทรมัป” ใช้คำว่า “อินเดีย-แปซิฟิก” แทน “เอเชีย-แปซิฟิก” เบื้องลึกลงไปคือ “แนวคิดรวมกลุ่มต่อต้านจีน”	45

ส่วนที่ 4 บทความทางวิชาการ

4.1 อินโดนีเซียกับการพลิกฟื้นแนวคิด “Indo-Pacific”	51
4.2 การเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก: ทำทีของไทยและอาเซียน	52
4.3 Japan: Real Driver Behind the Indo-Pacific	55
4.4 The Indo-Pacific Strategy: A Background Analysis	58
4.5 The Free and Open Indo-Pacific Strategy: India’s Wary Response	61
4.6 แผนที “อินโด-แปซิฟิก”	66

บรรณานุกรม

ส่วนที่ 1

รายละเอียด

การประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 1/2562
เรื่อง “สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน และ อินโด-แปซิฟิก: ผลกระทบต่อไทยและอาเซียน”
ระหว่างวันที่ 17 – 19 ธันวาคม 2561
ณ โรงแรมอิงธารรีสอร์ท จังหวัดนครนายก

1. หลักการและเหตุผล

สถานการณ์ด้านความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วหลากหลายในปัจจุบัน มีผลกระทบกับทุกประเทศ และเชื่อมโยงกับทุกภูมิภาคอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ โดยเฉพาะภูมิภาคอาเซียนที่สถานการณ์ความมั่นคงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศมีพลวัตสูง และมีแนวโน้มที่ความรุนแรงจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตัวอย่างเช่น ปัญหาการก่อการร้ายและการแพร่กระจายของแนวคิดนิยมความรุนแรง ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ปัญหากลุ่มมุสลิมชาวโรฮิงจา ปัญหาการเมืองภายในประเทศ ภัยคุกคามความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ วิกฤตภัยพิบัติขนาดใหญ่ และกระแสความกังวลเกี่ยวกับการแผ่ขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจเข้ามาในภูมิภาค

สำหรับประเทศมหาอำนาจนั้น ก็ได้ให้ความสนใจในภูมิภาคอาเซียนเช่นกัน อันจะเห็นได้จากการปรับยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงภายในประเทศที่เพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของตนแล้ว ยังเพื่อสนับสนุนต่อการขยายบทบาทและความเป็นผู้นำของตนในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกอีกด้วย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ได้มีการประกาศยุทธศาสตร์ความมั่นคงฉบับใหม่ (National Security Strategy 2017) เมื่อ 18 ธันวาคม 2560 ที่ยึดมั่นในหลักการ America First ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทหารและความมั่นคง โดยระบุผลประโยชน์ของชาติสำคัญ 4 ประการคือ (1) การปกป้องสหรัฐฯ (2) การส่งเสริมความมั่งคั่งของสหรัฐฯ (3) การรักษาสันติภาพ และ (4) การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ไปยังส่วนต่างๆ ของโลก

ในการขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ไปยังส่วนต่างๆ ของโลก ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ได้รื้อฟื้นแนวคิด Quad หรือ Quadrilateral Security Dialogue ซึ่งเป็นการสนทนาด้านความมั่นคงจตุภาคีของ 4 ประเทศใหญ่คือ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดียขึ้น ในช่วงการประชุม APEC ที่เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม เมื่อพฤศจิกายน 2560¹ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและท่าทีทางยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศของญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย กล่าวคือ **ท่าทีของญี่ปุ่น** ที่ต้องการเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเข้ากับอินเดียและแอฟริกามากขึ้นในด้านเศรษฐกิจ และเน้นส่งเสริมความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในด้านการเมือง ดังที่นายชินโซ อาเบะ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น ได้กล่าวสุนทรพจน์เรื่อง “Confluence of the Two Seas” ที่รัฐสภาอินเดีย เมื่อปี 2550 และเมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเป็นสมัยที่ 2 เมื่อปี 2555 ซึ่งเป็นช่วงที่บทบาทของจีนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในขณะที่บทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียเริ่มลดลง **ท่าทีของอินเดีย** ซึ่งมีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนในมหาสมุทรอินเดียผ่านการสร้างท่าเรือและท่าอากาศยานของจีนในภูมิภาคเอเชียใต้ อาทิ บังกลาเทศ ศรีลังกา มัลดีฟส์ และปากีสถาน ภายใต้ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งอินเดียมองว่าส่งผลกระทบต่อการเมืองและความมั่นคงของอินเดียโดยตรง และ **ท่าทีของออสเตรเลีย** ที่กังวลต่อสถานะความเสี่ยงด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้จากบทบาทของจีน จึงได้เผยแพร่เอกสาร Foreign Policy White Paper 2017

¹ พลตรี ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. เรื่อง “การแข่งขัน ในการแผ่ขยายอิทธิพลระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จนเกิดสงครามการค้า และแนวโน้มที่จะขยายไปสู่สงครามอย่างรอบด้านภายใต้แนวคิดเรื่อง “อินโด - แปซิฟิก (Free and Open Indo – Pacific)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.vjajchina.com/articles/1042>, กรกฎาคม 2561.

เมื่อ พฤศจิกายน 2560 โดยกำหนดทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของออสเตรเลียใน 10 ปีข้างหน้า ที่มุ่งให้ความสำคัญกับภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

“อินโด-แปซิฟิก” ของ สหรัฐฯ เป็นการเปลี่ยนชื่อเรียกจาก Asia-Pacific เป็น Indo-Pacific โดยใช้คำว่า Indo ขึ้นมาแทน นั่นคือ การผนวกพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ของมหาสมุทรอินเดียเข้ากับมหาสมุทรแปซิฟิก โดยใช้บทบาทอินเดียมาร่วมกันรับผิดชอบการสร้างดุลยภาพเพื่อคานอิทธิพลของจีน และนำออสเตรเลียเข้ามาเนื่องจากมีกองทัพเรือที่มีแสนยานุภาพพอที่จะ “ถ่วงดุล” กับจีนได้ตั้งแต่แถบมหาสมุทรอินเดีย ตลอดมาถึงทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิกทั้งหมด² โดยมีนัยยะสำคัญที่จะใช้ดำเนินการต่อจีน ที่มุ่งต้องการจะทำให้ภูมิภาคนี้เป็น “เขตเปิดและเสรี” และเกิดการ “เคารพกฎหมายระหว่างประเทศ” และมี “ระเบียบบนพื้นฐานของกฎกติกา” ซึ่งนับว่าเป็นการสร้าง “เครือข่ายใหม่” เป็นการสร้างความท้าทายทางการทูตที่มีนัยยะสำคัญอย่างรอบด้าน และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนรวมทั้งไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนมีความเคลื่อนไหว และมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากปัจจัยภายในประเทศ และการปรับนโยบายของประเทศมหาอำนาจอย่าง สหรัฐฯ ที่ใช้ “อินโด-แปซิฟิก” มาเป็นกรอบทางยุทธศาสตร์ในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับเอเชีย ยิ่งทำให้อาเซียนต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายต่างๆ ที่มีผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและความมั่นคง และด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับประเทศไทยในฐานะเป็นส่วนที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาค และมีส่วนได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับในปี พ.ศ.2562 (2019) ไทยในฐานะประธานอาเซียน จะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันโครงการและความร่วมมือต่างๆ ตามยุทธศาสตร์สำคัญของมหาอำนาจ ภายใต้แนวคิดสำคัญว่าด้วยการเสริมสร้างหุ้นส่วนเพื่อความยั่งยืน (Advancing Partnership for Sustainability) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก ดังกล่าว และนำไปประมวลผลให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติและภูมิภาคต่อไป

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะเลขานุการศูนย์อาเซียนศึกษา ทำหน้าที่ในการจัดการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียน ได้เห็นถึงความสำคัญของสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก ที่เปลี่ยนแปลงไป จนอาจส่งผลกระทบต่อไทยและอาเซียนในหลากหลายมิติ จึงได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านความมั่นคงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก: ผลกระทบต่อไทยและอาเซียน” เพื่อเป็นเครื่องมือในการระดมความรู้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนและ อินโด-แปซิฟิก ซึ่งผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและท่าทีที่เหมาะสมต่อกรณีดังกล่าวต่อไป

² เดวิด ฮูตต์. เรื่อง “ทรัมป์ ใช้คำว่า อินเดีย-แปซิฟิก แทน เอเชีย-แปซิฟิก เบื้องหลังก็คือแนวคิดรวมกลุ่มต่อต้านจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/around/detail/9600000116879>, พฤศจิกายน 2560.

2. ประเด็นที่น่าสนใจ/ สมมติฐาน

สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนมีความเคลื่อนไหว และมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากปัจจัยภายในประเทศ และปัจจัยภายนอกประเทศ ยิ่งทำให้อาเซียนต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายต่างๆ ที่มีผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและความมั่นคง และด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงเกิดคำถามสำคัญที่ว่าแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป ควรจะมีทิศทางอย่างไร

จากการที่ภูมิภาคอาเซียน และ อินโด-แปซิฟิก กำลังถูกท้าทายจากประเทศมหาอำนาจที่ต่างแข่งขันกัน ขยายอิทธิพลเข้ามาในพื้นที่นี้มากขึ้น การที่จุดศูนย์กลางอำนาจของโลกกำลังถูกเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภูมิภาคนี้ จึงชวนให้คิดต่อไปว่า สหรัฐฯ ได้ใช้ “อินโด-แปซิฟิก” เป็นเครื่องมือที่ขยายให้ครอบคลุมถึงมหาสมุทรอินเดีย เพื่อเป็นการถ่วงดุลความสำเร็จอันใหญ่โตและกว้างขวางของ “แผนการริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทาง” (Belt and Road Initiative: BRI) ของจีน จนเกิดสงครามการค้าและแนวโน้มที่จะขยายไปสู่ผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงอย่างรอบด้านทั้งต่อไทยและอาเซียน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวโน้ม และความท้าทายด้านความมั่นคงในภูมิภาค ที่ส่งผลกระทบต่อไทยและอาเซียน

3.2 เพื่อศึกษาแนวคิด และติดตามความคืบหน้าของ อินโด-แปซิฟิก ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคอาเซียน

3.3 เพื่อให้ทราบแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนที่เปลี่ยนแปลงไปว่าควรจะมีทิศทางอย่างไร

3.4 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมให้กับกองทัพ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการกำหนด ท่าทีเพื่อรักษาดุลยภาพ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศมหาอำนาจ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทราบถึงสถานการณ์ แนวโน้ม และความท้าทายด้านความมั่นคงในภูมิภาค ที่ส่งผลกระทบต่อไทยและอาเซียน

4.2 ทราบแนวคิด และติดตามความคืบหน้าของ อินโด-แปซิฟิก ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคอาเซียน

4.3 ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนที่เปลี่ยนแปลงไป

4.4 ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมให้กับกองทัพและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการกำหนด ท่าทีเพื่อรักษาดุลยภาพ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศมหาอำนาจ

ส่วนที่ 2

สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

<http://www.sscthailand.org>

1. บรูไนดารุสซาลาม

1) การเมืองภายในประเทศ

บรูไน ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ภายใต้หลักราชาธิปไตยอิสลามมลายู (Melayu Islam Beraja / Malay Islam Monarchy - MIB) ได้แก่ การเป็นประเทศมุสลิมมาเลย์ การยึดหลักศาสนาอิสลาม และการเคารพสถาบันกษัตริย์ รัฐธรรมนูญ ปัจจุบันกำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีหรือสุลต่านมีอำนาจสูงสุดทางการเมือง โดยเป็นทั้งประมุขรัฐและนายกรัฐมนตรี รวมทั้งกำหนดให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นชาวบรูไนเชื้อสายมาเลย์โดยกำเนิด และนับถือศาสนาอิสลามนิกายซุนนี บรูไนมีระบบรัฐสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนมีความสงบสุข ส่วนการประชุมสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติของบรูไนครั้งที่ 13 เมื่อ มี.ค.2560 ที่ประชุมสภาฯ พิจารณอนุมัติงบประมาณประจำปี 2560/2561 โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาและ ระบบสาธารณสุขไปพร้อมทั้งการส่งเสริมสวัสดิการแก่ประชาชน³

บรูไนมีปรัชญาในการปกครองประเทศ⁴ ได้แก่ กำหนดแนวทางในการบริหารประเทศด้วยหลัก MIB คือ มลายู (Melayu) อิสลาม (Islam) และพระมหากษัตริย์ (Berjaya) กล่าวคือ *มลายู* หมายถึง บรูไนเป็นประเทศของชาวมลายู พุทธภาษามลายูและใช้วัฒนธรรมมลายูเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศ *อิสลาม* หมายถึง การที่ประชาชนชาวบรูไนนับถือศาสนาอิสลามอย่างมั่นคง ไม่แปรเปลี่ยนเป็นอื่นต้องเชื่อฟังผู้นำ เป็นสิ่งที่หล่อหลอมผู้คนเป็นหนึ่งเดียว ร่วมกันทำความดีและเป็นศาสนาที่พระเจ้าทรงประทานมาให้ และ *พระมหากษัตริย์* หมายถึง องค์สุลต่าน โดยที่ยึดแนวทางว่าพระเจ้าทรงประสงค์ให้สุลต่านปกครองประเทศบรูไนและประชาชนชาวบรูไน โดยที่กำหนดสถานภาพของสุลต่านไว้ว่าทรงเป็นผู้ปกครองประเทศ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำข้าราชการ ผู้นำทางวัฒนธรรมและผู้นำกองทัพ โดยประมุขของรัฐ ได้แก่ สมเด็จพระราชาธิบดี ฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซ ซัดดิน วัดเดาละห์ ขึ้นครองราชย์เมื่อ 5 ต.ค.2510 เป็นสมเด็จพระราชาธิบดีองค์ที่ 29 โดยมี

ฝ่ายบริหาร : มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำ และมีสภาที่ปรึกษา ซึ่งแต่งตั้งโดยสมเด็จพระราชาธิบดี ประกอบด้วย สภารัฐมนตรี (Council of Cabinet Ministers) สภาศาสนา (Religious Council) สภาองคมนตรี (Privy Council) และสภาราชบัลลังก์ (Council of Succession) ทั้งนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนทรงควบคุมทั้งตำแหน่งประมุขรัฐและนายกรัฐมนตรีบรูไน

ฝ่ายนิติบัญญัติ : สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดใหม่ เมื่อ 12 ม.ค.2560 หลังการยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อ ส.ค.2559 โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติชุดใหม่ประกอบด้วย สมาชิกอย่างเป็นทางการสืบเนื่องจากตำแหน่ง ได้แก่ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน มกุฎราชกุมารแห่งบรูไน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงรวม 13 คน และผู้นำท้องถิ่นซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาธิบดีอีก 20 คน รวม 33 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี (2560-2565)

ฝ่ายตุลาการ : ศาลสูงสุด ศาลอุทธรณ์ ศาลแขวง และศาลชะรีอะฮ์ (Sharia Court) ตำแหน่งสำคัญในฝ่ายตุลาการแต่งตั้งโดยสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน

พรรคการเมือง : บรูไนมีพรรคการเมืองเดียว คือ National Development Party เนื่องจากรัฐบาลต้องการจำกัดบทบาทพรรคการเมือง โดยใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน ห้ามชุมนุมทางการเมือง ถอดถอนการจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองและห้ามข้าราชการ (มีสัดส่วนครึ่งหนึ่งของประชากร) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

³ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 148.

⁴ ดลมนรจ บากา และ ชัยวัฒน์ มีสันฐาน. (2557). ประวัติศาสตร์บรูไน A History of Brunei. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, หน้า 92.

2) การเมืองระหว่างประเทศ

บรูไน ดำเนินความสัมพันธ์อันดีกับมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และให้ความสำคัญกับอาเซียน รวมทั้งความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาค Brunei-Indonesia-Malaysia-Philippines-East ASEAN Growth Area (BIMP-EAGA) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) องค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) และสหประชาชาติ (UN)

ส่วนปัญหาพิพาทในทะเลจีนใต้ บรูไนเป็นประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ แต่บรูไนไม่ได้แสดงท่าทีใดๆ เพื่อแสดงการอ้างกรรมสิทธิ์ในลักษณะแข็งกร้าว และไม่แสดงการเผชิญหน้ากับจีน เนื่องจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ จีนเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของบรูไน โดยมีการร่วมทุนก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน ซึ่งกำหนดเปิดดำเนินการในปี 2562 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเปิดสาขาของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of China) เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการลงทุนของจีนในบรูไน และการลงนามบันทึกความเข้าใจการส่งออกอาหารฮาลาลของบรูไนไปยังตลาดจีน

3) เศรษฐกิจ⁵

เศรษฐกิจบรูไนได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันโลกที่ปรับตัวลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การค้นพบแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติแห่งใหม่ในเขตเบเลตและการสำรวจแหล่งน้ำมันบริเวณใกล้เคียงอีก 3 แห่งระหว่างปี 2560 - 2561 จะช่วยให้บรูไนมีรายได้ 900 ล้านดอลลาร์บรูไนต่อปี หรือประมาณ 667.98 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และทำให้บรูไน มีปริมาณน้ำมันและก๊าซธรรมชาติสำรองต่อไปถึง 53 ปี ส่วนการดำเนินนโยบายสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจตามวิสัยทัศน์แห่งชาติปี 2578 (Wawasan Brunei 2035 หรือ Vision Brunei 2035) บรูไนเร่งพัฒนาภาคการเกษตร การท่องเที่ยว และดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ได้แก่ การร่วมทุนกับสิงคโปร์ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในเขตมูอาราของบรูไน การปรับปรุงโครงสร้างภาษีนำเข้าและกฎหมายด้านการทำธุรกิจ รวมทั้งการจัดตั้งธนาคารเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

นอกจากนี้ บรูไนจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรากฐานเพื่อพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเน้นที่เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจโลก อีกทั้งยังเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพราะธุรกิจเหล่านี้เป็นกลไกพื้นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศผ่านการทำงาน และการกระจายรายได้ รวมทั้งพัฒนาการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีในการใช้พลังงานตามแนวคิดสถาปัตยกรรมด้านพลังงาน (Energy Architecture) เพื่อความยั่งยืนทางพลังงานของประเทศ ซึ่งมีคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจบรูไน (Brunei Economic Development Board: BEDB) เป็นผู้รับแนวคิดไปดำเนินการ และมีการร่วมมือกับสิงคโปร์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมถลุงแร่อลูมิเนียม (Aluminum Smelting) และพัฒนาท่าเทียบเรือตู้สินค้า (Container Terminal) ที่เกาะมัวรา (Muara Island)

4) การทหาร

บรูไนมีวิสัยทัศน์ด้านความมั่นคงที่มุ่งรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ ปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ส่งเสริมความร่วมมือกับอาเซียนและประเทศในภูมิภาค เพื่อลดความขัดแย้งกรณีพิพาทเขตแดน การต่อต้านการก่อการร้ายและการกระทำผิดกฎหมายอื่นๆ โดยกองทัพบรูไนมีขนาดเล็กที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย กองทัพบก (ทบ.) กองทัพเรือ (ทร.) และกองทัพอากาศ (ทอ.) ขึ้นตรงต่อ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด บรูไนไม่มีการเกณฑ์ทหาร แต่ชายบรูไนอายุ 17 ปี สามารถเข้ารับราชการทหารโดยสมัครใจ

⁵ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. เรื่อง “บรูไน ดารุสซาลาม (Brunei Darussalam)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.asean thai.net/mobile_detail.php?cid=47&nid=5867, สืบค้นวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561.

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม⁶

สำหรับปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ท้าทายรัฐบาลบรูไน คือ การเผชิญภัยคุกคามจากการเผยแพร่แนวคิดหัวรุนแรงและเป็นเส้นทางผ่านของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายมากขึ้น โดยเมื่อ ก.พ.2560 บรูไนจับกุมชาวอินโดนีเซียจำนวน 4 คน ข้อหาเผยแพร่อุดมการณ์ของกลุ่ม Islamic State (IS) ทางอินเทอร์เน็ต และครอบครองวัตถุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย

การบังคับใช้กฎหมายชะรีอะฮ์ในระยะที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่มีบทลงโทษตามทีละบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน แต่ยังไม่ครอบคลุมความผิดที่มีโทษประหารชีวิต ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมายชะรีอะฮ์ระยะที่ 2 ของบรูไนยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาความล่าช้าของระบบราชการ

2. ราชอาณาจักรกัมพูชา

1) การเมืองภายในประเทศ

ในการเลือกตั้ง เมื่อ 29 ก.ค.2561 ที่ผ่านมา พรรครัฐบาลกัมพูชา ของสมเด็จฯ ฮุน เซน ได้รับชัยชนะอย่างยิ่งใหญ่ ทำให้ขยายระยะเวลาปกครองประเทศของสมเด็จฯ ฮุน เซน ซึ่งครองอำนาจมานานถึง 33 ปีแล้วออกไปอีก 5 ปี และทำให้กัมพูชาเข้าสู่ยุคการปกครองโดยพรรคการเมืองเดียว เนื่องจากพรรคของสมเด็จฯ ฮุน เซน ครองเก้าอี้ในสภาเอาไว้เกือบทั้งหมด ท่ามกลางการถูกประณามว่าเป็นการทำลายประชาธิปไตย หลังรัฐบาลกัมพูชาจัดการคู่แข่งไปจนหมด ขณะที่ชาติตะวันตกหลายประเทศออกมาตั้งคำถามเรื่องความน่าเชื่อถือ และขู่จะมีมาตรการคว่ำบาตรทางการค้าซึ่งอาจกระทบเศรษฐกิจของกัมพูชา

2) การเมืองระหว่างประเทศ

กัมพูชาดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์กับทุกประเทศในลักษณะต่างตอบแทน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ใกล้ชิดกับจีน และสนับสนุนนโยบายของจีนในเวทีโลกมากขึ้น ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ และชาติตะวันตกเริ่มมีความไม่ราบรื่นเนื่องจากกัมพูชาเห็นว่า สหรัฐฯ แทรกแซงกิจการภายใน หลังถูกกดดันเกี่ยวกับปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน และวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล เช่น 14 ก.พ. 2561 รัฐบาลเยอรมนี ได้เสนอมมาตรการกดดันกัมพูชาต่อรัฐสภาเยอรมนี โดยให้ระงับการตรวจลงตราหนังสือเดินทางในการเดินทางส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลกัมพูชา รวมทั้งอาจเสนอให้สมาชิกสหภาพยุโรป (EU) มีมาตรการในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากกรณีกัมพูชาปราบปราม สลือภาคประชาสังคม กลุ่มสิทธิมนุษยชน และยุบพรรค CNRP

3) เศรษฐกิจ

กัมพูชาได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะกลาง ปี 2557-2561 โดยระบุเป้าหมายที่จะดำเนินการให้เศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย ที่ร้อยละ 7 ต่อปี และมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนจากประเทศที่มี GDP ระดับปานกลาง เป็นระดับสูง ในปี 2573 และจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วในปี 2593 ทั้งนี้ ในปี 2560 เศรษฐกิจของกัมพูชามีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 7 สำหรับแนวโน้มด้านเศรษฐกิจในหัวต่อไป จะยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาตามแผนพัฒนาภาคอุตสาหกรรมบริการ/การท่องเที่ยว ภาคเกษตรกรรม และก่อสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเขตการลงทุนและพัฒนาพิเศษ ดาราซากอร์ (Dara Sakor Investment and Development Pilot Zone) จ.เกาะกง ซึ่งเป็นความริเริ่มภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติกัมพูชา⁷ โดยรัฐบาลกัมพูชาและ

⁶ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 148.

⁷ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. เรื่อง “แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ditp.go.th/contents_attach/157194/157194.pdf.

บริษัท Union Group จากจีน ที่จะพัฒนาชายทะเลและการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ โดย สมเด็จพระเอกอภัย จันทนภูมิ ตรีกรมพญา ได้ให้การสนับสนุนโครงการดังกล่าว ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาได้ให้สัมปทานพื้นที่บริเวณชายทะเล จ.เกาะกง แก่กลุ่มทุนจีน เป็นระยะเวลา 99 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติที่สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นจุดเชื่อมต่อของเส้นทางสายไหมทางทะเลที่สำคัญ โดยมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ (1) โครงการทำเรื่อน้ำลึก (2) โครงการเชื่อมต่อการเดินทางโดยเรือ-รถไฟ-เครื่องบิน อย่างบูรณาการ โดยมีเป้าหมายจะเป็นศูนย์กระจายและขนส่งสินค้าของกัมพูชา (3) โครงการทำอากาศยาน จ.เกาะกง ทั้งนี้ ทำอากาศยานเริ่มก่อสร้างเมื่อต้นปี 2560 และมีกำหนดแล้วเสร็จภายใน 5 ปี และ (4) มีแผนสร้างรถไฟความเร็วสูงจาก จ.เสียมราฐ-โครงการ ดาราสกอร์ ระยะทาง 280 กม. และโครงการรถไฟความเร็วสูงจาก จ.เสียมราฐ-โครงการดาราสกอร์ ผ่านกรุงพนมเปญ ระยะทาง 470 กม.

4. การทหาร⁸

กองทัพแห่งชาติกัมพูชา ได้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่ ตามแผนการปฏิรูปกองทัพในห้วง 5 ปี (2558-2563) โดยมุ่งเน้นกำลังทางบกและทางทะเล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพให้มีความพร้อมในการป้องกันประเทศ และรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ รวมทั้ง เพื่อรองรับเหตุฉุกเฉินตามแนวชายแดนเป็นความเร่งด่วนแรก โดยมีลำดับความเร่งด่วน ดังนี้

- (1) เพิ่มขีดความสามารถของกองทัพฯ ด้วยการแก้ไขปรับปรุงโครงสร้าง และเสริมสร้างพัฒนาอาวุธให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และมุ่งเน้นปฏิบัติการด้านข่าวสารเชิงรุก (information operations: IO) อย่างต่อเนื่อง
- (2) ปรับยุบรวมกำลังพล และการแปรสภาพของหน่วยระดับกองพล/กองพลน้อย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคทหาร (ภ.ท.) ที่ 4 และ ภ.ท.5
- (3) ส่งเสริมการฝึกศึกษาด้านความชำนาญการทางเทคนิค เฉพาะเหล่า เฉพาะหน้าที่ รวมทั้งการฝึกการต่อต้านการก่อการร้าย และการฝึกร่วมกับต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับกำลังพล
- (4) ปรับปรุงโยกย้ายกำลังพลประเภทที่ 2 และรับสมัคร/ คัดเลือกพลเรือนเข้าบรรจุเป็นทหารใหม่ เพื่อทดแทนกำลังพลที่ปลดประจำการประจำปี ตามแผนที่วางไว้
- (5) ส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมของหน่วยทหารช่างในการก่อสร้างพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ทุกด้านเพิ่มมากขึ้น อาทิ การก่อสร้างถนน สะพาน หมู่บ้านครอบครัวทหาร และการจัดกำลัง เพื่อเข้าร่วมในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม

สำหรับปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ท้าทายรัฐบาลกัมพูชา คือ (1) ปัญหาพิพาทเขตแดนกับไทย ทั้งทางบกและทางทะเล และการแก้ปัญหาพิพาทเขตแดนระหว่างกัมพูชาเพื่อนบ้าน (ไทย สปป.ลาว และเวียดนาม) (2) การพัฒนาเศรษฐกิจของกัมพูชาและความเคลื่อนไหวของกัมพูชาต่อพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทย (3) ความเคลื่อนไหวของกลุ่มเห็นต่างทางการเมืองของไทยในกัมพูชา และกลุ่มต่อต้านรัฐบาลกัมพูชา ที่อาจเข้ามาเคลื่อนไหวในไทย (4) ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้ ยาเสพติด และสินค้าเถื่อนตามแนวชายแดน และ (5) บทบาทของมหาอำนาจในกัมพูชา โดยเฉพาะความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหาร

⁸ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 155.

3. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

1) การเมืองภายในประเทศ

อินโดนีเซีย ปกครองแบบระบบสาธารณรัฐแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุขสูงสุดทางการบริหารประเทศ เป็นหัวหน้ารัฐบาลและเป็นผู้บัญชาการเหล่าทัพ ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งวาระ 5 ปี สามารถดำรงตำแหน่งไม่เกิน 2 วาระ ประธานาธิบดีคนปัจจุบันคือ โจโก วีโดโด (Joko Widodo) จากพรรค Indonesian Democratic Party of Struggle (PDI-P) ดำรงตำแหน่งเป็นสมัยแรกเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2557 เป็นประธานาธิบดีคนที่ 7 ของอินโดนีเซีย

2) การเมืองระหว่างประเทศ⁹

หลังจากการเข้ารับตำแหน่งผู้นำอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 20 ต.ค.2557 ประธานาธิบดีโจโก วีโดโด หรือ โจโกวี ได้ประกาศเป้าหมายสำคัญของนโยบายต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาอินโดนีเซียให้กลายเป็น “แกนอำนาจทางทะเลโลก” (Global Maritime Axis) เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการค้าและเส้นทางยุทธศาสตร์ความมั่นคง ระหว่างสองมหาสมุทรสำคัญอย่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ที่รายล้อมไปด้วยชาติมหาอำนาจต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยมีอินโดนีเซียเป็นแกนกลาง โดยยุทธศาสตร์การเป็นแกนอำนาจทางทะเลโลกของอินโดนีเซีย ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การรื้อฟื้นวัฒนธรรมทางทะเล โดยมุ่งเป้าให้อนาคตของประเทศขึ้นกับการใช้ประโยชน์จากทะเล (2) การรักษาและบริหารทรัพยากรทางทะเลในเขตอธิปไตยของอินโดนีเซีย อันเป็นแหล่งผลิตอาหารทางทะเลที่สำคัญยิ่ง (3) การสร้างความเชื่อมโยงทางทะเลระหว่างท่าเรือ เส้นทางเดินเรือ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล (4) การดำเนินนโยบายการทูตทางทะเล (Indonesia Maritime Diplomacy) เพื่อยุติปัญหาและข้อขัดแย้งทางทะเล เช่น ปัญหาเขตแดน โจรสลัด การลักลอบประมง และมลภาวะทางทะเล และ (5) การสร้างแสนยานุภาพของกองทัพเรือเพื่อรักษาความมั่นคงทางทะเล

ซึ่งนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลอินโดนีเซียชุดปัจจุบันในการผลักดันยุทธศาสตร์ฯ ฉบับใหม่นี้ จะช่วยให้อินโดนีเซียสามารถปกป้องรักษาผลประโยชน์ทางทะเลของตนได้อย่างเต็มที่ และเพิ่มสำคัญของอินโดนีเซียมากยิ่งขึ้นในฐานะประเทศที่มีบทบาทต่อการควบคุมเส้นทางเชื่อมต่อทางทะเล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทะเล การพัฒนาความเชื่อมโยง ตลอดจนการเพิ่มมาตรการควบคุมด้านความมั่นคงทางทะเล นับเป็นประโยชน์ร่วมกันของทุกประเทศรวมทั้งอาเซียน

3) เศรษฐกิจ¹⁰

ระบบเศรษฐกิจเสรีที่ใช้กลไกตลาด มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลไกขับเคลื่อนมาจากการบริโภคภายในประเทศ เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก ให้ความสำคัญกับการลงทุนจากต่างประเทศและการส่งออก สำหรับช่วงปี 2551-2555 เศรษฐกิจอินโดนีเซียเติบโตอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 6% (ยกเว้นปี 2552 ซึ่งขยายตัวเพียง 4.6% เนื่องจากได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก)

ส่วนปี 2556-2560 การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 5% เนื่องจากการบริโภคภายในซึ่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักของประเทศยังไม่ฟื้นตัว สินค้าโภคภัณฑ์ เช่น สินแร่และปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักของอินโดนีเซียมีราคาตกต่ำ นอกจากนี้ เศรษฐกิจของจีนซึ่งเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ชะลอตัวอย่างไร้ทิศทาง รัฐบาลอินโดนีเซียประเมินว่าเศรษฐกิจของประเทศปี 2561 จะขยายตัว 5.4%

⁹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “จับตายุทธศาสตร์การเป็นแกนอำนาจทางทะเลโลก” ของอินโดนีเซีย. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 6/2559), วันที่ 16 – 31 ธันวาคม 2558.

¹⁰ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. เรื่อง “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซียกับโอกาสธุรกิจของผู้ประกอบการไทย (ตอนที่ 1)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/40985.pdf>.

นโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ แผนแม่บทพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซียปี 2554-2568 (Master plan for Acceleration and Expansion of Indonesia's Economic Development 2011-2025 หรือ MP3EI) มีหลักการสำคัญคือ เร่งรัดและขยายการพัฒนาเศรษฐกิจของอินโดนีเซียให้มีขนาดใหญ่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลกภายในปี 2568 และตั้งเป้าให้ประชากรมีรายได้ต่อหัวประมาณ 14,250-15,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ โดย GDP มีมูลค่า 4.0-4.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และอัตราเงินเฟ้อลดลงเหลือ 3% ภายในปี 2568 พร้อมทั้ง กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจอินโดนีเซีย (Indonesia Economic Corridor) โดยแบ่งพื้นที่การพัฒนออกเป็น 6 พื้นที่ตามลักษณะภูมิประเทศของอินโดนีเซีย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอินโดนีเซียให้ขยายตัวได้ตามเป้าหมาย

4) การทหาร

อินโดนีเซียอยู่ระหว่างปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย โดยมีเป้าหมายจะเป็นประเทศที่สามารถผลิตอาวุธภายในปี 2565 กองทัพอินโดนีเซียพยายามบรรลุเป้าหมายดังกล่าวด้วยการกำหนดสัดส่วนงบประมาณทางทหารไม่ให้ต่ำกว่า 1% ของ GDP ควบคุมการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศไว้ที่ร้อยละ 49 ขณะเดียวกันก็ยังคงนำเข้าระบบอาวุธที่ทันสมัย ได้แก่ เรือดำน้ำ เครื่องบินขนส่ง เครื่องบินต่อต้านการก่อการร้าย เครื่องบินขับไล่ F-16 ซิปนาวุตส์กัตเรออบ และระบบเรดาร์ตรวจชายฝั่ง โดยกระจายสัดส่วนการซื้ออาวุธจากหลากหลายประเทศ เช่น สหรัฐฯ รัสเซีย ฝรั่งเศส เยอรมนี และจีน เพื่อนำมาศึกษาและพัฒนาระบบอาวุธของตนเอง

ปัจจุบันอินโดนีเซียขยายความสัมพันธ์ทางทหารกับเกาหลีใต้ และเป็นผู้สั่งซื้ออาวุธจากเกาหลีใต้รายใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เครื่องบินฝึก เรือดำน้ำ รวมถึงเป็นหุ้นส่วนร้อยละ 20 กับเกาหลีใต้ในโครงการพัฒนาเครื่องบินขับไล่รุ่นใหม่ ภายใต้รหัส KF-X โดยอินโดนีเซียคาดหวังอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความรู้การพัฒนาอาวุธ เพื่อยกระดับสถานะเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกอาวุธในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามยุทธศาสตร์พัฒนากองทัพอินโดนีเซียระยะ 10 ปี (2559-2569)

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม¹¹

สำหรับปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ท้าทายรัฐบาลอินโดนีเซีย คือ การก่อการร้าย และการใช้ความรุนแรงของกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง ซึ่งตั้งแต่ปี 2545 อินโดนีเซียพยายามเร่งกวาดล้างกลุ่ม Jamaah Islamiyah (JI) อย่างหนัก จนสามารถจับกุมและสังหารระดับแกนนำ รวมทั้งเครือข่ายของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ศักยภาพของกลุ่ม JI ในปัจจุบันลดลงอย่างมาก ไม่สามารถก่อเหตุรุนแรงขนาดใหญ่ได้ และกลุ่ม JI ไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจนอีกต่อไป แต่แตกกระจายออกเป็นกลุ่มย่อยขนาดเล็ก (cell) เช่น กลุ่ม Jamaah Ansharut Tauhid (JAT) อย่างไรก็ตาม การประกาศจัดตั้งรัฐอิสลามของกลุ่ม Islamic State (IS) เมื่อปี 2557 ส่งผลให้มีกลุ่มก่อการร้ายในอินโดนีเซียหลายกลุ่มสนับสนุนกลุ่ม IS และพยายามก่อเหตุรุนแรงในประเทศ เช่น กลุ่ม Mujahidin Indonesia Timur (MIT) และกลุ่ม Jamaah Ansharut Daulah (JAD) นอกจากนี้ ยังมีชาวอินโดนีเซียที่เดินทางไปร่วมสู้รบกับกลุ่ม IS ในอิรักและซีเรียประมาณ 500 - 600 คน ในจำนวนดังกล่าวเดินทางกลับอินโดนีเซียแล้วประมาณ 100 คน

อินโดนีเซียมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนต่างศาสนารวมทั้งภายในกลุ่มมุสลิมด้วยกันเอง ส่วนใหญ่เป็นเหตุขัดแย้งระหว่างมุสลิมกับ (1) ชนกลุ่มน้อยชาวคริสต์ (2) กลุ่มอะห์มะดีเยฮ์ (ไม่ยอมรับว่ามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตคนสุดท้ายตามความเชื่อของมุสลิมทั่วไป) และ (3) มุสลิมชีอะฮ์ แต่ที่น่ากังวลคือ ชาวพุทธในอินโดนีเซียมีแนวโน้มอาจตกเป็นเป้าหมายโจมตีของกลุ่มก่อการร้ายมุสลิมหัวรุนแรง เนื่องจากพฤติกรรมของกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงในอินโดนีเซียมักเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และบรรยากาศของกระแสมุสลิมโลกที่เกิดขึ้นในห้วงเวลานั้น หากสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เลวร้ายลงก็อาจมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดกระแสต่อต้านชาวไทยและชาวไทยพุทธในอินโดนีเซีย

¹¹ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 306.

เช่นเดียวกับกรณีความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธกับมุสลิมโรฮิงจาในเมียนมา ซึ่งเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงในอินโดนีเซียเกิดความโกรธแค้นและตัดสินใจก่อเหตุลอบวางระเบิด สถานเอกอัครราชทูตเมียนมา ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ.2556 และ ก.ย.2560

4. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

1) การเมืองในประเทศ

สปป.ลาว มีพรรคเดียว คือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว เป็นองค์กรทางการเมืองที่มีอำนาจสูงสุดตามแนวทางมากซ์-เลนิน บริหารประเทศมาตั้งแต่ปี 2518 จนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์ทุกด้านของประเทศ ภายใต้หลักการ “พรรคนำพา รัฐคุ้มครอง ประชาชนเป็นเจ้าของ” รวมถึงคัดเลือกและเสนอชื่อผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองและกองทัพ¹²

โดยโครงสร้างพรรคที่สำคัญคือ (1) สมัชชาพรรคเป็นองค์กรนำสูงสุดทำหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของพรรค รวมทั้งเลือกตั้งคณะผู้บริหารพรรค ประกอบด้วยผู้แทนสมาชิกพรรคจากทั่วประเทศ วาระการประชุม 5 ปีต่อครั้ง ครึ่งล่าสุดจัดขึ้นระหว่าง 18-22 ม.ค.2559 นับเป็นสมัยที่ 10 (2) คณะกรรมการบริหารศูนย์กลางพรรค (Central Committee) เป็นองค์กรนำสูงสุดเมื่อสมัชชาพรรคไม่อยู่ในสมัยประชุม ทำหน้าที่ดูแลตรวจสอบระบบการทำงานและการเงินของพรรค รวมทั้งการปฏิบัติตามมติพรรค กำหนดประชุม 2 ปีต่อครั้ง ปัจจุบัน มีสมาชิก 69 คน ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาลแขวงและกองทัพ (3) คณะกรรมการการเมือง (Politburo) เป็นคณะบริหารงานสูงสุดหรือศูนย์กลางอำนาจของพรรค ทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องสำคัญ มีสมาชิก 11 คน กรรมการเมืองชุดปัจจุบันได้รับเลือกตั้งเมื่อ ม.ค.2559 มี พ.อ. บุนยัง วอละจิต เป็นกรรมการเมืองอันดับ 1 และดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่พรรคฯ¹³

ในห้วงปี 2559 มีการประชุมสภาสมัชชาสมัย ครั้งที่ 1 ของสภาแห่งชาติ สปป.ลาว ชุดที่ 8 มีมติเลือก พ.อ. บุนยัง วอละจิต วัย 78 ปี รองประธานประเทศและเลขาธิการพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พป.ล.) เป็นประธานประเทศคนใหม่ ต่อจาก พล.ท. จูมมะลี ไซยะสอน ขณะที่ นายทองหลุน สีสุลิต วัย 70 ปี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ต่อจาก นายทองสิง ทำมั่งวง สำหรับ นางปานี ยาทอตู ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาแห่งชาติอีกสมัยหนึ่ง ทั้งนี้ รัฐบาล สปป.ลาว จะยังคงมีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องภายใต้การนำของ พ.อ. บุนยังฯ ประธานประเทศคนใหม่ ที่มุ่งเน้นนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ และการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ประชาชนลาวหลุดพ้นจากความยากจนในปี 2563 พร้อมทั้งส่งเสริมโครงการขนาดใหญ่ เพื่อเป็นหลักประกันทางเศรษฐกิจ สร้างโอกาสด้านการพัฒนา และดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติ นอกจากนี้ นโยบายการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาภาคพลังงาน และเชิงพาณิชย์ ถือเป็นภารกิจหลักของรัฐบาล สปป.ลาว ที่ต้องเร่งขับเคลื่อน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนลาว ทั้งนี้ รัฐบาล สปป.ลาว ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติดังกล่าว เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของรัฐบาล สปป.ลาว¹⁴

¹² ทรงคุณ จันทกร. (2551). แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

¹³ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 409.

¹⁴ เดลินิวส์. เรื่อง “บุนยัง วอละจิต” ผู้นำคนใหม่ของสปป.ลาว. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.dailynews.co.th/foreign/374927>.

2) การเมืองระหว่างประเทศ

สปป.ลาว มุ่งเน้นนโยบายการทูตแบบบูรณาการ โดยมีความร่วมมือกับนานาประเทศ ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค บนพื้นฐานนโยบายที่ไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ สปป.ลาว มีการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคอาเซียน รวมถึงประเทศมหาอำนาจ อีกทั้ง ยังเพิ่มความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน สปป.ลาว ได้เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศที่สำคัญอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรของรัฐ นอกจากนี้ สปป.ลาว ได้นำเสนอความคืบหน้าของการเจรจากรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน (RCEP) ตลอดจนเน้นย้ำการช่วยเหลือกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม) ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและบรรลุเป้าหมายของอาเซียน¹⁵

3) เศรษฐกิจ¹⁶

พัฒนาการทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ

(1) ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (ปี 2518-2528) ซึ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในปี 2518 สปป.ลาว ได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นเวลานาน ซึ่งความสัมพันธ์ทางการค้ามุ่งเน้นประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นหลัก ทำให้เศรษฐกิจของ สปป.ลาว ขบเซา ประสบปัญหาความยุ่งยาก ปัญหาความยากจน การขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาการบริหารงาน และการผลิตที่ไร้ประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้ทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ พร้อมทั้งเริ่มกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมา โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับแรกนั้น สปป.ลาว ได้พยายามพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยมแบบโซเวียต ซึ่งยังเน้นการพึ่งพาตัวเองทางการเกษตรและเน้นการค้ากับกลุ่มประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งผลปรากฏว่าเศรษฐกิจเติบโตต่ำกว่าเป้าหมาย

(2) ระบบเศรษฐกิจเสรีการตลาด (ปี 2529-ปัจจุบัน) โดยหลังจากที่รัฐบาลชุดปัจจุบันยึดอำนาจได้ในปี พ.ศ.2518 ได้มีการปฏิรูปประเทศและเศรษฐกิจอย่างจริงจัง ภายใต้ “นโยบายจินตนาการใหม่” ในปี 2529 โดยเริ่มเปิดเสรีทางเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่องตลอดทศวรรษ 1990 ส่งผลให้ภาพรวมเศรษฐกิจของ สปป.ลาว มีพัฒนาการที่ดีตามลำดับในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมา

ซึ่งนโยบายจินตนาการใหม่นี้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 2 (2529-2533) ที่เป็นการหันไปเปิดประเทศ ใช้กลไกตลาดสนับสนุนการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ ปฏิรูปการเมืองและปรับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 3 (2534-2538) และ ฉบับที่ 4 (2539-2543) มีความโดดเด่นมากขึ้น คือ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนดังกล่าว รัฐบาลจึงได้แบ่งพื้นที่ในการพัฒนาประเทศออกเป็น 3 เขต 6 แขวง ได้แก่

ภาคเหนือของประเทศ กำหนดให้แขวงเชียงขวาง เป็นพื้นที่หลักสำหรับการส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์ ส่วนหลวงพระบาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงเก่า และโบราณสถานเป็นพื้นที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ส่วนแขวงบ่อแก้ว และหลวงน้ำทาซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับไทย เมียนมา และยูนนานของจีน เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ

ภาคกลางของประเทศ มีแขวงเวียงจันทน์และคำม่วนเป็นแขวงหลัก เน้นให้เป็นพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการค้าและอุตสาหกรรม โดยให้นครเวียงจันทน์เป็นเขตการค้าและอุตสาหกรรม โดยการจัดตั้งเมืองธุรกิจแห่งใหม่

¹⁵ วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. เรื่อง “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีต่ออาเซียน ระหว่างปี ค.ศ. 1997-2007”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : file:///C:/Users/Administrator.TKOURKEL/URDT8HV/Downloads/94529-Article%20Text-235073-1-10-20170728.pdf

¹⁶ สุรัชย์ ศิริไกร. (2548). การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (พิมพ์ครั้งที่ 4, ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

บริเวณเชิงสะพานมิตรภาพไทย-ลาว และจัดตั้งเมืองอุตสาหกรรมครบวงจรที่เมืองไซธานี ส่วนแขวงคำม่วนเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำหินปูน แม่น้ำเงิน และแม่น้ำเซบั้งไฟ ไหลผ่าน เหมาะที่จะสร้างเขื่อนหลายแห่ง ส่วนแขวงคำม่วนมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์มากที่สุดในประเทศ เช่น แร่เงิน ทองคำ ดีบุก ยิบซัม และโพแทสเซียม (Potassium) สามารถขนส่งสินค้าออกสู่ทะเลโดยอาศัยท่าเรือของเวียดนาม จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาพื้นที่นี้เป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมจากแร่ธาตุต่างๆ

ภาคใต้ของประเทศ มีแขวงสะหวันนะเขตและแขวงจำปาสัก เป็นแขวงหลักสำหรับการพัฒนาการค้าเกษตรกรรมและการท่องเที่ยว สะหวันนะเขตอยู่ตรงข้ามกับมุกดาหารของไทยซึ่งเป็นเขตสะพานข้ามแม่น้ำโขงไทย-ลาว แห่งที่สอง จึงจะพัฒนาให้เป็นเขตการค้าเสรี รวมถึงยังมีทางหลวงไปถึงเมืองเว้และท่าเรือดานังของเวียดนาม ส่วนแขวงสาละวัน เขกอง จำปาสัก และอัตตะบือ เป็นพื้นที่เหมาะสมแก่การทำกิจกรรม เลี้ยงสัตว์ ส่วนแขวงจำปาสัก ซึ่งอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรจำปาสัก มีโบราณสถานและที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติอยู่มาก

ปัจจุบัน สปป.ลาว อยู่ในห้วงพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม ฉบับที่ 8 (2559-2563) ซึ่งได้กำหนดให้ สปป.ลาว ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของทุกภาคส่วน เปิดกว้างการร่วมมือกับต่างประเทศในการอนุญาตให้เอกชนและนักลงทุนต่างชาติสามารถลงทุนธุรกิจได้อย่างเสรีควบคู่ไปกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และอำนวยความสะดวกกับภาคเศรษฐกิจภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

4) การทหาร

สปป.ลาว พยายามแสดงบทบาทด้านความร่วมมือกับนานาชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มอาเซียน เนื่องจากต้องการพัฒนาศักยภาพของประเทศให้ทัดเทียมเท่ากับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับเวียดนามที่มีความผูกพันกันมาอย่างช้านาน และที่สำคัญมีการเพิ่มความสัมพันธ์กับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ เพื่อรับการสนับสนุนด้านการเงินและอาวุธยุทโธปกรณ์ ขณะเดียวกัน สปป.ลาว ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และความสามารถของกำลังพล โดยพยายามส่งกำลังพลที่มีความรู้ความสามารถไปศึกษาด้านการทหารของประเทศต่างๆ เพื่อที่จะได้นำความรู้มาพัฒนากองทัพของตนเองต่อไป อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญของ สปป.ลาว คือ การขาดงบประมาณซึ่งเป็นผลกระทบจากเศรษฐกิจทั้งภายนอกและภายในประเทศ รวมถึงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง จึงทำให้รัฐบาล สปป.ลาว ไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณต่างๆ ในการพัฒนากองทัพได้ตามความต้องการ

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม¹⁷

สำหรับปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ท้าทายรัฐบาล สปป.ลาว คือ รัฐบาลยังคงกังวลต่อการเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านลาว (ขตล.) ที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่ทางตอนเหนือ ได้แก่ แขวงเชียงขวาง แขวงพงสาลี และบางส่วนของอ่าวกัลลอบใช้พื้นที่ชายแดนของไทย ในการเป็นทางผ่านหรือหลบหนีหลังจากก่อเหตุต่อต้านรัฐบาลลาว ซึ่งปัจจุบันการเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านลาว ในพื้นที่ของไทยลดลง อันเนื่องมาจากการที่ไทยและ สปป.ลาว พัฒนาความร่วมมือในการสกัดกั้นระหว่างกันและไม่ยินยอมให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดใช้ดินแดนของตนเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้าน หรือบ่อนทำลายความมั่นคงของอีกประเทศ

สำหรับปัญหาการปักปันเขตแดนทั้งทางบกและทางน้ำกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งไทย กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งความคืบหน้าของการปักปันเขตแดนทางบกกับไทยคืบหน้ากว่า 96% ขณะที่เขตแดนทางน้ำยังไม่สามารถ

¹⁷ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 411.

ดำเนินการได้ เนื่องจากติดปัญหาของเส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจน สำหรับเขตแดนด้านกัมพูชา ประสบปัญหาความตึงเครียดขึ้น บริเวณแขวงอัตตะปือ ซึ่งนายกรัฐมนตรีทั้งสองฝ่ายหารือแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างสันติวิธี

นอกจากนี้ รัฐบาล สปป.ลาว ยังคงเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งปัญหาการลักลอบค้า ยาเสพติด ซึ่ง สปป.ลาว เป็นประเทศต้นทาง ทางผ่าน และประเทศปลายทางของขบวนการค้ายาเสพติด รวมถึง ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ และการเคลื่อนไหวคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง

5. มาเลเซีย

1) การเมืองภายในประเทศ¹⁸

ผลการเลือกตั้ง เมื่อ 9 พ.ค.61 ที่ผ่านมา ถือเป็นการพลิกประวัติศาสตร์การเมืองของมาเลเซียในรอบ 60 ปี เมื่อ ดร.มหาธีร์ บิน โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรี วัย 92 ปี และเป็นผู้นำแนวร่วมฝ่ายค้านของมาเลเซีย ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 14 ด้วยที่นั่งในสภากว่าครึ่ง คือ 122 ที่นั่ง จากทั้งหมด 222 ที่นั่ง ในขณะที่ แนวร่วมแห่งชาติฝ่ายรัฐบาลได้ที่นั่งเพียง 79 ที่นั่ง อันทำให้สามารถจัดตั้งรัฐบาลและขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ตามที่หาเสียงไว้ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้ ดร.มหาธีร์ฯ สามารถนำพรรคฝ่ายค้านคว้าชัยชนะโค่นล้มพรรครัฐบาลได้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองมาเลเซีย คือ

(1) การเกิดความขัดแย้งภายในพรรคอัมโน โดย ดร.มหาธีร์ฯ ได้ลาออกจากพรรค เพราะไม่พอใจท่าทีของพรรคฯ ที่ยืนยันจะสนับสนุน นายนาจิบ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

(2) การถูกกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพันกับการทุจริตเงินกองทุน 1MDB ของนายนาจิบ

(3) กลไก/วิธีการต่างๆ ของฝ่ายรัฐบาลนี้ดำเนินการหลังประกาศยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่นั้น หลายฝ่ายมองว่าเป็นแนวทางที่ไม่บริสุทธิ์และยุติธรรม ทั้งจากการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมาเลเซียได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เอื้อประโยชน์แก่พรรคแนวร่วมรัฐบาล และจากการมีมาตรการเอาเปรียบฝ่ายตรงข้ามหลายประการ

(4) ความกระตือรือร้นของคนรุ่นใหม่ ที่มองว่าเป็นการเลือกตั้งที่ไม่มีทางเลือก ขณะที่บางส่วนของคณะเนนให้ ดร.มหาธีร์ฯ เพื่อโค่นล้มการผูกขาดอำนาจของนายนาจิบ และบางส่วนลงคะแนนเสียงให้ ดร.มหาธีร์ฯ เพื่อความสนใจและต้องการให้นายนาจิบพ้นจากการเลือกตั้ง

(5) ประชาชนเชื้อสายจีน อินเดีย และมาเลย์บางส่วนในมาเลเซีย ต้องการการเปลี่ยนแปลง

(6) ความไม่พอใจของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ และการใช้นโยบายขึ้นภาษีสินค้าและบริการ (Goods and Services Tax: GST) ในปี 2558 จนส่งผลทำให้ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น

โดยการเลือกตั้งครั้งนี้ ดร.มหาธีร์ฯ ได้หันไปจับมือกับ นายอันวาร์ฯ ผู้นำแนวร่วมพรรคฝ่ายค้านและ เป็นอดีตคู่แค้น ซึ่งถึงแม้จะถูกจำคุกอยู่ แต่ก็มีบทบาทและได้รับความนิยมอย่างสูงในฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล โดย ดร.มหาธีร์ฯ ประกาศว่าเมื่อชนะการเลือกตั้งแล้ว จะยื่นเรื่องขอภัยโทษให้แก่ นายอันวาร์ อิบราฮิม ส่วนตนนั้นจะอยู่ทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีเพียงแค่ 2 ปี จากนั้นก็จะส่งมอบตำแหน่งต่อให้ นายอันวาร์ฯ ต่อไป

หลังพิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (12 พ.ค.2561) ดร.มหาธีร์ฯ ยังได้เริ่มนำมาตรการด้านเศรษฐกิจในลักษณะต่างๆ มาใช้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยเร็วภายใน 100 วัน ทั้งมาตรการยกเลิกภาษีสินค้าและบริการ (Goods and Services Tax: GST) ที่มีอัตราร้อยละ 6 การเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำ และการอุดหนุนราคาพลังงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการสั่งให้มีการทบทวนข้อตกลงที่รัฐบาลเดิมทำไว้กับต่างประเทศ ทั้งจีนและอื่นๆ

¹⁸ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “ปรากฏการณ์สืมนิยามเลือกตั้งมาเลเซีย พลิกประวัติศาสตร์โค่นพรรครัฐบาล”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 16/2561), วันที่ 16-31 พฤษภาคม 2561.

หากพบว่าข้อตกลงใดไม่จำเป็นก็จะส่งกระทบ กรณีดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นโอกาสในภูมิภาครวมถึงไทย ที่จะสามารถแสวงโอกาสทางการค้าและการลงทุนจากการเปลี่ยนแปลงทิศทางนโยบายของมาเลเซียได้

2) การเมืองระหว่างประเทศ¹⁹

หลังจาก ดร.มหาธีร์ฯ ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง และหลังจากรับตำแหน่งได้ไม่นาน ได้ประกาศยกเลิกโครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจีนด้วยเหตุผลเรื่องเงินกู้จำนวนมหาศาลที่อาจทำให้มาเลเซียติด “กับดักหนี้สิน” จนเกินความสามารถในการชำระหนี้คืนได้ ดังนั้นจึงเกิดคำถามขึ้นว่า การยกเลิกโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ครั้งนี้ จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และการสร้างความร่วมมือในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างมาเลเซียกับจีนในยุคมาฮาเธร์ หรือไม่? กล่าวคือ

ด้านเศรษฐกิจ หลังเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ดร.มหาธีร์ฯ ได้ประกาศยกเลิกโครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจีน 2 โครงการ มีมูลค่า 22 พันล้านดอลลาร์ฯ หรือราว 7 แสนล้านบาท ได้แก่ โครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงชายฝั่งตะวันออกของมาเลเซีย (East Coast Rail Link: ECRL) ซึ่งเป็นโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานคมนาคม จากเมืองท่าแคลง (Klang Port) ทางช่องแคบมะละกา ฝั่งตะวันตกไปยังพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงเหนือของมาเลเซีย โดยการเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจของรัฐต่างๆ ตามชายฝั่งทะเลตะวันออก เช่น รัฐปะหัง (Pahang) รัฐตรังกานู (Terengganu) และรัฐกลันตัน (Kelantan) กับพื้นที่ตอนกลาง และท่าเรือแคลง เมืองมะละกา และโครงการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติในรัฐซาบาห์และรัฐมะละกา ที่กำลังก่อสร้างโดยบริษัทจีนชื่อ China Communication Construction ซึ่งทั้ง 2 โครงการถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐบาลอดีตนายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค ตามยุทธศาสตร์ BRI ของจีน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อแผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ด้านการเมืองและความมั่นคง หลังเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ดร.มหาธีร์ฯ เลือกเดินทางไปเยือนญี่ปุ่นเป็นประเทศแรก ซึ่งเป็นประเทศที่เขาเลือกใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมัยแรกตามนโยบาย “มองตะวันออก” (Look East) โดยเขาได้กล่าวถึงกลุ่มทุนญี่ปุ่น ในการเดินทางเยือนญี่ปุ่นเมื่อ เมื่อ 11 มิ.ย.2561 ว่า “ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจำนวนมาก แต่พวกเขาไม่เคยที่จะเอาวัฒนธรรมของตัวเองมาครอบงำประเทศนั้นๆ เราจึงยินดีต้อนรับทั้งการลงทุนและวัฒนธรรมของพวกเขา”

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ดร.มหาธีร์ฯ ได้ปฏิเสธการอนุญาตให้ชาวต่างชาติซื้อพาร์ตเมนต์และที่พักอาศัยระยะยาวในโครงการ Forest City ที่ใช้เงินลงทุน 100 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ที่สร้างบนพื้นที่เกาะที่ถมขึ้นมาใหม่ทางใต้ของรัฐยะโฮร์ติดกับสิงคโปร์ โดยโครงการนี้อ้างว่าเป็น “คลัสเตอร์ระดับโลกแห่งใหม่ของการพาณิชย์และวัฒนธรรม” เป็นการร่วมทุนระหว่างรัฐยะโฮร์กับบริษัทจีนชื่อ Country Garden Holding และเป็นย่านคนจีนขนาดใหญ่มีผู้อยู่อาศัยได้ 700,000 คน โดย ดร.มหาธีร์ฯ เห็นว่า เป็นโครงการที่เกินกำลังซื้อของคนมาเลย์ และคงจะเป็นที่พักอาศัยของคนจีนที่มั่งคั่งเป็นส่วนใหญ่

สำหรับผลกระทบต่ออาเซียนในประเด็นนี้ ได้แก่

ด้านเศรษฐกิจ การที่มาเลเซียประกาศยกเลิกและทบทวนโครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจีนนั้น ทำให้การดำเนินงาน BRI ของจีนในอาเซียนมีอันต้องหยุดชะงักลง เนื่องจาก ดร.มหาธีร์ฯ มิได้เพียงแต่ยกเลิกโครงการกับจีน แต่ตัดสินใจล้มเลิกโครงการขนาดใหญ่ที่เสี่ยงต่อการเพิ่มภาระหนี้สาธารณะให้กับประเทศ เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูงที่เชื่อมระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์ เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจทำให้โครงการเชื่อมโยงการคมนาคมภายใต้ BRI กับประเทศต่างๆ ในอาเซียนต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนไปด้วย

¹⁹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “จับตาความสัมพันธ์ มาเลเซีย-จีน ในยุคมาฮาเธร์”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 24/2561), วันที่ 16-30 กันยายน 2561.

ด้านการเมืองและความมั่นคง การตัดสินใจทางนโยบายครั้งนี้ของ ดร.มหาธีร์ฯ เป็นการปลุกกระแสการสร้างดุลอำนาจใหม่ (Balance of Power) ในภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากในอดีตสหรัฐอเมริกา มีอิทธิพลอย่างสูงในภูมิภาคนี้ แต่เมื่อสงครามเย็นจบสิ้นลง สหรัฐฯ ค่อยๆ ถอยจากภูมิภาคนี้ไป ทำให้มหาอำนาจทางเศรษฐกิจชาติใหม่อย่างจีนเข้ามามีอิทธิพลแทน ซึ่ง ดร.มหาธีร์ฯ ได้ออกแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหม่ด้วยการให้ญี่ปุ่นมาคานอำนาจกับจีน โดยเลือกที่จะเดินทางเยือนญี่ปุ่นเป็นประเทศแรก หลังจากได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งการดึงญี่ปุ่นเข้ามาในภาพรวมจะช่วยสร้างสมดุลในภูมิภาค ทำให้ประเทศต่างๆ ในอาเซียนไม่ต้องรู้สึกว่าจะตัวเองต้องเลือกข้างใดข้างหนึ่ง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นกรณีศึกษาให้ประเทศต่างๆ ในอาเซียน ในการพิจารณาถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่จะได้รับจากการขยายอิทธิพลของจีนผ่าน BRI กล่าวคือ จะเกิดการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้ดีขึ้นในพื้นที่ แต่ก็จะนำมาซึ่งปรากฏการณ์ “การย้ายถิ่นฐาน” ของชาวจีนมายังพื้นที่นั้นๆ ซึ่งถึงแม้ว่ากลุ่มชาวจีนเหล่านี้จะมีเป้าหมายเพื่อเดินทางเข้ามาลงทุนและทำงานก็ตาม แต่ด้วยความแตกต่างจากประชาชนในพื้นที่ ทั้งในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ ซึ่งอาจกลายเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา

3) เศรษฐกิจ

รัฐบาลมาเลเซีย ได้เห็นชอบแผนพัฒนาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (ระหว่างปี 2559-2563) ซึ่งเป็นแผนระยะสุดท้ายภายใต้วิสัยทัศน์ 2563 (Vision 2020) ด้วยยุทธศาสตร์และนโยบายหลัก 4 ประการ²⁰ ได้แก่ (1) One Malaysia : People First, Performance Now (2) Government Transformation Program (GTP) (3) New Economic Model (NEM) และ (4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 11 (ปี 2559-2563) เพื่อให้มาเลเซียเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในปี 2563 ซึ่งหากสามารถปฏิบัติได้ตามแผน มาเลเซียจะมีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้ไม่ยาก ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณปี 2560 และปี 2561 รัฐบาลมาเลเซีย มีนโยบายเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ เพิ่มผลผลิต นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การผลักดันผลประโยชน์ของชาวมลายูเชื้อสายมุสลิม และการลดภาระค่าครองชีพของประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจของมาเลเซียมีการชะลอตัวลงได้แก่ ปัญหาราคาน้ำมันตกต่ำ และปัญหาการตกต่ำของค่าเงินริงกิตในรอบ 18 ปี รวมถึงการมีอัตราส่วนหนี้สาธารณะสูงถึงร้อยละ 55.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยส่งผลให้ในห้วงปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจมาเลเซียเติบโตร้อยละ 5.1 อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมาเลเซีย ได้ออกมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

4) การทหาร

ตามแผนพัฒนาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (ระหว่างปี 2559 - 2563) ของมาเลเซีย รัฐบาลมาเลเซียยังคงดำเนินนโยบายที่จะมุ่งมั่นพัฒนากองทัพให้มีความทันสมัยขึ้น โดยเน้นการซ่อมบำรุงและเปลี่ยนอุปกรณ์ เพื่อให้ใช้งานได้ดีกว่าเดิม รวมถึง ดำเนินโครงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมทางทหาร (Malaysia Defence and Security Technology Park: MDSTP) ที่รัฐเปรักอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมทางทหารและความมั่นคงในภูมิภาค และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นประเทศที่ส่งออกอาวุธในอนาคตข้างหน้า²¹

²⁰ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 428.

²¹ นาวาอากาศเอก ขนวุฒิ เบญจนาบุตร. เรื่อง “แนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมตามกรอบแนวคิดด้านความร่วมมือทางอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประชาคมอาเซียน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://jsc.tarf.mi.th/research/sum_research/JSC_55/14_jsc55.pdf.

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม

สำหรับปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ท้าทายรัฐบาลมาเลเซีย คือ ปัญหา Islamic State (IS) ในมาเลเซียยังไม่น่าพอใจและไม่มีแนวโน้มจะคลี่คลายโดยง่าย ปัจจุบันกลุ่ม IS ยังคงเดินทางแสวงหาแนวร่วมในมาเลเซีย ซึ่งสามารถโน้มน้าวชาวมาเลเซียและเจ้าหน้าที่รัฐได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาที่มาเลเซียกังวลที่สุดคือกลุ่ม IS พยายามก่อเหตุรุนแรงในประเทศ

6. สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (สมม.)

1) การเมืองภายในประเทศ²²

เมียนมา ปกครองแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งมาจากการสรรหาของสมาชิกรัฐสภา แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 รัฐ (state) 7 มณฑล (region) และ 1 เขตสหภาพ (เมืองหลวงเนปีดอ ขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี) และแบ่งการบริหารเป็นรัฐบาล 2 ระดับ คือ รัฐบาลระดับสหภาพ มี 22 กระทรวง และรัฐบาลท้องถิ่นประจำมณฑล/รัฐ โดยมีการจัดสรรตำแหน่ง รัฐมนตรีประจำมณฑล/รัฐ ให้กับพรรคการเมืองชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ แม้เมียนมาจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบเผด็จการทหารเป็นประชาธิปไตยภายใต้รัฐบาลพลเรือน แต่กองทัพเมียนมาก็ยังคงบทบาททางการเมืองสูง โดยโครงสร้างอำนาจตามรัฐธรรมนูญปี 2551 ได้แบ่งสรรอำนาจเป็น 3 ส่วนสำคัญ คือ (1) ประธานาธิบดี ซึ่งเป็นประมุขและมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ (2) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ปัจจุบัน คือ พล.อ. อาวุโส มินอ่องไพล่) มีอำนาจสั่งการสูงสุดในกองทัพ และควบคุมกระทรวงด้านความมั่นคงทั้งหมด คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และกระทรวงกิจการชายแดน และ (3) สภาความมั่นคงและการป้องกันแห่งชาติ (National Defence and Security Council: NDSC) ซึ่งเป็นเวทีหารือประเด็นความมั่นคง และเป็นกลไกถ่วงดุลอำนาจระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ โดยเมียนมามีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด เมื่อ 8 พ.ย.2558 โดยพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ของนางอองซาน ซูจี มีชัยชนะอย่างท่วมท้น สำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไปจะจัดขึ้นในปี 2563

รัฐบาลของนางอองซาน ซูจี ดำเนินนโยบายการบริหารประเทศ ที่เน้นให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างสันติภาพ และมีเป้าหมายในการก่อตั้งสหพันธรัฐ โดยดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง สำหรับการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาแห่งชาติ และสมาชิกสภาท้องถิ่น เมื่อ 3 เม.ย.2560 พรรค NLD ได้รับชัยชนะจากการได้ที่นั่งในรัฐสภามากที่สุด ทั้งนี้ รัฐบาลยังคงดำเนินการเจรจาสันติภาพกับกลุ่มชาติพันธุ์ติดอาวุธอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมการประชุมปางโหลง แห่งศตวรรษที่ 21 โดยทั้งสองฝ่าย ได้หารือเกี่ยวกับแนวทางที่จะทำให้ชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมลงนามข้อตกลงหยุดยิงทั่วประเทศ (Nationwide Ceasefire Agreement: NCA)

2) การเมืองระหว่างประเทศ²³

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของเมียนมา สอดคล้องกับการปฏิรูปทางการเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนการก้าวสู่การมีส่วนร่วมกับนานาชาติและองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีการปฏิรูปทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้เมียนมาได้รับการยอมรับมากขึ้นจากนานาชาติ ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญลำดับแรกกับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN) และการถ่วงดุลอำนาจระหว่างมหาอำนาจโดยอยู่บนพื้นฐานของการเคารพผลประโยชน์ และการไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่เมียนมาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยและเปิดประเทศขึ้นอีกครั้ง ส่งผลให้นานาชาติต่างหันมา

²² ธนพร บัวทอง. เรื่อง “2 ปีหลังเลือกตั้งเมียนมา ซูจี ทั้งโลก-ยุติบทบาทวีรสตรีแห่งประชาธิปไตย?”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bbc.com/thai/international-41911200>.

²³ ศิริลักษณ์ ประภาสี. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานเมียนมา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.sac.or.th/databases/southeastasia/subject_pdf.php.

4) การทหาร²⁵

กองทัพเมียนมาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญสูง มีภารกิจหลัก คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การเสริมสร้างเอกภาพ และความมั่นคงของชาติ ปัจจุบันกองทัพเมียนมาพยายามเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาขีดความสามารถให้ทัดเทียมกับประเทศในภูมิภาค โดยมีเป้าหมายพัฒนากำลังพลและยุทโธปกรณ์ต่างๆ ควบคู่กับสร้างการยอมรับในเวทีโลก

ปัจจุบันกองทัพเมียนมา เร่งพัฒนาขีดความสามารถ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ รวมทั้ง เพิ่มบทบาทในสังคมโลก ควบคู่ไปกับการเปิดประเทศ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา ทั้งด้านกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ ทั้งความพยายามในการผลิตเองเพื่อใช้ในประเทศ และการจัดหาจากต่างประเทศ ตามขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศ และการขยายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ อย่างไรก็ตาม ยุทโธปกรณ์หลักยังคงจัดซื้อจากรัสเซีย จีน และปากีสถาน โดยเมื่อ ม.ค.2561 เมียนมา ลงนามในข้อตกลงจัดซื้อเครื่องบินรบ รุ่น Su-30 จากรัสเซีย จำนวน 6 เครื่อง รวมมูลค่า 204 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 6.37 พันล้านบาท) โดย เครื่องบินรบ รุ่น Su-30 จะเป็นเครื่องบินรบหลัก ที่ใช้ในกองทัพเมียนมา

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม

สำหรับปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ท้าทายรัฐบาลเมียนมา คือ (1) ปัญหาโรฮิงจาและสถานการณ์ความไม่สงบในรัฐยะไข่ (2) ปัญหาการสู้รบ และการดำเนินกระบวนการสันติภาพกับชนกลุ่มน้อย (3) การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) กับกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม และ (4) ความขัดแย้งทางศาสนา ระหว่างกลุ่มพุทธหัวรุนแรงกับชาวมุสลิมในประเทศ

7. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

1) การเมืองภายในประเทศ²⁶

ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ เมื่อเดือน พ.ค.2559 นายโรดริโก ดูเตอรเต เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง โดยได้รับคะแนนเสียงท่วมท้นจากนโยบายการประกาศจะกวาดล้างอาชญากรรมให้ได้ภายใน 6 เดือน โดยทิศทางการดำเนินงานที่ผ่านมาของ ดูเตอรเต ในฐานะประธานาธิบดี มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1) การมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการเมืองระหว่างประเทศ จากการที่เศรษฐกิจของฟิลิปปินส์ในปีที่ผ่านมาเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน โดยเหตุผลสำคัญมาจากนโยบายด้านเศรษฐกิจของประธานาธิบดีดูเตอรเต ที่จะทำให้ชาวฟิลิปปินส์พ้นจากความยากจนภายในปี 2565 จึงหันไปแสวงหาพันธมิตรทางเศรษฐกิจทั้งจากจีน และญี่ปุ่น อันจะเห็นได้จากการเดินทางเยือนทั้งสองประเทศของประธานาธิบดีดูเตอรเต เมื่อปลายปี 2559 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการเป็นประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ว่าจะเน้นความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าเป็นหลัก

(2) การแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ประธานาธิบดีดูเตอรเต ประกาศว่า จะไม่นำประเด็นคำตัดสินของศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (Permanent Court of Arbitration: PCA) กรณีทะเลจีนใต้มาเป็นวาระสำคัญในที่ประชุมอาเซียน แต่จะมุ่งผลักดันการเจรจาเพื่อจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct: COC) ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อรักษาสันติภาพ และเสถียรภาพของภูมิภาค ซึ่งในประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ฟิลิปปินส์

²⁵ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 482.

²⁶ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “จับตาฟิลิปปินส์ กับการเป็นประธานอาเซียนปี 2017”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 18/2560), วันที่ 30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์ 2560.

จะพยายามส่งเสริมบทบาทนำในการจัดการกับปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ก็ตาม แต่ฟิลิปปินส์ก็ได้ให้ความสำคัญกับความพยายามรักษาเอกภาพของอาเซียน และหลีกเลี่ยงการกดดันจีนในประเด็นดังกล่าว

(3) การต่อต้านการก่อการร้าย ฟิลิปปินส์ยังคงมีท่าทีที่แข็งขันในการผลักดันประเด็นเกี่ยวกับภัยคุกคามการก่อการร้าย โดยฟิลิปปินส์ได้เพิ่มความร่วมมือทางทะเลกับประเทศในอาเซียนอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย ในการลงนามรับรองหลักการ “ไล่ตามติดพัน” (hot pursuit) โดยหลักการดังกล่าวจะอนุญาตให้เรือของประเทศที่ลงนามสามารถไล่ตามเพื่อจับกุมเรือผู้ก่อการร้าย รวมถึงการกระทำผิดอื่นๆ ต่อเนื่องเข้ามายังอาณาเขตทางทะเลของประเทศตนได้ ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการใหม่ของการร่วมมือทางทะเลระหว่างกัน และเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการป้องกัน และแก้ไขภัยคุกคามจากกลุ่มก่อการร้าย

(4) ความร่วมมือกับชาติมหาอำนาจในภูมิภาค เมื่อต้น ม.ค.2560 ฟิลิปปินส์และรัสเซียได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจที่ระบุถึงการแลกเปลี่ยนทางการทหาร รวมถึงการซ้อมรบร่วมกันในอนาคต นอกจากนี้ ผู้นำฟิลิปปินส์ยังเปลี่ยนท่าทีจากที่แข็งกร้าวต่อสหรัฐฯ มาประกาศยอมรับแผนปรับปรุงและขยายฐานทัพสหรัฐฯ ในประเทศ และย้ำว่า “ข้อตกลงเพิ่มพูนความร่วมมือด้านกลาโหม” (Enhanced Defence Cooperation Agreement: EDCA) ยังมีผลอยู่สำหรับการผลักดันของฟิลิปปินส์ในฐานะประธานอาเซียนในปี 2560 ที่ผ่านมา ฟิลิปปินส์ได้ผลักดันภายใต้หัวข้อ “Partnering for Change, Engaging the World” ใน 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

(1) การรักษาสันติภาพ และเสถียรภาพในภูมิภาค โดยสนับสนุนการทำงานในการรักษาสันติภาพของฟิลิปปินส์และอาเซียน การต่อต้านแนวคิดนิยมความรุนแรง การป้องกันยาเสพติด และผลักดันให้มีการให้สัตยาบันในกลไกการระงับข้อพิพาท

(2) การรักษาความมั่นคงทางทะเล และส่งเสริมความร่วมมือในด้านดังกล่าว โดยให้มีการระงับข้อพิพาทที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) การเร่งรัดการดำเนินงานจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea: COC) และการจัดตั้งเวทีหารือเรื่องหน่วยงานยามฝั่งของอาเซียน (ASEAN Coast Guards Forum)

(3) การเสริมสร้างนวัตกรรม และการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้างสำหรับทุกฝ่าย โดยส่งเสริมความร่วมมือในโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจอาเซียนด้านตะวันออก บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ (BIMP-EAGA) ให้มากยิ่งขึ้น การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

(4) ความสามารถในการปรับตัว ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการศึกษา และศูนย์อาเซียนทั่วภูมิภาค สนับสนุนการเป็นสมาชิกของติมอร์เลสเตในภูมิภาคอาเซียน และการดำเนินการตรวจสอบกฎบัตรอาเซียน

(5) อาเซียนที่ให้ความสำคัญต่อประชาชน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิมนุษยชนและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอาเซียน

(6) การทำให้อาเซียนเป็นตัวอย่างของการบูรณาการในระดับภูมิภาค และเป็นตัวแสดงที่สำคัญในระดับโลก โดยการจัดประชุมระดับสูงและการสัมมนาในวาระครบรอบ 50 ปีอาเซียน

2) การเมืองระหว่างประเทศ²⁷

หลังจากการเข้ารับตำแหน่งเมื่อเดือน พ.ค.2559 ประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตอร์เต ของฟิลิปปินส์ได้เดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการครั้งแรกหลังเข้ารับตำแหน่ง ซึ่งการเยือนครั้งนี้ผู้นำฟิลิปปินส์มุ่งหวังจะ

²⁷ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “ฟิลิปปินส์ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตอร์เต: จุดเปลี่ยนดุลอำนาจในภูมิภาค”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 5/2560), วันที่ 31 ตุลาคม-6 พฤศจิกายน 2559.

เสริมสร้างมิตรภาพ และความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีกับจีนในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าและเศรษฐกิจ ส่วนในด้านความมั่นคงนั้นย้ำว่า การหันกลับไปฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนจะไม่ส่งผลกระทบต่ออำนาจอิทธิพลทางทะเลของฟิลิปปินส์ จึงเป็นที่น่าจับตามองว่าการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนครั้งนี้ จะทำให้ฟิลิปปินส์ยกระดับการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับจีน และจะเป็นการหันหลังให้พันธมิตรเก่าอย่างสหรัฐฯ หรือไม่ ซึ่งจะถือเป็นการพลิกประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างฟิลิปปินส์กับสหรัฐฯ และจีน ในภูมิภาค ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตอร์ตี ที่อาจนำไปสู่จุดเปลี่ยนดุลอำนาจของมหาอำนาจในภูมิภาคครั้งสำคัญ กล่าวคือ

(1) การแสวงหาพันธมิตรทางเศรษฐกิจจากจีน เป็นการเอื้อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้กับฟิลิปปินส์ เนื่องจากประธานาธิบดีดูเตอร์ตี มีนโยบายด้านเศรษฐกิจที่จะทำให้ชาวฟิลิปปินส์พ้นจากความยากจนภายในปี 2565 ด้วยการปฏิรูปภาษีและแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ฟิลิปปินส์จึงแสดงความต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการความริเริ่มเส้นทางสายไหมทางทะเลศตวรรษที่ 21 และแนวเขตเศรษฐกิจบนเส้นทางสายไหม (One Belt One Road) ของจีน ซึ่งจะทำให้ฟิลิปปินส์ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากจีน โดยอาศัยการลงทุนจากธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ที่จีนตั้งขึ้น ซึ่งคาดว่าจะรัฐสภาฟิลิปปินส์จะให้สัตยาบันการเข้าเป็นสมาชิกใน พ.ย.2559 และหากแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้างต้นเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ จะสามารถเพิ่มการจัดอันดับความน่าเชื่อถือสำหรับการเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพสูงในการลงทุนของฟิลิปปินส์ อันจะนำมาซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว

(2) การเดินเกมรุกเพื่อแก้ไขข้อพิพาททะเลจีนใต้ ประธานาธิบดีดูเตอร์ตี ได้มีการรื้อฟื้นการเจรจาเพื่อแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้อีกครั้ง หลังจากศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (Permanent Court of Arbitration: PCA) มีคำตัดสินกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนและฟิลิปปินส์ว่า จีนไม่สามารถอ้างกรรมสิทธิ์ใดๆ โดยอาศัยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ที่ขัดแย้งกับกรรมสิทธิ์ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของชาติต่างๆ ได้ ซึ่งจีนแสดงท่าทีที่ชัดเจนว่าจะไม่เข้าร่วมกระบวนการพิจารณาตัดสิน รวมทั้งกลับเร่งดำเนินการก่อสร้างสาธารณูปโภคบนเกาะปะการังสการ์โบโรห์ (Scarborough Shoal) ให้เร็วยิ่งขึ้น รวมถึงการใช้กองเรือเพื่อแสดงการอ้างสิทธิ์โดยผลักดันเรือประมงฟิลิปปินส์ให้ออกไปจากพื้นที่ ซึ่งการเยือนจีนครั้งนี้ทั้งสองประเทศได้มีบันทึกความเข้าใจระหว่างหน่วยยามฝั่งจีนและหน่วยยามฝั่งของฟิลิปปินส์ในการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมยามฝั่งว่าด้วยความร่วมมือทางทะเล อันถือว่าการไกล่เกลี่ยการประมงสองฝ่ายมีพัฒนาการที่น่ายินดี และเมื่อวันที่ 28 ต.ค.2559 จีนได้ถอนกองเรือออกมาจากหมู่เกาะปะการังสการ์โบโรห์ และเรือประมงฟิลิปปินส์สามารถกลับมาทำการประมงได้เป็นครั้งแรกในรอบ 4 ปี

(3) การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สะท้อนความเป็นอิสระและลดการพึ่งพาสหรัฐฯ ประธานาธิบดีดูเตอร์ตี เรียกร้องให้สหรัฐฯ ถอนกำลังเจ้าหน้าที่หน่วยรบพิเศษออกจากเกาะมินดาเนา และได้มีคำสั่งห้ามกองทัพฟิลิปปินส์ลาดตระเวนร่วมทางเรือกับต่างประเทศ ในพื้นที่นอกน่านน้ำชายฝั่งทะเลเกิน 12 ไมล์ทะเล พร้อมกันนี้ได้เสนอให้กองทัพฟิลิปปินส์พิจารณาจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนและรัสเซียแทน เนื่องจากข้อเสนอเรื่องราคาและเงินกู้ระยะยาว ซึ่งการกระทำดังกล่าวแสดงออกถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สะท้อนความเป็นอิสระและลดการพึ่งพาสหรัฐฯ แม้จะมี “ข้อตกลงเพิ่มพูนความร่วมมือด้านกลาโหม” (Enhanced Defence Cooperation Agreement: EDCA) ซึ่งเป็นการอนุญาตให้กองทัพสหรัฐฯ ใช้ฐานทัพร่วมกับฟิลิปปินส์ นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังเป็นผู้สนับสนุนความช่วยเหลือ 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากงบประมาณด้านการต่างประเทศ และอีก 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากกองทุนฉุกเฉินเพื่อความมั่นคงของโลก ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวนับเป็นแรงผลักดันสำคัญเมื่อครั้งที่ฟิลิปปินส์ต่อต้านจีนอย่างแข็งกร้าวในประเด็นเรื่องข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ การปรับนโยบายของฟิลิปปินส์ครั้งนี้จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญไม่เฉพาะฟิลิปปินส์ แต่ยังส่งผลกระทบต่อดุลอำนาจในภูมิภาคอีกด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศของฟิลิปปินส์ ที่แสดงการต่อต้านจีนอย่างแข็งกร้าวได้มีท่าทีอ่อนลง โดยหันมาปรับความสัมพันธ์กับจีนและเน้นการสร้างความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งคาดว่า

ประเทศคู่ขัดแย้งกับจีนในทะเลจีนใต้ที่เหลือ คือ เวียดนาม มาเลเซีย และบรูไน ก็น่าจะแสดงท่าทีที่อ่อนลงเช่นกัน สำหรับความสัมพันธ์ฟิลิปปินส์ และสหรัฐฯ อาจมาถึงจุดเปลี่ยนที่สหรัฐฯ ไม่ใช่ประเทศเจ้าอาณานิคมเหมือนที่ผ่านมา การใช้ฟิลิปปินส์เป็นตัวแทนในการปิดกั้นจีน จึงไม่ง่ายเหมือนในอดีต ซึ่งการที่ประธานาธิบดีดูเตอร์เตประกาศจะดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระนั้น อาจมาจากการที่ฟิลิปปินส์ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ในด้านทางทหาร มาในระดับที่สูงมากจนยากที่จะเพิ่มเติมขึ้นได้อีกแล้ว ฟิลิปปินส์จึงหันไปแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากจีน เพราะการหันไปหาจีนจะไม่ได้สร้างประโยชน์เพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ฟิลิปปินส์ยังสามารถยื่นข้อเสนอต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อความร่วมมือในการแก้ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ได้อีกด้วย ดังนั้นการดำเนินความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอาจมิใช่การหันหลังให้พันธมิตรเก่าอย่างสหรัฐฯ แต่เป็นการปรับความสัมพันธ์และเพิ่มพันธมิตรใหม่ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติฟิลิปปินส์เป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุด

3) เศรษฐกิจ²⁸

ฟิลิปปินส์มีนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นแก้ไขปัญหาความยากจน ปรามปรามการทุจริต เร่งสร้างงาน เพื่อแก้ไขปัญหาชาวฟิลิปปินส์ไปทำงานต่างประเทศ มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยใช้กลไกตลาด สภาพเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพคล้ายกับไทย

โดยมีสินค้าเกษตรเป็นรายได้ ผลผลิตการเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มะพร้าว อ้อย กล้วยหอม มะม่วง สับปะรดและการประมง และ อุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ การผลิตอาหาร สิ่งทอ รองเท้า เคมีภัณฑ์ ปิโตรเลียม และถ่านหิน สินค้าอิเล็กทรอนิกส์

4) การทหาร

กองทัพฟิลิปปินส์ ประกอบด้วย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ซึ่งมีประธานาธิบดีเป็นผู้บัญชาการกองทัพ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นรองผู้บัญชาการกองทัพ และ เสนาธิการกองทัพ เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด รับผิดชอบด้านยุทธการในนามประธานาธิบดี โดยฟิลิปปินส์พยายามเพิ่มศักยภาพการป้องกันประเทศ โดยคาดหวังว่าแผนการจัดหายุทโธปกรณ์ทดแทนของเก่าที่ล้าสมัยในราคาที่เหมาะสม และเพิ่มศักยภาพบุคลากรทหาร จะช่วยปกป้องผลประโยชน์ทางทะเลและการรุกรานน่านน้ำฟิลิปปินส์ โดยรัฐบาลฟิลิปปินส์จัดสรรงบประมาณให้กองทัพ 2,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2560 เพื่อจัดซื้อเรือฟรีเกต เครื่องบินตรวจการณ์ และเรดาร์ นอกเหนือจากแผนพัฒนาปรับปรุงกองทัพระยะ 5 ปี ระหว่างปี 2556-2561 มูลค่า 1,636 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม

ประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตอร์เต ของฟิลิปปินส์ยังคงดำเนินนโยบายแข็งกร้าวในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ทำให้ฟิลิปปินส์ถูกโจมตีและต่อต้านจากต่างประเทศและองค์กรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจากสหรัฐฯ ซึ่งนำไปสู่การดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ พยายามลดการพึ่งพาสหรัฐฯ เป็นหลัก และหันไปเพิ่มความร่วมมือกับจีนและรัสเซีย โดยคาดหวังว่าจะสามารถานอิทธิพลของสหรัฐฯ ทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ดี ปัญหาภัยก่อการร้ายทำให้ฟิลิปปินส์มีท่าทีผ่อนคลายเป็นต่อสหรัฐฯ ฟิลิปปินส์เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการก่อการร้ายและอาชญากรรม รวมทั้งความปลอดภัยของชาวต่างประเทศ โดยปรากฏความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องของกลุ่มอาบู ไชยาฟ ซึ่งประกาศตัวแสดงความจงรักภักดีต่อกลุ่ม Islamic State (IS) ทำให้กลุ่มก่อการร้ายระหว่างประเทศเข้ามาใช้พื้นที่ในฟิลิปปินส์หลบซ่อนและฝึกอบรบทางทหาร

²⁸ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 577.

นอกจากนี้ ฟิลิปปินส์ยังคงเผชิญปัญหาเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ใช้ความรุนแรง²⁹ ได้แก่ (1) พรรคคอมมิวนิสต์ฟิลิปปินส์ (Communist Party of the Philippines: CPP) และกองทัพประชาชนใหม่ (New People Army: NPA) ซึ่งเป็นกองกำลังติดอาวุธของ CPP เคลื่อนไหวทั่วประเทศ ปัจจุบันรัฐบาลฟิลิปปินส์ยกเลิกการเจรจาสันติภาพกับ CPP (2) ปัญหาการก่อการร้ายและการก่ออาชญากรรมของกลุ่มก่อการร้ายอาบู ไชยาฟ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในหมู่เกาะซูลูและเกาะบาลิสัน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะมินดาเนา (3) กลุ่มนักรบเสรีภาพอิสลามโมโร (Bangsamoro Islamic Freedom Fighters: BIFF) ที่แยกตัวออกมาจาก แนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front: MILF) ยืนยันว่าต้องการเป็นเอกราชไม่ยอมรับอำนาจจากรัฐบาลกลาง

8. สาธารณรัฐสิงคโปร์

1) การเมืองภายในประเทศ

ปกครองโดยระบอบสาธารณรัฐแบบรัฐสภา ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้ง ทำหน้าที่ประมุขรัฐวาระ 6 ปี การเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อ ก.ย.2560 นางฮาลิมัต ยาโคบ อดีตประธานรัฐสภาสิงคโปร์เป็นผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสิงคโปร์เพียงคนเดียวที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์มากที่สุด ภายหลังการลงมติให้ผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสิงคโปร์ในปี 2560 ต้องเป็นชาวสิงคโปร์เชื้อชาติมาเลย์ ทำให้นางฮาลิมัตได้รับการเสนอชื่อและเข้าพิธีสาบานตนรับตำแหน่งประธานาธิบดีสิงคโปร์คนที่ 8 เมื่อ 14 ก.ย.60 โดยไม่มีกระบวนการเลือกตั้งจริง ๆ เกิดขึ้น

2) การเมืองระหว่างประเทศ

ในปี 2561 สิงคโปร์เข้าดำรงตำแหน่งประธานประชาคมอาเซียน โดย นายลี เซียน ลุง นายกรัฐมนตรีได้กล่าวแสดงวิสัยทัศน์ทันทีที่ได้รับมอบตำแหน่งประธานต่อจากฟิลิปปินส์ โดยได้ให้แนวทางและทิศทางในการนำพาประชาคมอาเซียน โดยมีประเด็นสำคัญ³⁰ ดังนี้ (1) การยืนหยัดต่อสู้ พึ่งพาตนเองอย่างไม่ย่อมน้อย ท้อถอย (Resilience) และการริเริ่มประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) (2) การเป็นองค์กรร่วมมือภูมิภาคที่ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมของกฎหมาย (Rule-based) (3) การเสริมสร้างทักษะและการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าจากเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ (Digital) (4) การให้ประชาคมอาเซียนคงความเป็นศูนย์กลาง หรือแกนกลางในการขับเคลื่อนความเป็นไปและการเผชิญกับความท้าทายและเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าต่างๆ โดยการกระชับการรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกัน (5) การกระชับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐฯ และจีน (6) การคุ้มครองดูแลแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการโอนเงินรายได้ (7) การเร่งจัดทำข้อปฏิบัติ ว่าด้วยทะเลจีนตอนใต้ (Code of Conduct) ให้แล้วเสร็จ และ (8) การเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยของระบบการสื่อสารสมัยใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อต่างๆ และการทำมาค้าขาย โดยมีทิศทางของนโยบายที่เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก

3) เศรษฐกิจ

สิงคโปร์มุ่งขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและส่งเสริมการใช้นวัตกรรมตามยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ 7 ประการ³¹ ได้แก่ (1) การส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับต่างประเทศ (2) การพัฒนาทักษะด้านแรงงานในองค์กร (3) การสนับสนุนศักยภาพด้านการลงทุนของภาคเอกชน (4) การพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลของรัฐบาลและเอกชน (5) การพัฒนาสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางการบินและการเดินเรือ (6) การกำหนดแผนพัฒนาอุตสาหกรรม และ (7) การสร้าง

²⁹ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 578.

³⁰ กษิต ภิรมย์. เรื่อง “สิงคโปร์กับการเป็นประธานประชาคมอาเซียน ปี 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.naewna.com/politic/columnist/33658>.

³¹ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 631.

สภาพแวดล้อมของสิงคโปร์ให้รองรับการใช้วัดกรรม เช่น การปรับเปลี่ยนระบบภาษี ด้านธนาคารกลางสิงคโปร์เปิดเผยว่า เศรษฐกิจสิงคโปร์ในปี 2560 และปี 2561 จะขยายตัวอยู่ที่ 2.5% เนื่องจากภาคการก่อสร้างและการบริการชะลอตัว ผลกระทบจากสถานการณ์คาบสมุทรเกาหลี การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีน และการกีดกันทางการค้า

4) การทหาร

กองทัพสิงคโปร์ประกอบด้วย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุด และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยชายสิงคโปร์อายุ 18-20 ปีทุกคนจะต้องเข้ารับการฝึกและประจำการในกองทัพเป็นเวลา 2 ปี และเป็นกำลังพลสำรองจนถึงอายุ 40 ปี กองทัพสิงคโปร์มีความทันสมัยและมีแสนยานุภาพสูงที่สุดในภูมิภาค โดยมีการจัดสรรงบประมาณด้านการทหารในปี 2560 จำนวน 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 3.3% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2560

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม³²

การดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสิงคโปร์คนที่ 8 ของนางฮาลิม่าห์ ยาโคบ อดีตประธานรัฐสภาสิงคโปร์ เมื่อ 14 ก.ย.2560 เป็นความพยายามของรัฐบาลพรรคกิจประชาชนที่ต้องการรักษาสถานภาพของรัฐบาลให้แข็งแกร่งและส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใส

นอกจากนี้ สิงคโปร์อยู่ในช่วงการเตรียมความพร้อมของนักการเมืองรุ่นที่ 4 ในการบริหารประเทศ โดยการแต่งตั้ง นายตัน ชวน จิน (อายุ 49 ปี/ ปี 2561) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและครอบครัว ให้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาสิงคโปร์ชี้ให้เห็นว่า สิงคโปร์เริ่มการสรรหาบุคคลที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์คนต่อไป หาก นายกรัฐมนตรีลี เซียน ลุง ต้องลงจากตำแหน่งหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2564

9. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

1) การเมืองภายในประเทศ³³

เวียดนาม ปกครองในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ประธานาธิบดีเป็นประมุขและผู้บัญชาการกองทัพ โดยตำแหน่ง โดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ยังคงเป็นองค์กรที่มีอำนาจปกครองสูงสุดภายในประเทศ ทำให้รัฐบาลเวียดนามยังคงมีเสถียรภาพและเอกภาพในการบริหารประเทศ ตามนโยบายพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมสมัยใหม่ในปี 2563 และผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี

เมื่อวันที่ 23 ต.ค. 2561 สภาแห่งชาติเวียดนามมีมติเลือก นายเหงียน ฝู จ่อง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ให้ขึ้นรับตำแหน่งประธานาธิบดีคนใหม่ แทนที่นายเหงียน ไ่ กวาง อดีตประธานาธิบดีที่ถึงแก่อสัญกรรมจากอาการป่วย ทั้งนี้กระบวนการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งนี้เริ่มต้นมาตั้งแต่ต้นเดือนตุลาคม โดยมีรายชื่อผู้ชิงตำแหน่งเพียงคนเดียว

นายเหงียน ฝู จ่อง วัย 74 ปี ได้ขึ้นสาบานตนต่อหน้าสมาชิกสภาแห่งชาติเวียดนาม ณ สภาแห่งชาติเวียดนาม ในกรุงฮานอย โดยเขาถือเป็นผู้นำคนแรกของเวียดนามที่ดำรง 2 ตำแหน่งสำคัญ คือ ประธานาธิบดีและเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ นับตั้งแต่ นายโฮจิมินห์ อดีตประธานาธิบดี ผู้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม โดยนับตั้งแต่ นายเหงียน เป็นเลขาธิการพรรคฯ มาตั้งแต่ปี 2554 เขาได้จัดการปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในหมู่ข้าราชการชั้นสูง และสมาชิกพรรค ทั้งคดียกยอกเงินและการบริหารจัดการงบประมาณที่ผิดพลาด

³² สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 633.

³³ มติชนออนไลน์. เรื่อง “เมื่อเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีพร้อมกัน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้ https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1247374.

2. การเมืองระหว่างประเทศ

ปัจจุบันเวียดนามกำลังมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคอาเซียน ทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศในภูมิภาคทุกประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของเวียดนามกำลังมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เวียดนามจึงเป็นเป้าหมายในภูมิภาคอาเซียน ของสหรัฐฯ รัสเซีย อินเดีย และสหภาพยุโรป ในขณะเดียวกัน เวียดนามยังคงให้ความสำคัญลำดับต้นๆ ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับ สปป.ลาว กัมพูชา และด้านความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เวียดนามใช้นโยบายเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ และขยายความร่วมมืออย่างแข็งขันในการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เวียดนามประสบความสำเร็จในด้านนโยบายต่างประเทศ การค้า และความมั่นคง ทั้งนี้ ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ยังคงเป็นประเด็นหลักในการปฏิสัมพันธ์กับจีน ซึ่งเวียดนามพยายามให้ปัญหาดังกล่าวเป็นที่สนใจของนานาชาติ และดำเนินการขอรับการสนับสนุนจุดยืนของเวียดนามในเวทีระหว่างประเทศ

3. เศรษฐกิจ

เวียดนาม ได้ประกาศยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างปี 2559-2563 ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ทันสมัยภายในปี 2563 และบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศในปี 2573 โดยนายยุทธศาสตร์ดังกล่าวกำหนดเป็นภารกิจหลัก 3 ประการ³⁴ ได้แก่ (1) การผลักดันให้เวียดนามมีระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีแบบสังคมนิยมโดยสมบูรณ์ ด้วยการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการภาครัฐ เพื่อสร้างบรรยากาศการแข่งขันที่เท่าเทียมระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และลดการอุดหนุนภาครัฐวิสาหกิจ (2) เร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงพัฒนาบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น นักวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญ และทักษะของแรงงาน และ (3) พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองการก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย นอกจากนี้ เวียดนามยังพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งเน้นโครงการสร้างทางหลวงสายเหนือ-ใต้ และปรับปรุงท่าเรือหลัก เพื่อสะดวกต่อการขนส่งคมนาคม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ

4) การทหาร

รัฐบาลเวียดนาม กำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ โดยให้ความสำคัญอย่างมากต่อการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ โดยใช้ทั้งนโยบายทางการทูต สร้างพันธมิตรทั้งในและนอกภูมิภาค อีกทั้งมุ่งเน้นนโยบายเสริมสร้างกำลังกองทัพให้ทันสมัยและมีศักยภาพ อนึ่ง เวียดนามได้ร้องต่อศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ สหประชาชาติ (UN) เพื่อกดดันจีนให้เคารพสิทธิพื้นที่ของเวียดนามในทะเลจีนใต้

ทั้งนี้ ในห้วงต่อไป เวียดนามมีแผนพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพเรือเพิ่มขึ้นอีก ถึงแม้เพิ่งได้รับเรือดำน้ำ ชั้น Kilo จากรัสเซียครบ 6 ลำ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้มีความตึงเครียดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เวียดนามจึงมีโครงการจัดหาเรือดำน้ำและเรือยามฝั่งติดอาวุธ เข้าประจำการในกองทัพเรือเวียดนามเพิ่มมากขึ้น อนึ่ง รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายทางการทหารให้เสริมสร้างความสัมพันธ์การทูตทางทหารกับญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทั้งนี้เวียดนาม จำเป็นต้องมีพันธมิตรเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในการปกป้องอธิปไตยของตนเอง

5) สถานการณ์ความมั่นคง/ ประเด็นที่น่าติดตาม

ปัญหาด้านความมั่นคงของเวียดนามที่สำคัญ³⁵ คือ (1) ความขัดแย้งเรื่องการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะพาราเซลและหมู่เกาะสแปรตลีในทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะกับจีน (2) ปัญหาเรือประมงเวียดนามลักลอบ

³⁴ ASEAN Watch. เรื่อง “เวียดนามเศรษฐกิจเติบโตร้อยละ 6.5 พร้อมวางแผนให้โตได้ร้อยละ 7 ในระยะ 5 ปี”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้ <http://aseanwatch.org/2015/12/15/เวียดนามเศรษฐกิจเติบโต>.

³⁵ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 837.

ทำประมงผิดกฎหมายในน่านน้ำประเทศเพื่อนบ้าน (3) การแข่งขันอิทธิพลของมหาอำนาจในเวียดนาม และ 4) การแก้ไขปัญหาขัดแย้งด้านพรมแดนกับกัมพูชา

10. ราชอาณาจักรไทย³⁶

พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้กรุณาแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อเตรียมการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนและการประชุมที่เกี่ยวข้อง ในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ในปี 2562 รายละเอียดตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 51/2561 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นรองประธานกรรมการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการเหล่าทัพ เป็นกรรมการ รวมทั้งได้กรุณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านต่างๆ 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการด้านสารัตถะ (2) คณะอนุกรรมการด้านพิธีการและอำนวยความสะดวก (3) คณะอนุกรรมการด้านการรักษาความปลอดภัยและการจราจร และ (4) คณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์ โดยมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในปี 2562 ดังนี้

1) กระทรวงการต่างประเทศ ได้เสนอแนวคิดหลักและประเด็นสำคัญที่ไทยจะผลักดันสำหรับการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในปี 2562 ดังนี้

1.1 แนวคิดหลัก (Theme)

ประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้ง 10 ประเทศ จะต้องก้าวไปข้างหน้าด้วยกัน เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และมองไปสู่อนาคต โดยมีความสมดุลในทั้ง 3 เสาความร่วมมือ โดยมีแนวคิดหลัก คือ “Advancing Partnership for Sustainability” หรือ “เสริมสร้างหุ้นส่วนเพื่อความยั่งยืน”

1.2 ประเด็นสำคัญทางยุทธศาสตร์ที่ไทยจะผลักดันในด้านการเมืองและความมั่นคงอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหม

(1) การสร้างประชาคมอาเซียนที่มั่นคง เข้มแข็ง และมีความไว้วางใจ เชื่อใจ รวมทั้งสามารถจัดการกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่มีพลวัตและยั่งยืนควบคู่ไปกับการมีเสถียรภาพทางสังคม

- เสริมสร้างความร่วมมือด้านการบริหารจัดการชายแดน เพื่อสร้างเกราะป้องกันภูมิภาคจากภัยคุกคามข้ามแดน เช่น อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด และการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียนในการรับมือกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิเช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยมีแผนที่จะพัฒนา ศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน (ASEAN Center of Military Medicine: ACMM) ให้เป็นองค์กรระดับรัฐมนตรีของอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies: ASMBs)

- ส่งเสริมมาตรการการทูตเชิงป้องกัน ในกรอบ ASEAN Regional Forum (ARF) และการทูตของฝ่ายกลาโหมอาเซียนในรูปแบบของ defence diplomacy ทั้งในกรอบการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers' Meeting : ADMM) และการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Ministers' Meeting - Plus : ADMM - Plus) เป็นต้น

- ส่งเสริมความร่วมมือทางทะเลอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยอาจผลักดันประเด็นท้าทายทางทะเล อาทิ การรักษาสภาพแวดล้อมทางทะเล การเสริมสร้างทะเลจีนใต้ให้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ

³⁶ สำนักงานอาเซียน สำนักนโยบายและแผนกลาโหม. (2561). บทสรุปผู้บริหาร. การประชุมคณะกรรมการระดับชาติเพื่อเตรียมการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนและการประชุมที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในปี 2562 ครั้งที่ 3/2561. กรุงเทพฯ.

ความมั่นคง และการพัฒนาที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้าย การแก้ไขปัญหาโจรสลัด

- ส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อสันติภาพและเสถียรภาพในทะเลจีนใต้ โดยผลักดันการปฏิบัติให้เป็นไปตามปฏิญญาวาดำด้วยการปฏิบัติของภาคีฝ่ายต่างๆ ในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea : DOC) และเร่งรัดการเจรจาจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea : COC) การสร้างความไว้วางใจในระดับยุทธศาสตร์ในทะเลจีนใต้ และการส่งเสริมความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมในลักษณะ win-win cooperation

(2) เสริมสร้างความเป็นแกนกลางของอาเซียนในโครงสร้างสถาปัตยกรรมในภูมิภาคและในความสัมพันธ์กับภาคีภายนอก เพื่อที่จะพัฒนาดุลยภาพใหม่ทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคและเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในเวทีโลก โดยจะใช้แนวทางหลัก ได้แก่

- เสริมสร้างความเข้มแข็งของที่ประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit : EAS) ในฐานะที่เป็นเวทีหารือประเด็นยุทธศาสตร์ รวมทั้ง ส่งเสริมให้ EAS เป็นเวทีที่สามารถปฏิบัติงานสอดคล้องและสนับสนุนบทบาทของอาเซียนในกลไกอื่นๆ ในภูมิภาคที่มีอาเซียนเป็นแกนกลาง เช่น ASEAN Regional Forum (ARF) และ ASEAN Defence Ministers' Meeting - Plus (ADMM - Plus)

- ส่งเสริมแนวคิดอินโด - แปซิฟิก ที่ให้ทุกฝ่ายส่วนร่วมและเป็นกรอบความร่วมมือ ซึ่งมีอาเซียนเป็นแกนกลาง

1.3 ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในช่วงการเป็นประธานอาเซียนของไทย

ที่ประชุมคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อเตรียมการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนในปีที่ไทยเป็นประธาน เห็นชอบให้ไทยผลักดันการจัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์อาเซียนทั้งหมด 7 ศูนย์ที่ไทย เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของไทย มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและมีประโยชน์ต่อประชาชนชาวอาเซียนอย่างแท้จริง ดังนี้

- (1) ศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน (ASEAN Center of Military Medicine: ACMM)
- (2) ศูนย์ความร่วมมืออาเซียน - ญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (ASEAN - Japan Cybersecurity Capacity Building Centre : AJCCBC)
- (3) คลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยของอาเซียนในประเทศไทย (Disaster Emergency Logistics System for ASEAN: DELSA) ที่จังหวัดชัยนาท
- (4) ศูนย์อาเซียนเพื่อผู้สูงอายุอย่างมีศักยภาพและนวัตกรรม (ASEAN Centre for Active Ageing and Innovation: ACAI)
- (5) ศูนย์อาเซียนเพื่อการหารือและการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue)
- (6) ศูนย์วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Cultural Centre) ที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย
- (7) ศูนย์ฝึกอบรมอาเซียนด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม (ASEAN Training Center for Social Work and Social Welfare: ATCSW)

2) การดำเนินการของกระทรวงกลาโหม

ที่ประชุมสภากลาโหม ครั้งที่ 5/2561 เมื่อ 30 พฤษภาคม 2561 ได้มีมติเห็นชอบแนวทางการเป็นประธานการประชุมในกรอบอาเซียนของกระทรวงกลาโหม ในปี 2562 และให้สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม รับไปดำเนินการ และให้หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหม และเหล่าทัพ สนับสนุนการดำเนินการของ สำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ADMM และการประชุม ADMM - Plus

รวมทั้งการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในปี 2562 ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดหลักของกระทรวงกลาโหมในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน คือ “3S” ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดหลักและแนวคิดสนับสนุน ดังนี้

(1) **ความมั่นคงที่ยั่งยืน** เป็นแนวคิดหลักของกระทรวงกลาโหม เพื่อสนับสนุนแนวคิดหลักของรัฐบาล ในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงที่ยั่งยืน โดยจะนำเสนอปฏิญญาร่วมให้รัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนลงนามในระหว่างการประชุม ADMM และจะนำเสนอแถลงการณ์ร่วมให้รัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนและรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจารับรองในระหว่างการประชุม ADMM - Plus

(2) **การเสริมสร้างความเข้มแข็ง การบูรณาการขับเคลื่อน และการเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือด้านความมั่นคง** เป็นแนวคิดสนับสนุนที่ 1 เพื่อบูรณาการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านความมั่นคงไปข้างหน้าร่วมกัน ในการตอบสนองต่อภัยคุกคามในปัจจุบันและอนาคต ในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นแกนกลางของอาเซียนด้านความมั่นคง โดยจะนำเสนอเอกสารจำนวน 2 ฉบับ ให้ที่ประชุม ADMM ให้การรับรอง ได้แก่ (1) เอกสารแนวความคิดว่าด้วยการประเมินผลการปฏิบัติตามความคิดริเริ่มในกรอบ ADMM และ (2) เอกสารแนวความคิดว่าด้วยแนวทางในการทบทวนและประเมินความสำเร็จผลการดำเนินการของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญในกรอบการประชุม ADMM - Plus

(3) **การสนับสนุนกิจกรรมคาบเกี่ยวระหว่าง 3 เสาความร่วมมือ** เป็นแนวคิดสนับสนุนที่ 2 เพื่อสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเสาทั้ง 3 เสาของอาเซียน ส่งเสริมความเชื่อมโยงในภูมิภาค ในการพัฒนาความอยู่ดีกินดีของประชาชนอาเซียนให้เท่าเทียมกัน โดยจะนำเสนอเอกสารแนวความคิดว่าด้วยบทบาทของฝ่ายทหารอาเซียน ในการสนับสนุนการบริหารจัดการชายแดนให้ที่ประชุม ADMM ให้การรับรอง และจัดทำเอกสารแจกจ่าย เรื่องบทบาทของทหารกับการพัฒนาประเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์บทบาทของทหารไทย

2.2 กำหนดการและสถานที่จัดการประชุมที่สำคัญในปี 2562 กระทรวงกลาโหม ได้กำหนดแผนการจัดการประชุมที่สำคัญ โดยคำนึงถึงปัจจัยการกระจายการประชุมในพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มาตรการรักษาความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ดังนี้

(1) การประชุมคณะทำงานเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน หรือ ADSOM WG และการประชุมคณะทำงานเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียนกับเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมประเทศคู่เจรจา หรือ ADSOM - Plus WG กำหนดจัดการประชุมระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 1 มีนาคม 2562 ณ จังหวัดภูเก็ต

(2) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน หรือ ADSOM และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียนกับเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมประเทศคู่เจรจา หรือ ADSOM - Plus (ระดับปลัดกระทรวงกลาโหม) กำหนดจัดการประชุมระหว่างวันที่ 2 ถึงวันที่ 5 เมษายน 2562 ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(3) การประชุม ADMM กำหนดจัดการประชุมระหว่างวันที่ 10 ถึงวันที่ 12 กรกฎาคม 2562 ณ กรุงเทพฯ

(4) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน อย่างไม่เป็นทางการ หรือ ADMM Retreat และการประชุม ADMM - Plus กำหนดจัดการประชุมระหว่างวันที่ 16 ถึงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 ณ กรุงเทพฯ เพื่อให้สอดคล้องกับห้วงเวลาการจัดงาน Defense & Security 2019

ทั้งนี้ กำหนดการดังกล่าว อาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และการประชุมสุดยอดอาเซียนที่กระทรวงการต่างประเทศกำหนด

ส่วนที่ 3

อินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific)

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

<http://www.sscthailand.org>

แนวคิดอินโด-แปซิฟิก (Free and Open Indo - Pacific)³⁷

แนวคิดเรื่อง “อินโด - แปซิฟิก (Free and Open Indo - Pacific)” กำลังได้รับการกล่าวถึงอย่างมากในเวทีระหว่างประเทศ ในเชิงทฤษฎี นักวิชาการด้านภูมิรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้พยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศภายหลังสงครามเย็นและในบริบทที่อิทธิพลจีนเริ่มแผ่ขยายไปถึงภูมิภาคแอฟริกา เช่น Sea Power Theory ของ A.T. Mahan, Heartland Theory ของ Halford Mackinder และ Rimland Theory ของ Nicholas J. Spykman ซึ่งนักวิชาการเหล่านี้อาจมีความเห็นต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่ก็มีบางมุมมองที่เห็นสอดคล้องกัน โดยเฉพาะการมองว่า มหาสมุทรอินเดียจะเป็นหนึ่งในพื้นที่สำคัญของการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในอนาคต บทความนี้จะวิเคราะห์ว่า ผู้เล่น (players) ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญขณะนี้มีมุมมองและเล็งเห็นผลประโยชน์อย่างไรจาก “แนวคิดอินโด-แปซิฟิก”

ที่มาและความสำคัญ

แนวคิดอินโด-แปซิฟิกมีลักษณะเป็น Grand Strategy ของญี่ปุ่น ซึ่งต่อยอดมาจากสุนทรพจน์เรื่อง “Confluence of the Two Seas” ที่นายชินโซ อาเบะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นแถลงต่อรัฐสภาอินเดีย เมื่อปี 2550 รวมทั้งนโยบาย “The Arc of Freedom and Prosperity” และยุทธศาสตร์ “Diamond Strategy” ในสมัยแรกของนายอาเบะ ต่อมา เมื่อนายอาเบะได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเป็นสมัยที่ 2 เมื่อปี 2555 เป็นช่วงที่บทบาทของจีนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในขณะที่บทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียเริ่มลดลง จึงน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ให้นายอาเบะสานต่อแนวคิดข้างต้น โดยได้ประกาศ แนวคิดอินโด-แปซิฟิกอย่างเป็นทางการในการประชุม Tokyo International Conference on Africa Development (TICAD) เมื่อเดือนสิงหาคม 2559 ที่กรุงไนโรบี ซึ่งสะท้อนจุดยืนทางนโยบายของญี่ปุ่นในปัจจุบัน คือ (1) ตั้งอยู่บนพื้นฐานภูมิภาคนิยม (regionalism) (2) ยึดหลักนิติธรรมและการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ และ (3) มุ่งเพิ่มบทบาททางการทหาร

ท่าทีของประเทศต่างๆ ต่อแนวคิดอินโด - แปซิฟิก

ญี่ปุ่น

แนวคิดยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของญี่ปุ่น เน้น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน เช่น หลักนิติธรรมและประชาธิปไตย การแสวงหาความรู้เรื่องทางเศรษฐกิจ และการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพ โดยภายใต้แนวคิดยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกนี้ ญี่ปุ่นมุ่งความสนใจไปที่อินเดียและแอฟริกา และเมื่อปี 2557 ได้มีการยกระดับความสัมพันธ์กับอินเดียเป็น “Special Strategic and Global Partnership” ความสนใจดังกล่าวน่าจะมาจากการที่อินเดียตั้งอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ตรงกลางของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังร่วมมือกับอินเดียในการผลักดัน Asia- Africa Growth Corridor (AAGC) เพื่อมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมาตรฐานสูง (Quality Infrastructure) ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือแอฟริกาเพื่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจบนพื้นฐานหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกัน โดยญี่ปุ่นมองว่า แอฟริกาเป็นดินแดนที่มีศักยภาพเนื่องจากมีจำนวนประชากรประมาณร้อยละ 15 ของประชากรโลก

³⁷ จับตาเอเชียตะวันออก (East Asia Watch). เรื่อง “แนวคิดอินโด- แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific)”, คอลัมน์การเมืองและเศรษฐกิจ, <http://www.eastasiawatch.in.th/th/articles/politics-and-economy/683/>.

ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 22 ของโลก มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 4.2 (โดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2545-2556) และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งเป็นตลาดในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่า ญี่ปุ่น มีแนวคิดเรื่องอินโด-แปซิฟิกที่ชัดเจน มีการนำแนวคิดฯ ไปปรับและจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การต่างประเทศ โดยแนวคิดดังกล่าวสะท้อนท่าทีของญี่ปุ่นในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจที่ต้องการเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเข้ากับอินเดียและแอฟริกามากขึ้น และด้านการเมืองโดยญี่ปุ่นจะเน้นการส่งเสริมความร่วมมือกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ

สหรัฐฯ

สุนทรพจน์ของนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีของสหรัฐฯ ในช่วงการประชุม APEC ที่นครดานัง เวียดนาม เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2560 ได้กล่าวถึงความร่วมมืออย่างจริงจังในด้านการค้าและเศรษฐกิจกับประเทศในอินโด-แปซิฟิกเช่นกัน อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายฝ่ายตั้งข้อสังเกตว่า แนวคิดของสหรัฐฯ ครอบคลุมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและอินเดีย แต่ยังไม่ขยายรวมถึงแอฟริกา และดูเหมือนว่า สหรัฐฯ จะเน้นในเรื่องการค้าเสรี ซึ่งเป็นข้อแตกต่างในการตีความคำว่า “Free and Open” ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น สหรัฐฯ และญี่ปุ่นต่างตระหนักถึงความสำคัญของการที่อินเดียจะเข้ามามีบทบาทในภูมิภาค ซึ่งจะส่งผลต่อสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในอนาคต โดยเฉพาะการแข่งขันขับเคลื่อนของมหาอำนาจ ประเด็นดังกล่าวมีส่วนสอดคล้องกับงานเขียนของ Robert D. Kaplan เรื่อง Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power ที่กล่าวถึงมหาสมุทรอินเดียว่า จะกลายเป็นศูนย์กลางของผลประโยชน์ที่ทับซ้อนกันของมหาอำนาจในอนาคต ได้แก่ สหรัฐฯ และจีน

หากพิจารณาถึงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐฯ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สหรัฐฯ เข้าามีบทบาทในภูมิภาคนี้น่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน มากกว่าปัจจัยการเมือง โดยความร่วมมือในอินโด-แปซิฟิกจะเป็น “ทางเลือก” หนึ่งของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคและสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สหรัฐฯ ด้วย

อินเดีย

อินเดียน่าจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จของการผลักดันแนวคิดอินโด-แปซิฟิก เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภูมิภาค มีขนาดเศรษฐกิจที่ขยายตัวต่อเนื่องและรวดเร็ว อินเดียมองจีนในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีทั้งผลประโยชน์และความท้าทาย และบางครั้งมีการกระทบกระทั่งกันในเรื่องพรมแดนและอิปไตย อินเดียมีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนในมหาสมุทรอินเดียผ่านการสร้างท่าเรือและท่าอากาศยานจีนในประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ อาทิ บังกลาเทศ ศรีลังกา มัลดีฟส์ และปากีสถาน ภายใต้แนวคิด Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งอินเดียมองว่าส่งผลกระทบต่อการเมืองและความมั่นคงของอินเดียโดยตรง นอกจากนี้ ข้อกังวลอีกประการของอินเดีย คือ การที่สหรัฐฯ ลดบทบาทลง ทำให้แนวคิดอินโด-แปซิฟิกจะเป็นอีกหนึ่งมุมมองเชิงยุทธศาสตร์ที่อินเดียน่าจะใช้ต่อไป

ออสเตรเลีย

ออสเตรเลียได้เผยแพร่ Foreign Policy White Paper 2017 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2560 เป็นครั้งแรกในรอบ 14 ปี ซึ่งเป็นเอกสารที่กำหนดทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของออสเตรเลียใน 10 ปีข้างหน้า ที่มุ่งให้ความสำคัญกับภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยเอกสารดังกล่าวระบุถึงการเพิ่มบทบาทและความรับผิดชอบของออสเตรเลียในภูมิภาคนี้ เป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมความมั่นคง เปิดกว้าง และเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งกล่าวถึงสถานะความเสี่ยงด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้จากบทบาทของจีนด้วย

ความท้าทายของแนวคิดอินโด-แปซิฟิก

แม้ว่าแนวคิดอินโด-แปซิฟิกจะอยู่ในช่วงการเริ่มต้นและมีแนวโน้มจะเปลี่ยนรูปร่างไปสู่การเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองระหว่างประเทศของหลายประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่น สหรัฐฯ อินเดียและออสเตรเลีย

หรืออาจรวมไปถึงประเทศอื่นๆ ที่มีผลประโยชน์สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นท้าทายเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศภายใต้แนวคิดอินโด-แปซิฟิก

นโยบาย America First ของสหรัฐฯ อาจเป็นอุปสรรคในการสร้างเอกภาพของกลุ่มพันธมิตร เนื่องจากสหรัฐฯ มีความสนใจด้านการค้าเสรีและเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าของสหรัฐฯ ขณะที่ญี่ปุ่นสนใจด้านความมั่นคงทางทะเลและความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค ญี่ปุ่นไม่มีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ทำให้ญี่ปุ่นต้องร่วมมือกับสหรัฐฯ ซึ่งต่างจากจีนที่มีกลไกการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) และ Silk Road Fund เพื่อรองรับข้อริเริ่ม Belt and Road Initiative (BRI) ของตนเอง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นความท้าทายของญี่ปุ่นและสหรัฐฯ ที่จะต้องแสดงความชัดเจนและเป็นรูปธรรมว่า แนวคิดอินโด-แปซิฟิก ไม่ใช่แนวคิดที่มีเพื่อคานอำนาจและอิทธิพลของจีน แต่จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมแก่ทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ทุกฝ่ายยังต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในภูมิภาค รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือภายใต้แนวคิดอินโด-แปซิฟิก เช่น สถานการณ์ในรัฐยะไข่ และคาบสมุทรเกาหลี ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ และปัญหาโจรสลัดในโซมาเลียและอ่าวเอเดน เป็นต้น

บทสรุป

แนวคิดอินโด-แปซิฟิก เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการเมืองที่ต้องการให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคในบริบทที่จีนได้แผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคมากขึ้นเรื่อยๆ และด้านเศรษฐกิจที่ต้องการส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาครอบมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย โดยมุ่งเน้นความสนใจไปที่อินเดียและแอฟริกา ทั้งนี้ เพื่อขยายตลาดและเครือข่ายความเชื่อมโยงในภูมิภาค และแม้ว่าสหรัฐฯ หรือประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคจะมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่แนวคิดดังกล่าวจะเป็นหมุดหมายสำคัญในการจัดทำยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของหลายๆ ประเทศในอนาคต

ยุทธศาสตร์อเมริกา - ยุทธศาสตร์โลก ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ไทย³⁸

เมื่อนายโดนัลด์ ทรัมป์ ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาแล้ว ทำเนียบขาวจะถูกวิจารณ์อย่างมากว่าไม่มีนโยบายต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่ชัดเจน แตกต่างจากรัฐบาลของประธานาธิบดีโอบามา ที่เห็นได้ชัดคือ “นโยบายเอเชียตะวันออก” ของโอบามา (The Obama’s East Asian Policy) ที่มาพร้อมกับคำว่า “หมุดหมายเอเชีย” (The Asia Pivot หรือ Pivot to Asia) หรือการ “สร้างสมดุลเอเชีย” (The Rebalancing Asia) เป็นต้น แต่แล้วรัฐบาลของประธานาธิบดีทรัมป์ก็พลิกความคาดหมายที่มาพร้อมกับแนวคิดทางยุทธศาสตร์ใหม่ คือ “ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดเผย” (The Free and Open Indo-Pacific Strategy หรือ FOIP)

ซึ่งบทความนี้จะขอเรียกสั้นๆ ว่า “ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก” ยุทธศาสตร์ชุดนี้กำลังส่งสัญญาณถึงการจัดวางยุทธศาสตร์ใหม่ของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียในต้นศตวรรษที่ 21 และคำว่าเอเชียนี้ก็มีความหมายอย่างกว้างที่ครอบคลุมโดยรวมเอเชียทั้งหมด จนกลายเป็นข้อถกเถียงอย่างมากถึงการนิยามพื้นที่ทางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ของผู้นำสหรัฐฯ ว่า “อินโด-แปซิฟิก” นี้มีอาณาบริเวณเพียงใด

อาณาบริเวณของยุทธศาสตร์ใหม่

ภาษาและยุทธศาสตร์มีความเกี่ยวเนื่องกันโดยตรง เพราะคำที่ใช้บ่งบอกถึงแนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบาย ดังจะเห็นได้ถึงยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในอดีตที่เรียกภูมิภาคเอเชียว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” ก็เพื่อชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ของความสนใจทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีนัยถึงภาคพื้นทวีปเอเชียและมหาสมุทรแปซิฟิกควบคู่กันไป เพราะในทางยุทธศาสตร์แล้ว มหาสมุทรแปซิฟิกนั้นอาจจะเปรียบเทียบกับได้กับ “ทะเลสาบอเมริกัน” (The American Lake) ที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากชื่อกองบัญชาการกองทัพสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้คือ “กองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิก” (The Pacific Command หรือ PACOM) อันเป็นหนึ่งในกองบัญชาการยุทธบริเวณหลักของสหรัฐฯ ในเวทีโลก แต่ยุทธศาสตร์ใหม่ในยุคของประธานาธิบดีทรัมป์ดูจะแตกต่างออกไป เพราะภาษาคำว่าแปซิฟิกถูกขยายความด้วยการเอาคำว่า “อินโด” เข้ามาเชื่อมต่อแทน ซึ่งอาจจะตีความในทางภูมิรัฐศาสตร์ได้ว่า คือ การเปิดยุทธศาสตร์ที่ต้องการการเชื่อมต่อสองมหาสมุทรใหญ่ของโลกเข้าด้วยกัน คือ มหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย หรืออีกด้านหนึ่งก็คือสัญญาณถึงความสนใจของสหรัฐฯ ที่มีต่ออินเดียมากขึ้น เพราะ “อินโด” นี้อาจจะตีความในทาง การเมืองอย่างแคบได้ว่าหมายถึงอินเดีย

คำว่า “อินโด-แปซิฟิก” ในความหมายกว้างอาจทำให้เราต้องคิดถึง “สมาคมริมชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย” (The Indian Ocean Rim Association หรือ IORA) ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 21 ประเทศ และมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่รอบมหาสมุทรอินเดียจากแอฟริกาใต้ถึงออสเตรเลีย แต่สำหรับสหรัฐฯ แล้ว ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก หมายถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์จากชายฝั่งด้านตะวันตกของอินเดียไปจนถึงชายฝั่งด้านตะวันตกของสหรัฐฯ ซึ่งเท่ากับสหรัฐฯ นิยามในแบบแคบ เนื่องจากคำคำนี้ไม่รวมถึงพื้นที่ทางทะเลของมหาสมุทรอินเดีย (ที่ครอบคลุมอาณาบริเวณถึงชายฝั่งด้านตะวันออกของแอฟริกา ทะเลอาระเบีย และอ่าวเบงกอล)

ฉะนั้น หากสหรัฐฯ นิยามพื้นที่ทางยุทธศาสตร์เช่นนี้แล้ว ก็ทำให้เกิดข้อสังเกตว่าในบริบททางภูมิรัฐศาสตร์ว่าไม่น่าจะสามารถแยกนโยบายทางยุทธศาสตร์ออกจากบริบทของมหาสมุทรอินเดียทั้งหมดได้ เพราะหากดำเนินการตามนิยามพื้นที่ทางภูมิรัฐศาสตร์เช่นนี้แล้ว ยุทธศาสตร์ก็อาจจะไม่แตกต่างจากเดิมที่ให้ความสำคัญกับ “แปซิฟิก” มากกว่า “อินโด” นั่นเอง แต่ก็คงต้องยอมรับว่าการปรับกรอบทางยุทธศาสตร์ใหม่ของสหรัฐฯ ได้จัดวางอินเดียไว้เป็นศูนย์กลาง

³⁸ สุรชาติ บำรุงสุข. เรื่อง “ยุทธศาสตร์อเมริกา – ยุทธศาสตร์โลก ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ไทย”, คอลัมน์ยุทธบทรความ, มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 10-16 สิงหาคม 2561, https://www.matichonweekly.com/column/article_126148.

ดังนั้น แม้จะวางภาพทางยุทธศาสตร์ว่าเป็นดังการเชื่อมสองมหาสมุทรเข้าด้วยกัน แต่ในกรอบทางนโยบายก็คือการบ่งบอกถึงการวางน้ำหนักทางยุทธศาสตร์สหรัฐที่จะให้ความสำคัญกับอินเดียมากขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผู้นำสหรัฐฯ ให้นิยามของคำว่าเอเชียในบริบททางภูมิรัฐศาสตร์กว้างขวางกว่าเดิม ที่ไม่เน้นอยู่กับอาณาบริเวณของเอเชีย-แปซิฟิกเท่านั้น

แนวคิดของยุทธศาสตร์ใหม่

รัฐบาลของประธานาธิบดีทรัมป์ยกระดับ “อินโด-แปซิฟิก” ให้มีความสำคัญทางนโยบาย ดังปรากฏใน “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ 2017” (The 2017 National Security Strategy) และเขาได้ตอกย้ำความสำคัญของยุทธศาสตร์ใหม่ในการประชุมเอเปค (The Asia-Pacific Economic Cooperation หรือ APEC) ที่เวียดนามในเดือนพฤศจิกายน 2017 การประกาศเช่นนี้คือการตอกย้ำถึงทิศทางยุทธศาสตร์ใหม่ของสหรัฐ หรืออาจถือได้ว่าการประกาศเช่นนี้ก็คือการปรับทิศทางยุทธศาสตร์ใหม่ อันถือได้ว่าเป็นการปรับทิศทางครั้งใหญ่ นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

ยุทธศาสตร์นี้มองว่าภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก คือ พื้นที่ของ “การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างวิสัยทัศน์แบบเสรีและแบบเผด็จการ” และขณะเดียวกันภูมิภาคนี้เผชิญกับการขยายอิทธิพลของจีน อันมีนัยเป็น “ภัยคุกคามทางทหาร” ที่ทำให้รัฐอื่นๆ ต้องคำนึงถึงอันตรายทั้งทางการเมืองและความมั่นคง

ดังนั้น บทบาทของสหรัฐในยุทธศาสตร์ใหม่จะต้องทำงานร่วมกับชาติพันธมิตรและมิตรประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายความร่วมมือกับญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย เพื่อสร้าง “จตุรมิตร” (quadrilateral relationship) คือความสัมพันธ์สหรัฐ-ออสเตรเลีย-ญี่ปุ่น-อินเดีย หรือที่ยุทธศาสตร์นี้เรียกว่าการสร้าง “จตุรัส” (Quad) ของความสัมพันธ์ระหว่างพันธมิตรในเอเชีย

สหรัฐฯ มองว่าอินเดียเป็นชาติที่กำลังเติบโตในเอเชีย และอาจก้าวสู่ความเป็น “ชาติมหาอำนาจใหม่ของโลก” (leading global power) ทำให้จำเป็นต้องขยายความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับรัฐบาลนิวเดลี และขณะเดียวกันก็ต้องผลักดันให้อินเดียมีบทบาทมากขึ้นกับกิจกรรมในภูมิภาค

การดำเนินนโยบายเช่นนี้จะเห็นถึงความแตกต่างจากอดีต เพราะในยุคสงครามเย็น อินเดียมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต แต่ปัจจุบันสหรัฐกำลังพยายามดึงเอาอินเดียให้เข้ามาร่วมเป็นพันธมิตรกับชาติตะวันตก

สำหรับการประชุมเอเปคที่เวียดนาม ทรัมป์ประกาศถึงทิศทางบางประการ ได้แก่ การค้าที่เป็นธรรม การให้ความสำคัญกับความเป็นนิติรัฐ การเคารพสิทธิเสรีภาพ และเสรีภาพของการเดินเรือ เป็นต้น แต่ก็ไม่มีคำตอบชัดเจนว่า ในทิศทางที่ผู้นำสหรัฐฯ ได้ประกาศนั้น สหรัฐฯ จะดำเนินการสนับสนุนอย่างไรเพื่อให้เกิดสิ่งเหล่านั้น

ที่สำคัญก็คือสหรัฐฯ ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์จากแนวคิดชุดใหม่อย่างไร เว้นแต่มีคำกล่าวของทิลเลอร์สัน (Rex Tillerson) รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ขณะนั้นก่อนการเดินทางเยือนอินเดียว่าสหรัฐฯ จะร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับอินเดียในเรื่องการทหารและความมั่นคง และจะหาหนทางของการสร้างทางเลือกต่อการขยายเส้นทางโลจิสติกส์ใหม่ของจีน (หมายถึง China's Belt and Road Initiative) แต่สุดท้ายก็ไม่มีถ้อยแถลงว่าทางเลือกที่จะเกิดขึ้นคืออะไร

ความท้าทายใหม่

การเสนอแนวคิดทางยุทธศาสตร์ใหม่ของรัฐบาลทรัมป์เป็นความท้าทายอย่างยิ่ง ซึ่งก็ท้าทายทั้งในบริบทของการวางยุทธศาสตร์ และขณะเดียวกันก็ต้องการจัดการจัดการและการจัดแบ่งสายงานราชการของสหรัฐฯ ใหม่ อีกด้วยโดยเฉพาะภารกิจและการจัดของกองบัญชาการยุทธบริเวณของสหรัฐฯ (Theatre Command) เพราะอาณาบริเวณของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของ “อินโด-แปซิฟิก” มีขนาดกว้างใหญ่มาก และใหญ่กว่าพื้นที่ “เอเชีย-

แปซิฟิก” ซึ่งเป็นพื้นที่การจัดทางภูมิรัฐศาสตร์แบบเดิม ในส่วนของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ แบ่งการจัดเดิมเป็นสำนักเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก สำนักเอเชียใต้และเอเชียกลาง สำนักงานตะวันออกไกล และสำนักแอฟริกา แต่เมื่อกลายเป็นอินโด-แปซิฟิกแล้วอาจจะทำการจัดส่วนงานใหม่เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ในส่วนของกองบัญชาการยุทธบริเวณก็อาจจะต้องจัดใหม่เช่นกัน เพราะในโครงสร้างเดิมนั้น กองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิกรับผิดชอบพื้นที่เอเชียแปซิฟิก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ (รวมอินเดีย บังกลาเทศ มัลดีฟส์ เนปาล และศรีลังกา) แต่กองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิกจะไม่ครอบคลุมอัฟกานิสถานและปากีสถาน เพราะทั้งสองประเทศนี้อยู่กับกองบัญชาการกลาง (The Central Command) และเกาะที่อยู่ในมหาสมุทรอินเดียนอกชายฝั่งของแอฟริกาตะวันออกก็อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกองบัญชาการแอฟริกา (The Africa Command)

ดังนั้น การเปลี่ยนเช่นนี้ทำให้ต้องจัดตั้งกองบัญชาการอินโด-แปซิฟิก (The Indo-Pacific Command) ซึ่งจะเป็นกองบัญชาการยุทธบริเวณที่มีพื้นที่ทางภูมิรัฐศาสตร์กว้างใหญ่มาก และอินเดียก็จะเข้ามาเป็นพื้นที่ด้านตะวันตกของยุทธบริเวณของกองทัพสหรัฐฯ โดยอาจจะขยายให้เชื่อมต่อถึงปากีสถาน อัฟกานิสถาน ประเทศในอ่าวเปอร์เซีย หมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย และประเทศทางชายฝั่งด้านตะวันออกของแอฟริกา โดยมีเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นปีกด้านตะวันออก

การขยายพื้นที่ทางยุทธศาสตร์เช่นนี้แสดงถึงความต้องการที่จะดึงเอาอินเดียเข้ามาอยู่ร่วมในกรอบนโยบายของสหรัฐฯ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการต่อต้านการก่อการร้าย ความมั่นคงทางทะเลในมหาสมุทรอินเดีย ตลอดจนรวมถึงการสร้างระบบพันธมิตรและความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ กับอินเดียในอนาคตด้วย

อย่างไรก็ตาม คงปฏิเสธไม่ได้ว่ายุทธศาสตร์ใหม่ของสหรัฐฯ ก่อให้เกิดขึ้นเพื่อ “ถ่วงดุล” กับการขยายบทบาทของจีนในเอเชีย แต่ยุทธศาสตร์นี้มีความหมายมากขึ้นก็ต่อเมื่อสหรัฐฯ สามารถสร้างทางเลือกในทางเศรษฐกิจเพื่อทำให้ประเทศในภูมิภาคลดทอนการพึ่งพากับการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีน

ดังนั้น เมื่อสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากข้อตกลงการค้าภาคพื้นแปซิฟิก (The Trans-Pacific Partnership หรือ TPP) แล้ว ก็ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนว่าอะไรคือทางเลือกดังกล่าวที่จะสามารถถ่วงดุลกับการรุกของจีนในโครงการ “ความริเริ่มแถบและเส้นทาง” (The BRI) การปราศจากโครงการทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนของสหรัฐฯ อาจจะทำให้ความสำเร็จของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกไม่เกิดขึ้น และจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่เห็นว่าจะอะไรคือความริเริ่มทางเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรมของสหรัฐฯ ในยุทธศาสตร์นี้ที่จะนำเสนอกับประเทศในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ไทย

การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ครั้งนี้ของสหรัฐฯ ถือว่าเป็นการจัดวางน้ำหนักทางภูมิรัฐศาสตร์ครั้งใหญ่ อันส่งผลกระทบต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียโดยรวม และสำหรับประเทศไทยที่ผลักดันร่างยุทธศาสตร์ให้ผ่านเป็นกฎหมายแล้ว จึงมีคำถามอย่างมีนัยสำคัญว่าไทยจะปรับตัวเองกับการปรับยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ อย่างไร เพราะหากดูจากสาระที่ปรากฏในตัวยุทธศาสตร์ 20 ปี จะเห็นได้ว่านักยุทธศาสตร์ของรัฐบาลทหารกำลังอยู่ในภาวะ “ตกยุค” เพราะประเด็นที่ถูกนำเสนอขึ้นอาจจะไม่มีความหมายต่อการกำหนดอนาคตของประเทศเลย

การเสนอว่า “สหรัฐฯ ยังเป็นตัวแสดงหลัก” เป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายแต่อย่างใด เพราะเป็นความจริงที่ไม่มีข้อโต้แย้งในปัจจุบัน เนื่องจากไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในการเมืองโลก ความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ จะยังไม่เปลี่ยนแปลง หรือการวางน้ำหนักไว้กับการรวมตัวของ “กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่” คือกลุ่ม “BRICS” ที่ประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ อาจจะไม่ใช่ประเด็นสำคัญในโลกปัจจุบัน และอาจจะไม่ใช่จุดหลักของสถานการณ์ที่จะเป็น “พลวัตหลัก” ของการเปลี่ยนแปลงโลก จนอาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์ไทยที่เพิ่งผ่านรัฐสภานั้น ก็กลายเป็น “ความล้าสมัย” ในตัวเอง เพราะไม่ตอบโจทย์กับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของโลกอย่างแน่นอน

คำถามที่สำคัญก็คือแล้วผู้นำทหารไทยที่มีอำนาจจะเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของโลกชุดนี้หรือไม่ และถ้าเข้าใจแล้วจะปรับยุทธศาสตร์ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร เว้นแต่ไม่เข้าใจโลก และก็อยู่ด้วยการไม่ปรับตัว อันอาจส่งผลให้ยุทธศาสตร์ 20 ปีกลายเป็นเพียงผลผลิตของ “โลกแห่งความหยุดนิ่ง” ที่ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเท่านั้นเอง

อินโด-แปซิฟิก : มุมมองผลประโยชน์ต่อภูมิภาค³⁹

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกภายใต้ความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย ทราบกันดีว่าเป็นการผนึกกำลังเพื่อดำเนินการขยายอิทธิพลของจีนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ในภูมิภาคนี้ ขณะที่การศึกษาในประเด็นดังกล่าวส่วนใหญ่มุ่งเป้าไปที่การถกเถียงประเด็นความมั่นคงเป็นหลัก แต่สาระสำคัญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งประเทศในภูมิภาคจะได้รับจากยุทธศาสตร์ดังกล่าวกลับยังไม่เป็นที่พิจารณาเท่าใดนัก บรรดาประเทศที่อยู่ท่ามกลางการขับเคลื่อนระหว่างมหาอำนาจสองขั้วมีทางเลือกมากนักน้อย เพียงใดก็เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาเช่นกัน บทความเรื่อง Indo-Pacific: The Next Growth Engine?

โดย Christopher H. Lim and Tan Ming Hui จากสถาบัน S. Rajaratnam School of International Studies ได้วิเคราะห์ในอีกมิติว่า การอธิบายเรื่องยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิกโดยส่วนใหญ่ยังสาละวนอยู่กับ ประเด็นการปิดล้อม การทหาร และการรับมือจากการขยายบทบาทของจีนอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม มุมมองด้าน ภูมิเศรษฐศาสตร์ที่นานาประเทศจะได้รับจากยุทธศาสตร์ดังกล่าวก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน

ภูมิภาคใดจะไรจาก “อินโด-แปซิฟิก”

ที่ผ่านมาหลายประเทศในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ อาทิ การลดความยากจน การสร้างระบบสุขภาพที่ดี การเข้าถึงระบบประกันสุขภาพ และการวางโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศเหล่านี้ยังต้องเผชิญกับสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนซึ่งกำลังรุมล้อมพวกเขาอยู่ การคำนึงถึง ผลประโยชน์ที่ภูมิภาคนี้จะได้รับจากยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกจำเป็นต้องมองข้ามการขับเคลื่อนทางการเมือง ระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคนี้ และควรมุ่งหากรอบความร่วมมือในเชิงภูมิเศรษฐศาสตร์ ที่จริงแล้วการจัดตั้ง กรอบความร่วมมือระหว่างสองมหาสมุทรรันนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับภูมิภาคนี้แต่อย่างใด เพราะที่ผ่านมาประเทศ ในอินโด-แปซิฟิกต่างมีกรอบความร่วมมือพหุภาคีกับประเทศนอกภูมิภาคมานานแล้ว ไม่ว่าจะเป็น การประชุม อาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (EAS Asia Summit: EAS) หรือ การเจรจาความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ภูมิภาคนี้จึงมีประสบการณ์ด้านความร่วมมือ ในทำนองเดียวกับอินโด-แปซิฟิกมาแล้ว อย่างไรก็ตาม สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ส่งผลให้บรรยากาศ ของโลกเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความหวาดกลัว สำหรับมุมมองของประเทศในภูมิภาคนี้ การขับเคลื่อน ด้านการพัฒนาไม่ว่าจะมาจากมหาอำนาจฝ่ายใดก็สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ภูมิภาคนี้ได้

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ประเทศ สมาชิกอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations, ASEAN) ยึดมั่นในหลักการรักษาความเป็นกลาง ในการดำเนินงานมาโดยตลอด ซึ่งความเป็นกลางนี้เองสามารถเป็นสะพานเชื่อมระหว่างกลุ่มประเทศ Quad (Quadrilateral Security Dialogue ที่ประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย) กับจีนได้เป็นอย่างดี โดยประเทศ แก่นนำในอินโด-แปซิฟิกสามารถสร้างความร่วมมือในทางบวกได้ผ่านการพัฒนาและสนับสนุนด้านการเงิน ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

³⁹ กอปรธรรม นิละไพจิตร. เรื่อง “อินโด-แปซิฟิก : มุมมองผลประโยชน์ต่อภูมิภาค”, แพลและเรียบเรียงจาก Lim, Christopher H. and Hui, Tan Ming. Indo-Pacific: The Next Growth Engine? [Online]. 2018. Available from: <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2018/08/CO18135.pdf>.

ญี่ปุ่น มีชื่อเสียงระดับโลกในด้านมาตรฐานอุตสาหกรรม การขยายฐานการผลิตของญี่ปุ่นเข้ามาในอาเซียนจะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับภาคอุตสาหกรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนต่อไป ออสเตรเลีย มีจุดแข็งด้านเกษตรกรรมที่มีมาตรฐานระดับโลก สามารถถ่ายทอดทักษะเพื่อผลักดันให้อาเซียนมีศักยภาพในด้านเกษตรกรรมและพัฒนาเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลกได้ ขณะที่อินเดีย มีจุดแข็งการเป็นผู้นำในด้านซอฟต์แวร์ ซึ่งตอบโจทย์กับความต้องการของอาเซียนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเทคโนโลยี อาทิ การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) หรือเทคโนโลยีการสื่อสารไร้สาย หากอินเดียเข้ามาผลักดันด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจดิจิทัลแล้วจะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับอาเซียนได้เป็นอย่างดี

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อาเซียนต้องการงบประมาณปีละกว่า 60,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพลังงานและการคมนาคมขนส่ง ซึ่งเงินสนับสนุนทั้งจาก Asian Development Bank (ADB) ของญี่ปุ่น และ Asia Infrastructure Investment Bank (AIIB) ของจีนต่างมีความสำคัญต่อการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในอาเซียนต่อไปในอนาคต ซึ่งนอกจากประเด็นการปิดล้อมจีนและการทหารแล้ว ประเทศในอินโด-แปซิฟิกยังได้รับประโยชน์ในทางบวกจากยุทธศาสตร์นี้ได้ดังที่กล่าวข้างต้น

ความไม่แน่นอนในยุทธศาสตร์ “อินโด-แปซิฟิก”

แม้ว่ากลุ่มแกนนำในยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกจะร่วมมือกัน แต่อันที่จริงความสัมพันธ์นี้ก็ไม่ได้มีความมั่นคงและสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เนื่องจากแต่ละประเทศต่างก็เป็นคู่แข่งกัน ดังเห็นได้จากความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ กับญี่ปุ่นซึ่งดูเหมือนจะเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นกันมาตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แต่เมื่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 และเริ่มส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาค สหรัฐฯ จึงมองว่ากำลังเสียสมดุลในความสัมพันธ์และเริ่มที่จะควบคุมญี่ปุ่นไม่ได้อีกต่อไป ขณะที่ 20 ปีต่อมาประเทศที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ กลับกลายเป็นจีน สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างความสัมพันธ์และความเป็นพันธมิตรดังกล่าวไม่ได้มีความมั่นคงและยั่งยืน แต่ผันแปรไปตามผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในแต่ละช่วงเวลาเท่านั้น ขณะที่อีก 20 ปีข้างหน้าได้คาดการณ์กันไว้ว่าอินเดียจะเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ที่เจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ คำถามที่ตามมาคือ อินเดียจะเป็นคู่แข่งใหม่ที่ต้องปิดล้อมอีกหรือไม่ ซึ่งไม่ใช่แน่นอน มิฉะนั้นภูมิภาคนี้ก็จะตกอยู่ในวังวนของการปิดล้อมกันอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุด

ขณะที่นักวิชาการจาก Lee Kuan Yew School of Public Policy, National University of Singapore ได้อธิบายถึงปัญหาด้านผลประโยชน์ที่ภูมิภาคจะได้รับในบทความเรื่อง “The Quad reconvenes: Implications for the Indo-Pacific region” ไว้ที่น่าสนใจว่า ขณะที่ โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) เสนอทุ้มงบประมาณมหาศาลในการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานสำหรับเชื่อมเส้นทางการค้าระหว่างทวีปยุโรปกับเอเชีย อันจะสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่เอเชียอย่างมหาศาลนั้นกลับเต็มไปด้วยความกังวลว่าจีนจะมีเป้าหมายทางการเมืองกลุ่มประเทศ Quad จึงผลักดันยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ประเทศในภูมิภาคมีทางเลือกอื่นนอกจากจีน การเข้ามาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคเพื่อแข่งขันกับ BRI นั้นจึงเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับกลุ่ม Quad นอกจากนี้ มุมมองของประเทศในภูมิภาคที่จะได้รับประโยชน์จากยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกยังเต็มไปด้วยคำถามและความกังวล เนื่องจากรัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ มีความไม่แน่นอนสูงและคาดการณ์ได้ยาก ไม่มีหลักประกันว่าสหรัฐฯ จะสนับสนุนยุทธศาสตร์นี้อย่างจริงจังเพียงใด เห็นได้จากที่ทรัมป์เคยประกาศถอนตัวออกจากข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) ดังนั้น ทิศทางความร่วมมือของยุทธศาสตร์นี้จึงไม่มีความแน่นอน

ทางเลือกของภูมิภาค

จากบทวิเคราะห์ข้างต้น ของ Christopher H. Lim และ Tan Ming Hui และนักวิชาการจาก Lee Kuan Yew School of Public Policy พยายามชี้ให้เห็นว่าในยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกไม่ได้มีเฉพาะมิติการคานอำนาจเท่านั้น มุมมองจากประเทศที่อยู่กึ่งกลางของยุทธศาสตร์ฯ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งกับสหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลียก็เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาเช่นกัน เนื่องจากการเข้าร่วมในกรอบความร่วมมือใดๆ ไม่ว่าจะเป็นยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก หรือโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน ไม่ได้หมายความว่า เป็นการเลือกข้างมหาอำนาจฝ่ายใดเสมอไป ที่จริงแล้วหลายประเทศในภูมิภาคนี้ไม่ได้มีทางเลือกมากนักในการจัดการความสัมพันธ์กับมหาอำนาจต่างๆ เพราะยังต้องรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการวางโครงสร้างพื้นฐาน หรือการสนับสนุนทางการเงิน ประเทศในภูมิภาคนี้จึงจำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์กับมหาอำนาจทุกฝ่ายไว้ตราบดีที่ยังมีผลประโยชน์ร่วมกัน

“ทรัมป์” ใช้คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” แทน “เอเชีย-แปซิฟิก” เบื้องลึกลงไปคือ “แนวคิดรวมกลุ่มต่อต้านจีน”⁴⁰

โดนัลด์ ทรัมป์ ผู้นำสหรัฐฯ ใช้คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” แทนคำว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” ในการเยือนเอเชียเมื่อปี 2017 โดย David Hutt (นักหนังสือพิมพ์ประจำอยู่ในกรุงพนมเปญ) จากสำนักข่าวเอเชียไทมส์ (ASIA TIMES) มองว่า เป็นการส่งสัญญาณบ่งบอกถึงการรื้อฟื้นแผนการความร่วมมือยุทธศาสตร์ขึ้นมาใหม่ เพื่อตอบโต้การผงาดขึ้นมาของจีนในภูมิภาคแถบนี้

“ทรัมป์” ใช้คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” แทน “เอเชีย-แปซิฟิก” เบื้องลึกลงไปคือ “แนวคิดรวมกลุ่มต่อต้านจีน”

โดนัลด์ ทรัมป์ ผู้นำสหรัฐฯ ใช้คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” แทนคำว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” ซ้ำแล้วซ้ำอีกในระหว่างการทัวร์เอเชียของเขา นี่เป็นการส่งสัญญาณบ่งบอกถึงการรื้อฟื้นแผนการความร่วมมือยุทธศาสตร์ขึ้นมาใหม่ เพื่อตอบโต้การผงาดขึ้นมาของจีนในภูมิภาคแถบนี้

ขณะที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐฯ ยังไม่ทันเสร็จสิ้นการตระเวนเยือนเอเชียเป็นเวลา 12-13 วันของเขาคราวนี้เลย ก็เกิดมีการตั้งคำถามขึ้นมาแล้วว่า ในการแถลงต่อสาธารณชนของเขา ทำไมเขาจึงใช้คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” (Indo-Pacific) ซ้ำแล้วซ้ำอีก แทนที่จะคำว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” ซึ่งใช้กันคุ้นเคยจนกลายเป็นแบบแผนปกติมากกว่า

ประมุขอเมริกันใช้คำๆ นี้อยู่หลายครั้งระหว่างที่เขาเยือนญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ครั้นเมื่อเขาอยู่ในเวียดนามเพื่อเข้าร่วมการประชุมซัมมิตของกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ เอเปก เขาก็ยังคงแถลงว่า เขารู้สึกเป็นเกียรติที่กำลังเยือน “หัวใจของอินเดียน-แปซิฟิก”

คำตอบของเรื่องนี้ ปรากฏให้เห็นในสิ่งซึ่งเกิดขึ้นไม่นานนักภายหลังกองรัฐมนตรี นเรนทรา โมตี ของอินเดีย เดินทางไปถึงกรุงมะนิลา โดยในระหว่างที่การประชุมซัมมิตของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน กำลังดำเนินอยู่ในเมืองหลวงของฟิลิปปินส์นั่นเอง พวกเจ้าหน้าที่อาวุโสจากอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ก็ได้มาเข้าร่วมงานการประชุมข้างเคียง ซึ่งเรียกขานกันว่า การพูดจาหรือ 4 ฝ่าย อันเป็นการบ่งชี้ว่าการสนทนาด้านความมั่นคงยุทธภาค (Quadrilateral Security Dialogue) ซึ่งได้ยกเลิกร้างราไปหลายปีแล้วนั้น อาจจะมีการฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

กระทรวงการต่างประเทศของอินเดียนะบุในคำแถลงฉบับหนึ่งซึ่งนำออกเผยแพร่ภายหลังจากการประชุมว่า ทั้ง 4 ชาติ “เห็นพ้องกันว่าภูมิภาคอินเดียน-แปซิฟิกที่มีเสรี เปิดกว้าง มั่งคั่งรุ่งเรือง และทุกๆ ฝ่ายมีส่วนร่วม เป็นสิ่งซึ่งให้ผลประโยชน์ระยะยาวแก่ทุกๆ ประเทศในภูมิภาคและแก่อีกโลกโดยองค์รวมด้วย”

คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” จึงกำลังกลายเป็นคำขวัญที่มีเนื้อหาสาระมุ่งบรรยายวิสัยทัศน์ของสิ่งที่ครั้งหนึ่งพวกผู้วางนโยบายเคยเรียกกันว่า “ยุทธภาค” (Quadrilateral) หรือ “กลุ่มควอด” (Quad กลุ่ม 4) ซึ่งเป็นการจับมือเป็นกลุ่มพันธมิตรกันของ 4 ประเทศประชาธิปไตยที่วางแผนจัดตั้งกันขึ้นมา เพื่อสร้างภูมิภาคที่เป็นเสรี เปิดกว้าง และมีสันติภาพ

⁴⁰ ผู้จัดการออนไลน์. เรื่อง “ทรัมป์” ใช้คำว่า “อินเดียน-แปซิฟิก” แทน “เอเชีย-แปซิฟิก” เบื้องลึกลงไปคือ “แนวคิดรวมกลุ่มต่อต้านจีน”, แปลและเรียบเรียงจาก David Hutt. Rhetorical birth of an anti-China bulwark [Online]. 2017. Available from: <https://mgronline.com/around/detail/9600000116879>.

คำแถลงฉบับหนึ่งซึ่งออกโดยกระทรวงการต่างประเทศออสเตรเลียบอกว่า ณ การประชุมที่กรุงมะนิลา เจ้าหน้าที่ของทั้ง 4 ชาติได้หารือกันถึง “การยืนหยัดสนับสนุนระเบียบในอินเดียน-แปซิฟิก ที่อิงอยู่กับกฎกติกา และการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ เสรีภาพในการเดินเรือและเสรีภาพในการบินผ่าน

ถึงแม้คำแถลงนี้ไม่ได้เอ่ยถึงจีนอย่างเฉพาะเจาะจง แต่พวกนักวิเคราะห์ส่วนใหญ่ที่สุกักตีความกันว่าถ้อยคำเช่นนี้เป็นภาษาเข้ารหัสซึ่งมุ่งคัดค้านต่อต้านลัทธิขยายอาณาเขตของปักกิ่งในทะเลจีนใต้

ซินโซ อาเบะ เมื่อตอนที่เขานายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นสมัยแรก ได้ไปกล่าวปราศรัยต่อรัฐสภาของอินเดีย ในปี 2007 โดยใช้ชื่อหัวเรื่องคำปราศรัยคราวนั้นว่า “การไหลเข้าบรรจบกันของทะเลทั้งสอง” (Confluence of the Two Seas) เขาเรียกร้องให้มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกมี “การเข้าคู่กันอย่างทรงพลังไม่หยุดนิ่ง” (dynamic coupling) ซึ่งจะนำไปสู่การเป็น “ดินแดนรูปโค้งแห่งเสรีภาพและความมั่งคั่งรุ่งเรือง” (arc of freedom and prosperity) สำหรับ “เอเชียในวงกว้าง”

ปีเดียวกันนั้นเอง ได้มีการจัด “การสนทนาด้านความมั่นคงจตุรภาคี” อย่างไม่เป็นทางการขึ้นระหว่าง 4 ประเทศนี้ ทว่าการสนทนาเช่นนี้ได้ล้มเลิกไปในปี 2008 เมื่อ เควิน รัตต์ (Kevin Rudd) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีออสเตรเลียคนใหม่ และประกาศถอนตัว โดยที่มีรายงานว่าเนื่องจากถูกบีบคั้นกดดันจากจีน

กระนั้น นับตั้งแต่นั้นมาพวกนักวิเคราะห์ก็ชี้ว่าทั้ง 4 ชาติมีความเกี่ยวพันระหว่างกันอย่างเข้มข้นมากขึ้น ขณะที่ยังคงหลีกเลี่ยงไม่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มพันธมิตรอย่างเป็นทางการใดๆ อย่างไรก็ตาม การประชุมซึ่งเกิดขึ้นที่มะนิลาคราวนี้อาจจะกลายเป็นจุดเปลี่ยนจุดพลิกผันที่สำคัญ

ประเด็นสำคัญที่ควรชี้เอาไว้ประเด็นหนึ่งก็คือ แนวความคิดของกลุ่มพันธมิตร “อินเดียน-แปซิฟิก” นั้น ไม่ได้เป็นนโยบายที่วางแผนมาจากทางวอชิงตัน มันไม่เหมือนกับยุทธศาสตร์ “ปักหมุด” หวนกลับคืนสู่เอเชีย (pivot to Asia) ในยุคคณะบริหารของอดีตประธานาธิบดีบารัค โอบามา เพราะเวลานี้ทรัมป์ดูเหมือนกำลังเดินตามการขึ้นนำของพวกชาติเอเชียที่เป็นหุ้นส่วนของอเมริกา มากกว่าที่จะเป็นผู้กำหนดระเบียบวาระขึ้นมาตัวเขาเอง

นายกรัฐมนตรีอาเบะของญี่ปุ่นนั้นแหละที่กำลังกลายเป็นผู้เสนอแนะคอยผลักดันขึ้นนำกลุ่มควอด โดยเมื่อเขาหวนกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเมื่อปี 2012 พอถึงวันที่ 2 ของการนั่งตำแหน่ง เขาก็ได้เขียนบทความเรื่องหนึ่งซึ่งมีเนื้อหาเรียกร้องให้ทำการพัฒนา “เพชรแห่งความมั่นคงของชาติประชาธิปไตยในเอเชีย” (Asia’s democratic security diamond)

การที่ทรัมป์กล่าวย่ำซ้ำแล้วซ้ำอีกถึง “อินเดียน-แปซิฟิก” อาจจะเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่าเวลานี้ สหรัฐฯ เดินอยู่เบื้องหลังเป้าหมายของอาเบะแล้ว พวกนักวิเคราะห์ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า คำๆ นี้มีความหมายที่ขัดแย้งอย่างสำคัญกับคำว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” ตามแบบแผนเดิมที่ใช้กันอยู่ รวม 3 ด้านด้วยกัน

ประการแรก จากการใช้คำซึ่งเป็นการอ้างอิงถึงมหาสมุทรทั้ง 2 คือ มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก มันก็คือการให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ แก่ความวิตกห่วงใยในด้านอาณาเขตทางทะเล ซึ่งรวมไปถึงลัทธิแผ่ขยายอาณาเขตของจีนในทะเลจีนใต้ด้วย ประเทศทั้ง 4 เหล่านี้ต่างคัดค้านมานานแล้วต่อการที่จีนสั่งสมเพิ่มพูนแสนยานุภาพทางทหารในดินแดนทางทะเลซึ่งช่วงชิงอยู่กับชาติอื่นๆ นี้ พร้อมกับเรียกร้องให้ปักกิ่งเคารพระเบียบที่อิงอยู่กับกฎกติกา รวมทั้งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UN Convention on the Law of the Sea หรือ UNCLOS) ตลอดจนเรียกร้องปักกิ่งยินยอมให้มีการใช้เสรีภาพในการเดินเรืออย่างเต็มที่

ไม่เพียงเท่านั้น คำว่า อินเดียน-แปซิฟิก ยังเป็นการส่องแสงสปอตไลต์จับจ้องดูการขยายตัวทางด้านความมั่นคงทางทะเลของจีนในมหาสมุทรอินเดียอีกด้วย กองทัพเรือจีนนั้นได้จัดการซ้อมรบทางทหารด้วยกระสุนจริงขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย ขณะเดียวกันในอีกด้านหนึ่ง สหรัฐฯ กับอินเดียก็มีการจัดฝึกซ้อมทางทะเลในมหาสมุทรอินเดียเป็นประจำทุกปี โดยมีชื่อเรียกขานว่า “เอ็กเซอร์ไซส์ มาลาบาร์” (Exercise Malabar) และญี่ปุ่นได้เข้าร่วมด้วยตั้งแต่ปี 2015 เป็นต้นมา

ประการที่สอง ประธานาธิบดีลี จิ้นผิง ของจีน ชอบพูดย้ำอยู่บ่อยๆ ถึงเรื่อง “เอเชียสำหรับชาวเอเชีย” อันเป็นการประณามมติเตียนอย่างเป็นนัยๆ ถึงการที่อเมริกาเข้ามาแสดงบทบาทอยู่ในกิจการต่างๆ ของภูมิภาคแถบนี้ การเปลี่ยนจากคำว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” มาเป็น “อินเดียน-แปซิฟิก” จึงมีความหมายแฝงเร้นแสดงถึงความตั้งใจอันชัดเจนที่จะลดทอนการวางตัวเป็นเจ้าใหญ่ฝ่ายโตของจีนเหนือทวีปเอเชีย

จริงๆ แล้ว มีบางคนบางฝ่ายพูดถึง “จักรภพ” ตั้งเดิมว่าเป็น “องค์การนาโต้ของเอเชีย” (Asian NATO) ที่เดียว ขณะที่อีกหลายๆ คนมองว่ามันเป็นการถ่วงดุลกับ “องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้” (Shanghai Cooperation Organization) ที่จีนหนุนหลังอยู่ ซึ่งบัดนี้ได้เติบโตใหญ่ขยายตัวกลายเป็นกลุ่มทางการเมืองและความมั่นคงในยูเรเชียที่ประกอบด้วยสมาชิกรวม 8 ชาติแล้ว

ประการสุดท้าย การใช้คำว่า อินเดียน-แปซิฟิก เป็นแนวทางในการมุ่งหาทางยืนยันว่าอินเดียเป็นเสาหลักเสาหนึ่งของความมั่นคงในภูมิภาค หลังจากในอดีตที่ผ่านมาอนุทวีปอินเดียนมักถูกมองว่าเป็นดินแดนชายขอบในเอเชีย-แปซิฟิก โดยที่มีมหาสมุทรอินเดียเป็นเส้นตัดแบ่งระหว่างกิจการของเอเชียใต้กับกิจการของเอเชียตะวันออก

การที่อินเดียกำลังก้าวขึ้นมาเป็นผู้เล่นระดับภูมิภาครายใหญ่รายหนึ่งนั้น เป็นสิ่งซึ่งได้รับความสนับสนุนส่งเสริมอย่างชัดเจนมากจากท่าทีของชาวอเมริกัน รัฐบาลสหรัฐฯ ได้พูดถึงเรื่องการสร้างศตวรรษใหม่แห่ง “ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” กับอินเดีย ในระหว่างกล่าวแสดงปาฐกถาที่กรุงวอชิงตัน

“ชาวอินเดียและชาวอเมริกันไม่เพียงแต่ต่างฝ่ายต่างก็มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาธิปไตยร่วมกันเท่านั้น เรายังมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับอนาคตร่วมกันอีกด้วย” ทิลเลอร์สันกล่าว ก่อนที่จะยืนยันการมุ่งเน้นต่อต้านจีนเป็นพิเศษของ “อินเดียน-แปซิฟิก”

“จีนนั้น ขณะที่กำลังก้าวผงาดขึ้นมาอย่างเคียงคู่กับอินเดีย แต่เขาก็กลับกระทำสิ่งต่างๆ อย่างแสดงความรับผิดชอบน้อยกว่า อีกทั้งบางครั้งเขาก็กำลังบ่อนทำลายระเบียบระหว่างประเทศที่อิงอยู่กับกฎกติกา” ทิลเลอร์สันบอก “พฤติกรรมชั่วร้ายของจีนในทะเลจีนใต้เป็นการท้าทายโดยตรงต่อกฎหมายระหว่างประเทศและบรรทัดฐานระหว่างประเทศ ซึ่งสหรัฐฯ และอินเดียต่างก็เคารพยึดมั่นกันทั้งคู่”

เมื่อตอนที่มีการจัดพูดจาทหารเรือจักรภพกันขึ้นมาเป็นครั้งแรกในปี 2007 นั้น มีการกล่าวอ้างกันว่านิวเดลีไม่ได้ให้การสนับสนุนความคิดนี้อย่างเต็มตัว เนื่องจากวิตกว่ามันจะเป็นการเก็งกำไรของตัวเองในทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างไรก็ตาม สำหรับในทุกวันนี้แล้ว อินเดียดูเหมือนมีความยินดีมากขึ้นที่จะสำแดงจุดยืนอันทรงพลังในการต่อต้านคัดค้านลัทธิขยายดินแดนของฝ่ายจีน

ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ที่นิวเดลีมีอยู่กับโตเกียวยังได้ปรับปรุงยกระดับขึ้นมาในระยะไม่กี่ปีมานี้ นอกจากนั้นอินเดียยังได้ลงนามในข้อตกลงความมั่นคงฉบับสำคัญฉบับหนึ่งกับออสเตรเลีย สายสัมพันธ์ที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นเหล่านี้ก่อให้เกิดภาพที่ตึงเครียดกันอย่างชัดเจนรุนแรง กับการที่อินเดียเกิดการปะทะกันเล็กๆ น้อยๆ กับจีนในบริเวณที่ราบสูงดอคลัม (Doklam) ซึ่งตั้งอยู่ตรงพรมแดนระหว่างจีนกับภูฏาน

ในที่สุดแล้วจีนและอินเดียสามารถตกลงกันที่จะ “ถอน (ทหารของพวกเขา) ออกจากกันอย่างรวดเร็ว” เมื่อเดือนสิงหาคม สองประเทศนี้ได้เคยสู้รบกันเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อครั้งสงครามชายแดนบริเวณเทือกเขาหิมาลัยในปี 1962 อันเป็นการศึกซึ่งจีนเป็นฝ่ายชนะอย่างงดงาม นับแต่นั้นทั้งสองฝ่ายได้นำเอานโยบาย “ตกลงกันที่จะไม่เห็นพ้องกัน” (“agree-to-disagree” policy) มาปรับใช้กับแนวชายแดนร่วมความยาว 3,500 กิโลเมตร ซึ่งมีหลายๆ ตอนที่แต่ละชาติต่างอ้างสิทธิ์ทับซ้อนกันอยู่

อย่างไรก็ดี ภูมิรัฐศาสตร์ได้ทำให้การเดิมพันเพิ่มสูงขึ้นไปอีกอย่างมหาศาล เวลานี้จีนกลายเป็นผู้หนุนหลักทางการเงินและการเมืองรายสำคัญของปากีสถาน ผู้เป็นศัตรูในประวัติศาสตร์ของอินเดีย นิวเดลียังมีความกังวลอีกด้วยว่าพวกเพื่อนบ้านของตนที่มีความเป็นมิตรต่อกันอยู่อย่างบังกลาเทศและศรีลังกา เวลานี้กำลังถูกดึงเข้าไปอยู่ในวงโคจรของจีนมากขึ้นเรื่อยๆ ผ่านทางแผนการริเริ่ม “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ของแดนมังกร

แล้วหลังจากนี้กลุ่มจตุรภาคีซึ่งทำหน้าที่ถ่วงดุลนี้จะเดินหน้าต่อไปอย่างไร? การพูดจาหรือกันข้างเคียงที่ประชุมซัมมิตอาเซียน ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้น ถึงแม้ยังไม่ได้มีพันธะผูกพันอย่างเป็นทางการใดๆ เกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การที่เป็นทางการขึ้นมา

กระทรวงการต่างประเทศของออสเตรเลียกล่าวเอาไว้ในคำแถลงว่า “เหล่าผู้เข้าร่วมให้คำมั่นที่จะดำเนินการหรือจตุรภาคีอย่างต่อเนื่องต่อไป และมีการปฏิบัติการร่วมกันอย่างลงรักลึกมากยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของค่านิยมและหลักการต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกัน” บางคนบางฝ่ายมองว่าถ้อยคำเช่นนี้คือการแผ้วถางทางสำหรับการที่ 4 ชาตินี้จะจัดให้มีการประชุมซัมมิตระหว่างผู้นำของพวกเขาเป็นประจำขึ้นมา หรือเดินหน้าในการพัฒนาการฝึกซ้อมทางทหารแบบร่วมกัน 4 ฝ่าย

อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวเช่นนี้เป็นสิ่งที่มีความเสี่ยงเหมือนกัน หากเปรียบเทียบกับในปี 2007 เมื่อตอนที่การสนทนาด้านความมั่นคงจตุรภาคีจัดกันขึ้นมาเป็นครั้งแรกแล้ว จีนในเวลานั้นทรงอำนาจยิ่งกว่าในตอนนั้นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ การทหาร หรือทางภูมิรัฐศาสตร์

“ปิกกิงก์วันนี้อยู่ในฐานะที่ดีขึ้นกว่าเดิมในการที่จะบ่อนทำลายวิสัยทัศน์อินเดียนเดีย-แปซิฟิกนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับที่เคยเป็นมาในอดีต” โรฮัน มุคเคอร์จี (Rohan Mukherjee) รองศาสตราจารย์วิชารัฐศาสตร์ของวิทยาลัย เยล-เอ็นยูเอส คอลเลจ (Yale-NUS College) ในสิงคโปร์ เขียนเอาไว้เช่นนี้

มุคเคอร์จีเขียนต่อไปว่า ทั้งญี่ปุ่นและออสเตรเลียต่างต้องพึ่งพาอาศัยเงินสำหรับการค้าประมาณ 20% ของพวกเขา ซึ่งอาจจะทำให้พวกเขาต้องหลีกเลี่ยงจากการใช้จุดยืนต่อต้านจีนอย่างเข้มแข็งมั่นคงในปริมาณทางยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากปิกกิงก์ข่มขู่คุกคามที่จะใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้า

พวกนักวิเคราะห์ยังชี้ด้วยว่า ในหมู่พรรคการเมือง ซึ่งต่อล้อต่อเถียงกันไม่หยุดหย่อนของออสเตรเลียนั้น ไม่ได้มีพลังสนับสนุนความร่วมมือจตุรภาคีชนิดที่มาจากพรรคฝ่ายต่างๆ หลายหลาก เรื่องนี้จึงอาจเป็นอันตรายต่อการเจรจาหรืออีกครั้งหนึ่งก็ได้ เหมือนในคราวที่ เควิด รัตต์ ได้บอกยกเลิกการเข้าร่วมสนทนาในกรอบนี้

สิ่งที่กังวลห่วงใยกันอีกประการหนึ่ง ได้แก่ เรื่องที่ว่าทำเนียบขาวของทรัมป์มีความมุ่งมั่นผูกพันกับวิสัยทัศน์จตุรภาคีนี้ขนาดไหน การเดินทางไปเยือนปิกกิงก์ของเขากลายเป็นการย่ำยืนย่นกลายๆ ว่าความสัมพันธ์ของเขากับประธานาธิบดี จิ้นผิง นั้นอยู่ในระดับใกล้ชิดสนิทสนมกัน ซึ่งย่อมมีศักยภาพที่จะกลายเป็นจุดสะดุดขัดขวางในการทำให้วิสัยทัศน์อินเดียนเดีย-แปซิฟิกใดๆ กลายเป็นความจริงขึ้นมา

ยิ่งไปกว่านั้น เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปว่าทรัมป์เป็นผู้ที่มีความนิยมชมชื่นกับการดำเนินการในลักษณะทวิภาคี ถึงแม้พวกเจ้าหน้าที่ด้านกลาโหมและด้านการทูตของเขามีความเปิดกว้างต่อเส้นทางพหุภาคีมากกว่าอย่างชัดเจนก็ตามที การที่เมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมา เขาประกาศนำสหรัฐถอนตัวออกจากความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภูมิภาคแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) ก็ก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับบทบาททางเศรษฐกิจในอนาคตของอเมริกาในภูมิภาคแถบนี้

วิสัยทัศน์อินเดียนเดีย-แปซิฟิกจะสามารถวิวัฒนาการกลายเป็นตัวถ่วงดุลอันทรงประสิทธิภาพต่อการที่จีนก้าวผงาดขึ้นมาในระดับภูมิภาคในช่วงหลังๆ มาได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ซึ่งมุ่งมั่นผูกพันและเข้าร่วมมีปฏิสัมพันธ์อย่างเข้มข้น แต่เท่าที่เป็นมาจนถึงเวลานี้ การที่ทรัมป์ใช้คำว่า “อินเดียนเดีย-แปซิฟิก” แทนคำว่า “เอเชีย-แปซิฟิก” ยังดูเหมือนเป็นเพียงความนิยมในวลีใหม่ๆ แปลกๆ อีกวลีหนึ่ง สำหรับใช้ในเวลาส่งข้อความไปถึงเอเชีย โดยที่ข้อความซึ่งเขาส่งออกมานั้น มักอยู่ในลักษณะขัดแย้งกันเองอยู่เป็นประจำ

ส่วนที่ 4

บทความทางวิชาการ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

<http://www.sscthailand.org>

เรื่อง อินโดนีเซียกับการพลิกฟื้นแนวคิด “Indo-Pacific”⁴¹

Track II Monitor: วันที่ 8 พ.ย.61 โดย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สถาบัน Australian Strategic Policy Institute (ASPI) ซึ่งเป็น Think Tank ของประเทศออสเตรเลียได้ให้ความสนใจในเรื่อง อินโดนีเซียกับการพลิกฟื้นแนวคิด “Indo-Pacific” สรุปได้ดังนี้

1. ASPI กล่าวถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของ “Indo-Pacific” ผ่านท่าทีของออสเตรเลียที่สนับสนุน “Indo-Pacific” จนทำให้เกิดคำถามขึ้นถึงการถอยห่างจาก “สถาปัตยกรรมที่มีอาเซียนเป็นศูนย์กลาง” และทำให้เข้าใจผิดว่าออสเตรเลียกับจีนเป็นศัตรูกัน ซึ่ง ASPI มองว่าปัญหาอาจมาจากชื่อ “Indo-Pacific” ที่มีนัยยะว่าเป็นการต่อต้านจีน ทั้งที่จีนเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญกับออสเตรเลีย ทุกอย่างดูยากขึ้นไปอีกเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับ “Quad” (หุ้นส่วนไม่เป็นทางการด้านความมั่นคงประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย) ที่แสดงออกถึงความเป็นคู่อริกับจีนตั้งแต่ระบอบการปกครองที่ไม่เหมือนกัน แต่ในขณะที่บางประเทศใน “Quad” เองยังมีความสัมพันธ์กับจีน จนทำให้เกิดความเคลือบแคลงกันเองภายใน “Quad”

2. อินโดนีเซียเป็นประเทศแรกที่มีแนวคิด “Indo-Pacific” มาหลายทศวรรษ และยังคงนำเสนอโลกความร่วมมือเช่น “Indo-Pacific treaty”, “Indo-Pacific regional architecture” และ “Indo-Pacific cooperation umbrella” เพื่อสร้างกลไกการควบคุม การรักษาดุลอำนาจให้เกิดขึ้นในภูมิภาค โดยมี ASEAN เป็นแกนกลาง และสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับ ASEAN ซึ่ง ASPI มองว่าแนวทางของอินโดฯ มีความน่าสนใจแต่ก็มีความท้าทายอยู่หลายประการ 2.1) แนวคิดแบบอินโดฯ อาจสร้างความเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นเกินไปกับการดำเนินยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ จากการที่อินโดฯ เสนอให้ ASEAN เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางความมั่นคง ซึ่งขัดกับหลักพื้นฐานของ ASEAN แต่ก็เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับจีน และทำให้เกิดเสรีใน “Indo-Pacific” 2.2) สมาชิก ASEAN เองที่ไม่สนับสนุนแนวคิด “Indo-Pacific” เนื่องจากเห็นถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากจีนจนยอมมองข้ามประเด็นขัดแย้ง 2.3) การรักษาบทบาทการเป็นศูนย์กลาง และความเป็นผู้นำของ ASEAN อินโดฯมองว่าอาจทำได้โดยใช้กลยุทธ์ทางการทูตทุกวิถีทางเพื่อสร้าง “อำนาจต่อรองและพื้นที่สูงสุดในการดำเนินการ” เปรียบเหมือน “Mouse deer” (ภาษาอินโดฯ: Pelandok jenaka) ที่ใช้กลยุทธ์ทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้อินโดฯ ยังมองว่าโลกความร่วมมือควรตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของ ASEAN และพร้อมเปลี่ยนผ่านไปสู่สถาปัตยกรรม “Indo-Pacific” ที่มี East Asia Summit, ASEAN+3 เป็นต้นแบบ 2.4) “Indo-Pacific” เป็นชื่อที่ไม่ทำให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมกันในเอเชีย จึงขาดพลังที่กระตุ้นให้ชาวเอเชียสนใจ 2.5) กระแสแนวคิดชาตินิยม และการแบ่งฝักฝ่ายที่กำลังกลับมา อาจเป็นเหตุขัดขวางไม่ให้แนวคิดนี้เกิดขึ้นจริง

3. ASPI มองว่าแนวคิด “Indo-Pacific” แบบอินโดฯ มีโอกาสน้อยที่จะสำเร็จแต่ก็เห็นว่าออสเตรเลียควรเข้าไปมีส่วนร่วม ในขณะที่ไทยเองควรศึกษา และเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดท่าทีของประเทศ และ ASEAN ในฐานะประธานในปี 2562 สำหรับหน่วยงานความมั่นคงควรศึกษาในประเด็นด้านความมั่นคงเพื่อนำมาประเมินสถานการณ์ด้านความมั่นคง และการปฏิบัติงานควรอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของ ASEAN

⁴¹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “Track II Monitor: อินโดนีเซียกับการพลิกฟื้นแนวคิด “Indo-Pacific””. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.aspistrategist.org.au/can-indonesia-rescue-the-idea-of-the-indo-pacific-and-should-it/.

เรื่อง

การเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก: ท่าทีของไทยและอาเซียน⁴²

จากวิสัยทัศน์อินโด-แปซิฟิกของนายชินโซะ อาเบะ นายกรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น ที่ได้นำมาใช้ตั้งแต่ปี 2550 และประกาศอย่างเป็นทางการในการประชุม Tokyo International Conference on Africa Development (TICAD) เมื่อเดือน ส.ค.2559 ที่กรุงไนโรบี ถูกนำมาสู่การขยายผลโดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม คำว่า “อินโด-แปซิฟิก” ยังขาดความชัดเจนว่าคืออะไร เป็นวิสัยทัศน์ นโยบาย หรือยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ ในห้วงปีที่ผ่านมา “อินโด-แปซิฟิก” เริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นสู่ “การเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific Strategy: FOIP)” ที่มีนัยมุ่งเน้นไปในมิติความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงทางทะเล รวมทั้งมีความพยายามขับเคลื่อนเพื่อผลักดันอินโด-แปซิฟิกให้เป็นรูปธรรมและแข่งขันกับ BRI ของจีนที่รุดหน้าไปอย่างก้าวกระโดด

กล่าวนำ

ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐฯ ได้กล่าวในการประชุมสุดยอดความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ที่เวียดนาม เมื่อเดือน พ.ย.2560 โดยกล่าวถึงการเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific Strategy: FOIP) และยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Strategy) ซึ่งได้ระบุว่า ความพยายามในการสร้างและใช้กำลังทหารของจีนในพื้นที่ดังกล่าว ก่อให้เกิดการเสี่ยงต่อการค้าที่เสรี การคุกคามอำนาจอธิปไตยของประเทศอื่นๆ ซึ่งทำให้เสถียรภาพของภูมิภาคลดลง รวมทั้งเป็นการครอบงำอำนาจอธิปไตยของหลายรัฐในอินโด-แปซิฟิก ในขณะที่นายไมก์ ปอมเปโอ รมว.กต.สหรัฐฯ กล่าวย้าว่า สหรัฐฯ ไม่เคยและจะไม่แสวงหาการครอบงำประเทศต่างๆ ในอินโด-แปซิฟิก และจะต่อต้านประเทศใดๆ ก็ตามที่ทำเช่นนั้น ในขณะที่นายเจมส์ แมททิส รมว.กห.สหรัฐฯ กล่าวในการประชุม Shangri-La Dialogue ที่สิงคโปร์เมื่อเดือน มิ.ย.2561 สรุปได้ว่าสาระสำคัญของ FOIP มี 4 ประการ คือ (1) การขยายความสนใจไปสู่พื้นที่ทางทะเล (2) การพัฒนาความร่วมมือกับประเทศพันธมิตร (3) เสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการใช้กฎหมาย ภาควิชาสังคม ความโปร่งใส และธรรมาภิบาล และ (4) ให้ภาคเอกชนเป็นผู้ขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ

การขับเคลื่อน FOIP อย่างเป็นรูปธรรม

ถึงแม้ว่ารัฐบาลสหรัฐฯ จะยังไม่ได้มีเอกสารอย่างเป็นทางการถึงความชัดเจนของ FOIP แต่ได้เริ่มทยอยดำเนินการให้เห็นชัดเจนมากขึ้น ทั้งในมิติทางด้านความมั่นคงและมิติด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. การเปลี่ยนชื่อหน่วยงานเพื่อรองรับนโยบาย คือ U.S. Pacific Command (USPACOM) เป็น U.S. Indo-Pacific Command (USINDOPACOM) ตามที่นายแมททิส รมว.กห.สหรัฐฯ ได้ประกาศเมื่อ 30 พ.ค.2561 ณ ฐานทัพเรือเพิร์ล ฮาร์เบอร์ โดยยังมีพื้นที่รับผิดชอบคงเดิม คือ ตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐฯ ถึงมหาสมุทรอินเดีย มหาสมุทรอาร์กติกถึงแอนตาร์กติก และยังมีพื้นที่สำคัญของฐานทัพสหรัฐฯ อยู่ในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่ง USINDOPACOM เป็นหน่วยงานสำคัญทางด้านการทหารของสหรัฐฯ ที่รวบรวมกองกำลังรบไว้หลายหน่วยงาน

⁴² ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “การเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก: ท่าทีของไทยและอาเซียน”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 2/2562), วันที่ 16 – 31 ตุลาคม 2561.

2. การประจำการเรือผิวน้ำร้อยละ 60 ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกภายในปี 2562 โดย พล.ร.ต.โจเซฟ ฟิอุคอยน์ ผู้บัญชาการกองเรือที่ 7 (ฐานทัพนอกชายฝั่งโยโกฮามะ ประเทศญี่ปุ่น) ได้กล่าวว่ากองทัพเรือสหรัฐฯ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ความมั่นคงทางทะเล และภารกิจด้านการบรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้ ยังมีการฝึกร่วมกันระหว่างกองทัพเรือสหรัฐฯ อินเดีย และญี่ปุ่น ภายใต้ชื่อ “มาลาบาร์” ที่เกาะกวม ฮาวาย เมื่อเดือน มิ.ย.2561

3. การวางกำลังรบเพิ่มเติมในพื้นที่ 2 ผังมหาสมุทร เพื่อให้สามารถเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก โดยมีการเคลื่อนย้ายเรือรบ อาทิ เรือพิฆาต USS John S. McCain (ประจำกองเรือ ที่ 7 ฐานทัพเรือซานดิเอโก), USS Wasp (LHD1) (ประจำฐานทัพเรือ โอกินาวา) และเรือบรรทุกเครื่องบิน USS Theodore Roosevelt (CVN 71) โดยเรือรบสหรัฐฯ ได้เคลื่อนย้ายเข้ามายังท่าเรือเซี่ยงไฮ้ ประเทศสิงคโปร์ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและเป็นแรงสนับสนุนในการเตรียมพร้อมรับมือกับภารกิจด้านความมั่นคงทุกประเภท

4. การขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจมีความชัดเจนมากขึ้น เห็นได้จากการประชุม Indo-Pacific Business Forum ในห้วงเดือน ก.ค.2561 ซึ่งเป็นการประชุมด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของสหรัฐฯ และพันธมิตร ในครั้งนี้ได้มีการประชุมร่วมกันกับประเทศญี่ปุ่นและออสเตรเลีย เพื่อสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานในอินโด-แปซิฟิก ทั้งนี้ นายไมก์ ปอมเปโอ รมว.กต.สหรัฐฯ ได้ประกาศสนับสนุนงบประมาณจำนวน 113 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อการลงทุนในหลายโครงการ เช่น การเชื่อมต่อระบบดิจิทัล พลังงาน และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเงินลงทุนในโครงการต่างๆ จะเป็นการดำเนินการโดยภาคเอกชน และเป็นการขยายการลงทุนของสหรัฐฯ ในต่างแดนด้วย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ

ท่าทีของพันธมิตรจากเวทีสนทนาด้านความมั่นคงจุฬา (Quadrilateral Security Dialogue: QUAD)

การเคลื่อนไหวของประเทศพันธมิตร ได้แก่ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนอง FOIP โดยประเทศเหล่านี้ต่างมีข้อพิพาทและความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนทั้งในมหาสมุทรอินเดีย ทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออก โดยผ่านการสร้างท่าเรือและท่าอากาศยานของจีนในภูมิภาค ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคโดยตรง

ออสเตรเลีย มีท่าทีที่ชัดเจนในการสนับสนุนและผลักดัน FOIP และได้เผยแพร่เอกสาร Foreign Policy White Paper 2017 เมื่อเดือน พ.ย.2560 โดยกำหนดทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของออสเตรเลียใน 10 ปีข้างหน้า ที่มุ่งให้ความสำคัญกับภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก อย่างไรก็ตาม ออสเตรเลียเป็นประเทศเดียวใน QUAD ที่ยังไม่ได้ เข้าร่วมในการฝึกมาลาบาร์ 2018

ญี่ปุ่น มีแนวความคิดในการร่วมมือกับอินเดีย เพื่อพัฒนาโครงการหลายอย่างตั้งแต่โรงไฟฟ้า ทางรถไฟ ไปจนถึงท่าเรือทั้งในศรีลังกา บังกลาเทศ เมียนมา และเกาะต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดีย นอกจากนี้ ยังร่วมผลักดันระเบียงเศรษฐกิจเอเชีย-แอฟริกา (Asia-Africa Growth Corridor) ที่จะเชื่อมเศรษฐกิจของแอฟริกา เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกัน

อินเดีย ถึงแม้จะมีความกังวลกับการพัฒนาท่าเรือ Gwadar ของจีน ซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกในจังหวัด Balochistan ตะวันตกเฉียงใต้ของปากีสถาน รวมถึงการตั้งฐานทัพเรือใน Djibouti แต่จากคำกล่าวของนายกรัฐมนตรี นเรนทรา โมดี ในการประชุม Shangri-La Dialogue ที่ว่าอินเดียเห็นว่าอินโด-แปซิฟิกไม่ได้เป็นเพียงยุทธศาสตร์หรือกลุ่มที่จำกัดจำนวนสมาชิก และควรสร้างความเห็นพ้องกันระหว่างประเทศแถบอินโด-แปซิฟิกด้วยความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยแนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากการประชุม 3 ฝ่าย “Russia-China-India triangular dialogue on the Indo-Pacific” ระหว่างรัสเซีย จีน และอินเดีย ทำให้เห็นว่าอินเดียยังสงวนท่าทีในการเข้ามามีส่วนร่วม

อย่างชัดเจนใน FOIP เห็นได้จากการไม่ได้เข้าร่วมประชุม Indo-Pacific Business Forum ซึ่งเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่าอินเดียไม่ยากถูกผูกมัดมากเกินไปกับสหรัฐฯ ใน FOIP

ท่าทีของอาเซียนและไทยต่ออินโด-แปซิฟิก

จากการประชุม ASEAN-India summit เมื่อเดือน ม.ค.2561 ที่ประชุมได้หารือกันเพื่อสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในอินโด-แปซิฟิก แต่ทั้งนี้ยังไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนใน Delhi Declaration ซึ่งทำให้ยังไม่มีมติชัดเจนถึงแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างอาเซียนและอินเดีย สำหรับประเทศไทยมีท่าทีในการตอบรับการสร้างความร่วมมือผ่าน FOIP เห็นได้จากการเจรจาวิภาคิระหว่างไทย-อินเดีย ที่ไทยให้ความสนใจการเชื่อมต่อแม่น้ำ 5 สาย ได้แก่ แม่น้ำคงคา แม่น้ำพรหมบุตร แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำอิรวดี และแม่น้ำโขง ให้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคและเสริมสร้างความร่วมมือให้กับประเทศต่างๆ ในอินโด-แปซิฟิกได้ อีกทั้งในปีนี้ไทยในฐานะเจ้าภาพร่วมในการฝึกคอบร้าโกลด์ จะผลักดันอินเดียให้มีส่วนร่วมในการฝึกมากขึ้น

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมการประชุมกรอบความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับญี่ปุ่น ครั้งที่ 10 (10th Mekong-Japan Summit) และร่วมรับรองยุทธศาสตร์กรุงโตเกียว ค.ศ. 2018 เพื่อความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับญี่ปุ่น (Tokyo Strategy 2018 for Mekong-Japan Cooperation) โดยมี FOIP เป็นหนึ่งในแนวทางความร่วมมือสำคัญ ซึ่งไทยยืนยันความพร้อมที่จะร่วมมือกับญี่ปุ่นในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

จะเห็นได้ว่าประเทศมหาอำนาจขยายอิทธิพลเข้ามาในบริเวณ อินโด-แปซิฟิกมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้มีแนวโน้มของความขัดแย้งและนำมาสู่การใช้กำลังทางทหารได้ ทั้งนี้ อาเซียนมีความกังวลต่อการแข่งอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจโดยเห็นว่าทะเลจีนใต้ไม่ควรเป็นพื้นที่แสดงศักยภาพทางทหารระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ดังนั้นไทยในฐานะประธานอาเซียนในปี 2562 นอกจากจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันโครงการและความร่วมมือต่างๆ ที่เข้ามาในภูมิภาค รวมทั้งเป็น “ตัวกลาง” ประสานความร่วมมือ และสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศมหาอำนาจและอาเซียน เพื่อให้เกิดบรรยากาศของความร่วมมือกันในภูมิภาคที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์แล้ว ไทยและอาเซียนควรมีการหารือร่วมกันเพื่อเตรียมสถานการณ์หรือวางแผนรองรับ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งในพื้นที่จากการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจดังกล่าว

ในส่วนของกองทัพไทย ควรแสวงหาแนวทางการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับพันธมิตรในภูมิภาคและประเทศมหาอำนาจ บนพื้นฐานของการสร้างความสมดุลและผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อพัฒนาในสิ่งที่กองทัพไทยให้ความสนใจ เช่น อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ การพัฒนาด้านอวกาศ และการฝึกซ้อม เป็นต้น

เรื่อง

Japan: Real Driver Behind the Indo-Pacific⁴³

Synopsis

The Indo-Pacific has become the consensus term for the Trump administration to address the region widely known as the Asia-Pacific. However, the United States is not the principal driver behind this recently popularised concept. Instead, look to Japan, India, and the Asia-Africa Growth Corridor to understand the Indo-Pacific.

Commentary

PRESIDENT DONALD Trump wrapped up his first year of presidency with the all-important tour of the Asia-Pacific. Despite the novelty and unorthodox nature that have become so characteristic of his presidency, it was, by and large, an unexceptional visit by a sitting American president. He visited alliance partners, spoke out against North Korea, bolstered relations with China, and attended the 31st ASEAN summit in Manila. The itinerary could have been a carbon copy of any past presidential visit over the past two and half decades.

Amidst the banality, there was one conspicuous change. The familiar words Asia-Pacific were hardly, if ever, mentioned. Instead, the region was greeted with a new term: the Indo-Pacific. It was a clear signal that the United States wanted to not only demonstrate commitment to the region, but also expand its interests to the Indian Ocean. As of now, this is purely a cosmetic change with little import, especially in its current state. For any real understanding of the Indo-Pacific concept, we must look, not to the US, but to Japan to find anything of substance.

The “Indo-Pacific” and its Quadrilateral Roots

The idea of the Indo-Pacific has always been debated within the more esoteric circles of academics, think tankers, and policy-planners. Its roots can be traced back to the year 2002 with the creation of the Trilateral Security Dialogue, a series of high level meetings between old friends: the US, Japan, and Australia.

Five years later, in 2007, the group officially invited India, widening the geographic scope to the Indian Ocean. Unimaginatively dubbed the Quadrilateral Security Dialogue, it was

⁴³ Harry Sa is a Senior Analyst with the United States Programme at the S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS), Nanyang Technological University, Singapore, <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/co18012-japan-real-driver-behind-the-indo-pacific/#.XADR2NsZbIU>

an attempt to create an arc of democracies to ensure peace and stability across the two ocean regions.

The quadrilateral effort never really took off. China perceived the Quadrilateral Security Dialogue to be a Cold War-style containment strategy aimed at stemming Chinese growth. Beijing angrily lodged official diplomatic protests against the four countries, especially pressuring Australia. Canberra, then under the leadership of Prime Minister Kevin Rudd, quietly relented and pulled out of the security arrangement.

In 2010, Prime Minister Julia Gillard breathed new life into the idea by agreeing to host a modest number of US Marines in Darwin. However, this was under the auspices of former President Barack Obama's pivot to Asia policy and tilted towards Southeast Asia more so than the Indian Ocean.

This constant toggling between progress and stagnation has become the recurring theme of the Indo-Pacific. Nothing substantial or concrete would ever materialise, that is, until Donald Trump's late-2017 trip to Asia.

Indo Pacific in Trump's National Security Strategy

A month after returning from Asia, the Trump administration published its National Security Strategy (NSS) and again, the Asia-Pacific was nowhere to be found. In its place, to further underscore the intent to prioritise this geographic concept, the Indo-Pacific featured prominently as the first of the region-specific strategies in this document. The Indo-Pacific took precedence over other important regions where the US maintains deep and important commitments, like the Middle East and Europe.

Even for an ambiguous document meant only to describe the general strategic direction of the US, the relevance of the Indian Ocean is exceedingly vague. Aside from a few token references to India as a rising power and a promise to expand cooperation with the subcontinent, the NSS struggled to find relevance in the Indian Ocean.

Instead, it only highlighted issues that would nominally be grouped solely within the Asia-Pacific: China's geopolitical ambitions, the tensions in the South China Sea, cross-Straits relations, the Korean peninsula nuclear crisis, relationships with alliance partners, and ASEAN. None of these issues warrant a discussion of the Indo-Pacific, and yet, the Trump administration saw fit to change the name in a foreign policy document that is symbolic, if not important. Aside from a cameo in the NSS, it is devoid of any real strategy. The reason for this is simple: the Indo-Pacific is not an American strategy. It is a Japanese one.

Indo-Pacific: Japan's Road to Africa

In 2007, at Japanese Prime Minister Abe's insistence, the Trilateral Security Dialogue was expanded to include India. That same year, PM Abe first publicly unveiled his vision in an address to the Indian Parliament titled "Confluence of the Two Seas".

Almost a decade later, at the 2016 Tokyo International Conference on African Development, PM Abe introduced the Indo-Pacific as the centerpiece to a developmental strategy towards Africa. Finally, the strategy evolved into the Asia-Africa Growth Corridor, officially launched at the African Development Bank meeting in March 2017.

Concerned with cooperation, development, and maritime security in the regions of Southeast Asia, the Indian Ocean, and Africa, it is quite apparent that the Asia-Africa Growth Corridor is Tokyo's alternative to the One Belt, One Road (OBOR) Initiative, now known as the Belt & Road Initiative (BRI). Japan is throwing down the gauntlet at China's feet, and thus far, it is really Japan alone.

Far more concerned with North Korean nuclear weapons and unfair Chinese trade practices, the US seems content to merely follow Japan's lead and support it from the rear. During the Japanese leg of Trump's Asia tour, the two nations signed a number of agreements that promised Indo-Pacific states better regulated and higher quality infrastructure development than the BRI.

Beyond that, however, the US is largely missing. What this means is that, much to the chagrin of Asian states, the US approach to the Asia-Pacific remains ad-hoc, piecemeal, and still to be a comprehensive regional strategy. Unless the US is once again ready to lead, it is Japan that the region will look to for further progress.

เรื่อง

The Indo-Pacific Strategy: A Background Analysis⁴⁴

Introduction

“Indo-Pacific”, originally a geographic concept that spans two regions of the Indian Ocean and the Pacific Ocean, is not a new concept in itself. 10 years ago, Gurpreet s. Khurana, who used the word “Indo-Pacific Strategy” for the first time, was a marine strategist and executive director of the New Delhi National Marine Foundation. Recently, he wrote in the Washington Post that the new term has changed the new strategic mind map since China’s “reform and opening up” in the 1980s. “Asia Pacific” has shaped the image of a community of interests linking the United States and East Asia. The “Indo-Pacific” used by Trump means that India, the United States, and other major Asian democracies, especially Japan and Australia, will join in curbing China in the new framework of growing “Cold War” influence.

In recent years, the Indo-Pacific strategy and the Quad concept have been introduced and advocated by various countries at various points in time. Shinzo Abe held talks with Indian Prime Minister Modi and promoted the “Indo-Pacific Strategy” several times. On the one hand, he praised India’s “Eastward Action” policy. On the other hand, he expressed the need to strengthen cooperation with India. The Trump’s visit to Japan formally called the “Indo-Pacific Strategy,” reflecting the US-Japan interest in this strategy.

Chinese scholars believe that the geopolitical changes brought about by China’s rise are the main reason Washington is devoting efforts to boost Indo-Pacific alliances, and the Indo-Pacific strategy is intended to hedge against China’s foreign and security policy behaviour. On the other hand, many scholars also argue that Trump’s Indo-Pacific strategy is an update of Obama’s “rebalance.” Xue Li, a researcher at the Chinese Academy of Social Sciences, believes that the new strategy is needed because of the strategic culture and the need for balance of power in the United States.

As such, changes in the geopolitical environment in the Asia-Pacific region are the fundamental causes motivating the creation of the Indo-Pacific strategy. Against the backdrop of the relative weakening of the United States’ dominant position and the increasing shift of geopolitical and economic gravity to the Indo-Pacific, the aim is to reshape alliances and partnerships to respond to China’s rise.

---

⁴⁴ Dingding Chen, JINAN UNIVERSITY, “The Indo-Pacific Strategy: A Background Analysis”, ISPI (Istituto per gli Studi di Politica Internazionale), <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/indo-pacific-strategy-background-analysis-20714>.

An Analysis of Intentions and Interests of Countries under the “Indo-Pacific Strategy”**THE UNITED STATES**

The United States is the leader of the “Indo-Pacific Strategy”. At present, the United States has put forward the “Indo-Pacific Strategy” which reflects the attention of the United States to the Indian Ocean region. Through its economic rise in recent years India has become a leader among emerging economies. On the other hand, after the retreat of Obama's “Asia-Pacific rebalancing” strategy, the Asia-Pacific power structure involved corresponding adjustments. Allies in the Asia-Pacific region have been skeptical of Trump's foreign policies. This time, The objective why Trump returned to the “Indo-Pacific Strategy” is very clear The “Indo-Pacific Strategy” is the expansion and revision of the “Asia-Pacific rebalancing strategy. The purpose is to contain China's rise and safeguard U.S. leadership in the region.

JAPAN

Japan, as an important ally of the United States in the Asia-Pacific region, plays an important role in the conception and promotion of the India Pacific. Apart from its own insecurities as an island nation, the reason that Japan is so clearly united with India and the United States is Japan's vigilance against and concerns about China's rising economic and military capabilities.

INDIA

India has always been a country with great national ambitions and is one of the most important advocates of the concept of “Indo-Pacific Strategy”. India can take this opportunity to promote the justification and rationalization of its interests in Southeast Asia; expand its presence in East Asia, strengthen its political, economic and military cooperation with the United States and its allies, and comprehensively increase India's influence in international affairs.

AUSTRALIA

Australia was one of the earliest countries to introduce the concept of “India”. In the 1960s, Australia discussed the exertion of its influence in the “India” region to avoid its own difficulties in the Cold War. Today, Australia actively welcomes the “Indo-Pacific” strategy promoted by the United States and emphasizes its important position in the United States' “Indo-Pacific” strategy, not only because Australia wants to enhance US-Australia trade relations, but also it wants to improve its presence and scope of interest in Southeast Asia.

SOUTHEAST ASIAN COUNTRIES

We must pay attention to the responses of Southeast Asian countries to the “Indo-Pacific Strategy”. To link the “Indian Ocean” with “Pacific Ocean”, Southeast Asia becomes a key area that cannot be bypassed. Indonesia and Singapore are also supporters of the “Indo-Pacific Strategy” concept. Due to the location advantages of Indonesia and Singapore themselves, the concept of “Indo-Pacific” will have the opportunity to enhance its strategic position. Small and medium-sized countries are caught between China and the United States. On the one hand, they are afraid

of the regional order changes brought about by the rise of China. On the other hand, they do not want to lose their share of the dividends brought about by China's economic development.

The Space and Prospect of Realizing an Indo-Pacific Strategy

First, America's isolationist tendencies and policies in Asia are hampering the development of the new framework.

If the United States wants to build an “Indo-Pacific” system, whether it has enough strength and resources to shoulder this responsibility is also worth considering. The costs and responsibilities that are required to maintain the “India” system in military security, economic cooperation, etc., must be shared among its allies in Asia Pacific and India. This in itself poses a challenge to India and India.

Moreover, the “Indo-Pacific” strategy has made South Korea and Southeast Asian countries allies at a loss, emphasizing the “pillar of four countries” and ignoring the status and role of South Korea, Vietnam, the Philippines, Singapore and other countries in the framework.

All in all, the “Indo-Pacific Strategy” is still only an idea now. Its starting point is to establish a hedge against China's economic and military rise and to reconstruct the regional order. The future effectiveness of the Indo-Pacific strategy is uncertain, not least as the United States, Japan, India and Australia have yet to improve coordinating and joint adoption of policies and strategies.

เรื่อง

The Free and Open Indo-Pacific Strategy: India's Wary Response⁴⁵

Introduction

The United States has signed on to Japan's concept of a "Free and Open Indo-Pacific" strategy aimed at preserving the international order in the Indian and Pacific Oceans. As the two countries seek to promote this strategy, which is seen as being a response to China's growing presence, they have drawn Australia and India into quadrilateral security consultations. New Delhi, however, remains somewhat wary in its response to this initiative from Tokyo and Washington.

Japan and the United States have adopted the Free and Open Indo-Pacific, or FOIP, as a regional strategy and have sought to give it body through the Quadrilateral Strategic Approach, or Quad, a framework for security cooperation among four major democracies: Japan, the United States, Australia, and India. India also uses the Indo-Pacific (the Indian and Pacific Oceans) as a strategic regional concept, but meanwhile it has been maintaining its strategic autonomy at the policy level, as can be seen in its posture toward FOIP a stance of being involved but also maintaining a certain distance. In this article I will consider the reasons behind New Delhi's wariness toward this regional initiative advanced by Tokyo and Washington.

A Japanese-Born Strategic Concept

The idea of the Free and Open Indo-Pacific strategy was originally advanced by Japan, although the regional concept of the Indo-Pacific was truly sparked by the former US Secretary of State, Hillary Clinton. As noted in the 2017 edition of Japan's Diplomatic Blue Book, Prime Minister Abe Shinzo first presented FOIP to an international audience at TICAD VI, the sixth Tokyo International Conference on African Development, which was held in Kenya in August 2016. In his keynote address to the conference Abe declared, "What will give stability and prosperity to the world is none other than the enormous liveliness brought forth through the union of two free and open oceans [Indian and Pacific] and two continents [Asia and Africa]" (MOFA 2017a). And when US President Donald Trump visited Japan in November 2017, he agreed with Abe to pursue this strategy.

In a press release on November 12, 2017, titled "Australia-India-Japan-U.S. Consultations on the Indo-Pacific," the Japanese Ministry of Foreign Affairs reported, "Senior officials of diplomatic authorities in Japan, Australia, India and the United States, met in Manila, the Philippines on November 12, and discussed measures to ensure a free and open international order based on the rule of law in the Indo-Pacific," and noted, "The participants affirmed their commitment to

⁴⁵ Horimoto Takenori, Visiting Professor, Gifu Women's University. "The Free and Open Indo-Pacific Strategy: India's Wary Response", Nippon.com, <https://www.nippon.com/en/currents/d00436/>.

continuing discussions and deepening cooperation based on shared values and principles” (MOFA 2017b). These Quad discussions represented a step toward realization of FOIP. Another round of four-way talks was held in June 2018.

Negative Responses from China

The Quad talks are a response to China’s Belt and Road Initiative and other moves to expand its global presence. From Beijing’s perspective, they are nothing other than a means of containing China. In 2007, when such Australia-India-Japan-US moves first surfaced, the Chinese showed a strong negative reaction. They view such frameworks, whether quadrilateral or trilateral (involving the United States and two of the other three countries) as being aimed at encircling them (Garver and Wang 2010). And their response to the 2017 Quad session was the same. One Chinese expert wrote that the four-way talks were meant to contain China and warned that they would hinder regional development (Lian 2017). Another declared that the FOIP strategy, aimed at blocking the Belt and Road Initiative, was doomed to fail (Liang 2017). Critics also asserted that the Quad countries were establishing an Asian version of the North Atlantic Treaty Organization. In a press conference on November 13, 2017, Geng Shuang, deputy director of the Chinese Foreign Ministry’s Information Department, expressed concern, noting that such multilateral initiatives should promote cooperation among countries concerned and not be turned into exclusionary frameworks.

The Trump Administration Goes Along with the Strategy

Two distinctive features of the recent Quad consultations are (1) Japan’s role as the main mover behind the talks and (2) India’s full-fledged participation. The United States appears to have been more of a supporter than a leader. Meanwhile, Australia has also supported the Quad process, as seems only natural in view of its alliances with Japan and the United States.

One issue, though, is the degree of commitment to FOIP on the part of the “America first” Trump administration. Under President Barack Obama, the United States was promoting the Trans-Pacific Partnership as the mainstay of its economic policy toward Asia, paired with a “rebalance to Asia” as its overall strategic policy toward the region. But Trump has taken the United States out of the TPP and has abandoned the Asian rebalance policy. T. J. Pempel of the University of California has summed up Trump’s first 12 months as a period of “absenteeism from Asia” (Pempel 2017). When Trump made his tour of Asian nations in November 2017, since he had no Asian policy of his own, going along with Japan’s FOIP initiative was his only option.

Even before Trump’s visit, however, US administration officials had been discussing quadrilateral cooperation. For example, in an address on October 18, Secretary of State Rex Tillerson spoke of extending the trilateral engagement among the United States, India, and Japan to include Australia. And National Security Advisor H. R. McMaster is said to have started

frequently using the term “Indo-Pacific” shortly before President Trump’s Asian tour (Japan Times, November 4, 2017). Then, in the National Security Strategy released by the White House in December, the United States clearly expressed its wariness toward China and Russia and desire to promote quadrilateral cooperation, declaring, “China seeks to displace the United States in the Indo-Pacific region, expand the reaches of its state-driven economic model, and reorder the region in its favor,” and stating, “We welcome India’s emergence as a leading global power and stronger strategic and defense partner. We will seek to increase quadrilateral cooperation with Japan, Australia, and India” (White House 2017, pp. 25, 46).

It would be impossible to attribute the policy change entirely to the change of the US government. In a pre-Trump-era work, Sheila Smith, an American scholar on Japan, noted the importance of both China and Japan for the United States, writing, “The biggest challenge for U.S. policymakers will be developing a cooperative relationship with Beijing while not undermining the United States’ close alliance with Tokyo” (Smith 2015, p. 260). In this respect the Quad consultation framework at the diplomatic level is probably the most suitable approach for Washington at this point. And John Mearsheimer, American international political scientist, pointed out that for the United States, which has a rich history of acting as an “offshore balancer,” the ideal strategy for dealing with China is to leave the task of containing it almost entirely up to the countries of the region, remaining in the background as much as possible (Mearsheimer, 2014, p.385). The Quad process may be seen as a reflection of this sort of thinking.

India’s Wary Posture

India, meanwhile, has yet to fully commit itself to the FOIP strategy and the Quad consultations. As noted in the 2017 Diplomatic Bluebook, “During Prime Minister [Narendra] Modi of India’s visit to Japan in November 2016, the two leaders shared the view to take the initiative for the stability and prosperity of the Indo-Pacific region by enhancing the synergy between Japan’s ‘Free and Open Indo-Pacific Strategy’ and India’s ‘Act East Policy’ through collaboration” (MOFA 2017a). But New Delhi has not given its full approval to FOIP or the quadrilateral framework. In his keynote address at the 2018 Shangri-La Dialogue on June 1, 2018, (*1) Prime Minister Modi used the term “inclusive” four times, stressing that the Indo-Pacific envisaged by India must be a free, open, inclusive region “FOIIP” rather than “FOIP.” Prime Minister Abe also said in his January 2018 policy speech to the National Diet that Japan would “work with China” based on the overall direction of the FOIP strategy (*italics mine*). His inclusiveness looks no more than diplomatic rhetoric.

In short, Modi’s references to inclusiveness mean the inclusion of China. For New Delhi, relations with Beijing are a top foreign policy priority, and in order to maintain a stable bilateral relationship, India has been both engaging China and hedging against it (Horimoto 2018). Shortly after Modi took office in 2014, Sandy Gordon, a South Asia specialist at the Australian National

University, suggested a possible scenario under which “India would seek the best deal it can from China, both economically and in terms of a possible border settlement, while attempting to maintain its hedge against a possible difficult rise of China with powers such as the US and Japan” (Gordon 2014). At the moment, India cannot confront China just by itself, nor can it do so by teaming up with Japan. It will have to rely on the Quad framework.

New Delhi can use the Quad as a hedge against Beijing, taking the Chinese criticism of the four-way framework as coming from the bureaucratic rather than political level. While continuing to be a regular member of the Shanghai Cooperation Organization (an eight-country grouping that includes China and Russia) and to participate in the BRICS summit (an annual gathering of the leaders of Brazil, Russia, India, China, and South Africa), India will probably agree at any time to upgrade the Quad consultations to the foreign-ministerial or prime-ministerial level. Meanwhile, from 2002 through 2017 India has held the RIC foreign ministers’ meeting among Russia, India and China on 15 occasions.

New Delhi’s Indo-Pacific strategy is informed by the idea of balancing China and Russia against Japan and the United States, and it may be seen being an expression of “strategic autonomy” a term that has been widely used within India as an expression of the country’s new foreign policy stance since the start of the current decade accompanied by its multialigned approach to the world (Ayres, 2018, p216). Looking at it from another angle, we can see it as a policy of cooperating with Australia, Japan, and the United States in the seas and with China and Russia on the Eurasian landmass. But for India the strategically crucial waters are the Indian Ocean and Bay of Bengal, rather than the Pacific Ocean.

Since around 2010 India’s foreign policy has been conducted on three levels: global, regional (Indo-Pacific), and local (South Asia) (Horimoto 2017). New Delhi’s main troubles now are with antagonists at the regional level (particularly China) and at the local level (particularly Pakistan). Now that China and Pakistan are moving even closer together with the development of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC), India may look at the pursuit of the FOIP strategy and Quad consultations by its diplomatic authorities as a realistic option for hedging against China while avoiding causing excessive friction.

International Implications of Closer Japan-India Ties

International politics in the Indo-Pacific region as of now ultimately boil down to the issue of how to deal with China, which seems to be working to replace the United States as the regional hegemon and establish a Sino-centric international order. With the rise of China’s power and the relative decline in that of the United States in the region, the United States is no longer capable of holding China down as it could before. In this context, FOIP and the Quad can serve as effective approaches.

India aims ultimately to become a great power in its own right, but at the current stage its only options involve cooperation with other countries. For Japan, meanwhile, the alliance with the United States has served as the linchpin of its foreign policy, but the foundation of dependence on Washington is becoming less solid. It is in this context that the relationship between Tokyo and New Delhi has been continuing to grow closer and stronger.

Japan, meanwhile cannot place its entire reliance on the United States as its sole ally. India stands to play a supplementary role in this connection. For India, Russia previously acted as a quasi-ally, providing support for New Delhi's foreign policy in the post-Cold War period, but since the mid-2010s Moscow has been shifting visibly toward Beijing. In addition, China and Pakistan have been moving fast toward closer ties, both with the development of the CPEC and with the deterioration of relations between Washington and Islamabad. So, even though India is taking a cautious attitude toward the FOIP strategy, it sees Japan as a welcome partner. It is hard to predict how the situation will develop against this complex background.

เรื่อง
แผนที่ “อินโด-แปซิฟิก”⁴⁶

⁴⁶ China-US Focus. “The Shifting Balance of Power in the Indo Pacific”. [online] <https://www.chinausfocus.com/peace-security/the-shifting-balance-of-power-in-the-indo-pacific>

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. เรื่อง “แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ditp.go.th/contents_attach/157194/157194.pdf.
- กษิต ภิรมย์. เรื่อง “สิงคโปร์กับการเป็นประธานประชาคมอาเซียน ปี 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.naewna.com/politic/columnist/33658>.
- กอบ์ธรรม นิละไพจิตร. เรื่อง “อินโด-แปซิฟิก : มุมมองผลประโยชน์ต่อภูมิภาค”, แพลและเรียบเรียงจาก Lim, Christopher H. and Hui, Tan Ming. Indo-Pacific: The Next Growth Engine? [Online]. 2018. Available from: <https://www.rsis.edu.sg/wpcontent/uploads/2018/08/CO18135.pdf>.
- จับตาเอเชียตะวันออก (East Asia Watch). เรื่อง “แนวคิดอินโด-แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific)”, คอลัมน์การเมืองและเศรษฐกิจ, <http://www.eastasiawatch.in.th/th/articles/politics-and-economy/683/>.
- ชนวุฒิ เบญจานุวัตร. เรื่อง “แนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมตามกรอบแนวความคิดด้านความร่วมมือทางอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของประชาคมอาเซียน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://jsc.rtarf.mi.th/research/sum_research/JSC_55/14_jsc55.pdf.
- ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. เรื่อง “การแข่งขัน ในการแผ่ขยายอิทธิพลระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จนเกิดสงครามการค้าและแนวโน้มที่จะขยายไปสู่สงครามอย่างรอบด้านภายใต้แนวคิดเรื่อง “อินโด - แปซิฟิก (Free and Open Indo-Pacific)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.vjiaichina.com/articles/1042>.
- ดลมนรจ บากา และ ชัยวัฒน์ มีสันฐาน. (2557). ประวัติศาสตร์บรูไน A History of Brunei. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, หน้า 92.
- เดลินิวส์. เรื่อง “บุญยัง วอลละจิต” ผู้นำคนใหม่ของสปป.ลาว. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.dailynews.co.th/foreign/374927>.
- เดวิด ฮูตต์. เรื่อง “ทรัมป์ ใช้คำว่า อินเดี-แปซิฟิก แทน เอเชีย-แปซิฟิก เบื้องลึกลงไปคือแนวคิดรวมกลุ่มต่อต้านจีน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/around/detail/9600000116879>.
- ทรงคุณ จันทจร. (2551). แฉวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. เรื่อง “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอินโดนีเซียกับโอกาสธุรกิจของผู้ประกอบการไทย (ตอนที่ 1)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/40985.pdf>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง “การปฏิรูปทางการเงินของเมียนมา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconMakhongCanelArea/Myanmar/Article/การปฏิรูปทางการเงินของเมียนมา.pdf>.

ธันยพร บัวทอง. เรื่อง “2 ปีหลังเลือกตั้งเมียนมา ชู จี ติ้งโลก-ยุติบทบาทวีรสตรีแห่งประชาธิปไตย?”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก: <https://www.bbc.com/thai/international-41911200>.

ประชาชาติธุรกิจ. เรื่อง “INDOPACOM” แผนใหม่มะกัน กลยุทธ์ยั่ว “จีน” ต่อจากสงครามภาษี”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/world-news/news-181950>.

ผู้จัดการออนไลน์. เรื่อง “ทรัมป์” ใช้คำว่า “อินเดีย-แปซิฟิก” แทน “เอเชีย-แปซิฟิก” เบื้องลึกลงไปคือ “แนวคิด
รวมกลุ่มต่อต้านจีน”, แพลและเรียบเรียงจาก David Hutt. Rhetorical birth of an anti-China bulwark
[Online]. 2017. Available from: <https://mgronline.com/around/detail/9600000116879>.

มติชนออนไลน์. เรื่อง “เมื่อเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีพร้อมกัน”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้ https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1247374.

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. เรื่อง “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มี
ต่ออาเซียน ระหว่างปี ค.ศ. 1997-2007”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <file:///C:/Users/Administrator.TKOURKELURDT8HV/Downloads/94529-Article%20Text-235073-1-10-20170728.pdf>

ศิริลักษณ์ ประภาสี. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานเมียนมา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.sac.or.th/databases/southeastasia/subject_pdf.php.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “จับตายุทธศาสตร์การเป็นแกนอำนาจทางทะเลโลก”
ของอินโดนีเซีย”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 6/2559), วันที่ 16-31
ธันวาคม 2558.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “ฟิลิปปินส์ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโรดริโก
ดูเตอร์ต: จุดเปลี่ยนดุลอำนาจในภูมิภาค”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง.
(ฉบับที่ 5/2560), วันที่ 31 ตุลาคม-6 พฤศจิกายน 2559.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “จับตาดูฟิลิปปินส์ กับการเป็นประธานอาเซียนปี 2017”.
เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 18/2560), วันที่ 30 มกราคม-5
กุมภาพันธ์ 2560.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “ปรากฏการณ์สึนามิเลือกตั้งมาเลเซีย พลิกประวัติศาสตร์
โค่นพรรครัฐบาล”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 16/2561), วันที่ 16 - 31
พฤษภาคม 2561.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “จับตาคือความสัมพันธ์ มาเลเซีย-จีน ในยุคมหาเธร์”.
เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 24/2561), วันที่ 16-30 กันยายน 2561.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. เรื่อง “การเปิดเสรีในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก: ท่าทีของไทย
และอาเซียน”. เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. (ฉบับที่ 2/2562), วันที่ 16-31
ตุลาคม 2561.

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. เรื่อง “บรูไน ดารุสซาลาม (Brunei Darussalam)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.aseanthai.net/mobile_detail.php?cid=47&nid=5867.

สุรัชย์ ศิริไกร. (2548). การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (พิมพ์ครั้งที่ 4, ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

สุรชาติ บำรุงสุข. เรื่อง “ยุทธศาสตร์อเมริกา-ยุทธศาสตร์โลก ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ไทย”, คอลัมน์ยุทธบทความ, มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 10-16 สิงหาคม 2561, https://www.matichonweekly.com/column/article_126148.

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. เรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2561”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nia.go.th/niaweb59/default_TH_.asp, หน้า 148.

สำนักงานอาเซียน สำนักนโยบายและแผนกลาโหม. (2561). บทสรุปผู้บริหาร. การประชุมคณะกรรมการระดับชาติเพื่อเตรียมการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนและการประชุมที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในปี 2562 ครั้งที่ 3/2561. กรุงเทพฯ.

อาเซียนวอตช์ (ASEAN Watch). เรื่อง “เวียดนามเศรษฐกิจเติบโตร้อยละ 6.5 พร้อมวางแผนให้โตได้ร้อยละ 7 ในระยะ 5 ปี”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้ <http://aseanwatch.org/2015/12/15/เวียดนามเศรษฐกิจเติบโต/>.

บันทึก

บันทึก

บันทึก

บันทึก

บันทึก

บันทึก

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400 โทร. 02-275-5716 <http://ssc.rtarf.mi.th>